

## **Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium.**

### **Contributors**

Johannes, de Lapide, approximately 1425-1496.

### **Publication/Creation**

[Leipzig] : [A. de Colonia], [1492?]

### **Persistent URL**

<https://wellcomecollection.org/works/jncymu4n>

### **License and attribution**

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection  
183 Euston Road  
London NW1 2BE UK  
T +44 (0)20 7611 8722  
E [library@wellcomecollection.org](mailto:library@wellcomecollection.org)  
<https://wellcomecollection.org>

EARLY PRESS FRAGMENTS

1480-1512



Case 4-b.7.

Paper marked

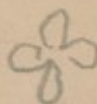


? Sheets

It is probably an Italian  
 Version of the *Ophoculum de Componendis Epistulis*  
 by Johannes Sulphurus Verulanus who  
 was a Professor at Rome in the XV. cent.  
 Lincinus Formularius de Epistolis  
 was printed at Bologna  
 in 1487 by Ang. Ruggieri



No 3 is a portion of the *Sermones*  
*Quadragesimales* of Antonius  
 de Vercellis.  
 4522 Procter + 15949 Hain



4 is Joh. de Lapide *Resolutorium*  
*Dubiorum* - It is without date but  
 circa 1493  
 3005 Procter + 9904 Hain



WELLCOME HIST. MED. MUSEUM



Printing was introduced into Vicenza 1474.

Lionardus de Basilea was the Prototypographer  
Stephen Koblinger of Vienna began printing  
before 1480 and the first of the Scraps in this  
book was printed by him in that year. It is

1. The Sermones of Leonardo de Utino. ~~no book printed~~  
by him in B.M. or in Bodleian <sup>or Ang</sup>
2. The second Scrap is from the press of Ugo de Ruggieri  
~~Sandino Formularius de Epistolis. 1487~~ <sup>Ugo de Ruggieri</sup>  
Ruggieri. It is a kind of polite letter written  
→ & was printed at Bologna in Italian in 1487.  
The first printer there was Balthasar de Azzone-  
guido who printed Ovid there in 1480. Ugo Ruggieri  
began printing at Bologna in 1473-74
3. The third Scrap is from the press of J. & Gregorius  
de Gregorius <sup>de Forli</sup> Venice, printed in 1492. It is part  
of a collection of Sermons. <sup>these printings</sup> ~~to print at~~  
Venice in 1492
4. The fourth Scrap is from the press of Arnold  
de Cologne at Leipzig, printed in 1493. It is  
part of a ~~Præsertim Vade mecum.~~ <sup>Præsertim Vade mecum</sup>
5. The fifth was printed <sup>at Cologne</sup> at Cologne in 1500. It is an address to a  
certain Ludovicus <sup>by</sup> Aneas Silvius (Dino II). <sup>in Latin</sup> ~~Paris~~  
Paris <sup>in Latin</sup>
6. The sixth consists of Postilla on the Epistles  
was printed at Lyons by Fr. Poullet in 1505
7. The seventh was printed by J. Petit in Paris  
1512. It is a Tractate by John Perronne  
on the dispensation of Friars Minor



⑤

Aeneas Sylvius

Epistula [Fragment]

[Bologna]

Not in Hain

c. 1500.

Proctor. 977.

⑥ Landinus (Christophorus)

Formulae [Fragment]

[Bologna]

Hain\* 9857

[1485]

BM. VI, 807

Not in Proctor.

N.B. Fragments ⑦ & ⑧ are not  
Incunabula.

① Utino (Leonardus de).

Sermones. [Fragment]

Hain 16121 [Vicenza]

Proctor 7161. B.M. VII, 1043 1479.

② Landinus (Christophorus)

Formulario. [Fragment]

Hain 9858 [Bologna]

Proctor 6575. B.M. VI, 833 [1487]

③ Vesellus (Antonius de)

Sermones. [Fragment]

Hain\* 15949 [Venice]

Proctor. 4522 [1492] B.M. V 343

④ Lepide (Johannes de)

Resolutorium dubiorum [Fragment]

Hain\* 9904. [Leipzig]

Proctor 3005. c. 1493.

B.M. II, 645



1826

1) A 31826 in P.M. (1826)

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826

1826



s̄ spūs. Et li. de diffinitōe aīe vi-  
 cit sic. Aīa ē suba creata. inuisi-  
 bilis. incorporea. imortalis. deo  
 similitima. imaginez hōis creator  
 sui. Sic ḡ est filius deo in simplici-  
 tate. **2<sup>o</sup>** est filius deo in plurali-  
 tate. Nā sicut in deo est s̄be vni-  
 tas ⁊ psonaz pluralitas. sic i aīa  
 sūt potētie diuerse. s̄. memoria i  
 telligētia. ⁊ volūtas in vna s̄ba  
 aīe. vt dicit mḡr sn̄iaz li. p̄dis.  
 3. ca. **3<sup>o</sup>** est filius deo in boni-  
 tate. Nā de<sup>9</sup> est ita bon<sup>9</sup> q̄ nihil  
 est eo meli<sup>9</sup>. sic i creaturis nihil  
 est aīa meli<sup>9</sup>. vñ Aug<sup>9</sup> li. de q̄ti-  
 tate aīe ca. 24<sup>o</sup> dicit sic. Aīe aut  
 natura nec terra. nec maria. nec  
 sydera. nec luna. nec sol. nec qc-  
 q̄ oīo qd̄ t̄agi aut h̄s oculis vi-  
 deri pōt nō deniq̄ ip̄z quod vi-  
 deri nō pōt. s̄. celū meli<sup>9</sup> esse cre-  
 dēdū est. imo h̄oīa longe deteri-  
 ora est q̄ est q̄l3 aīa creata. rō p̄-  
 uincit. De<sup>9</sup> ḡ solus colendus est  
 q̄ solus auctor ei<sup>9</sup> est. **4<sup>o</sup>** est si-  
 milis deo i p̄ntialitate. Sicut. n.  
 deo nil secretius est. ⁊ nil p̄nti<sup>9</sup>.  
 sic aīa nil secretius et maxime i  
 corpore. nil presentius. cuz totū  
 moueat corp<sup>9</sup>. q̄ moriēdo nil ti-  
 bi mani festi<sup>9</sup>. vñde Aug<sup>9</sup>. vbi s̄.  
 Quis. n. iuste st̄dachet. q̄ agēdo  
 atq̄ mīstrādo corp̄i aīa data sit  
 vñ ei<sup>9</sup> p̄ntia p̄z p̄oēs sensus sen-  
 sificādo. corp<sup>9</sup> viuificādo. vege-  
 tando ⁊c. **5<sup>o</sup>** est filius deo i cor-  
 ruptibilitate. Sicut enī sine deo  
 nihil esse pōt. sic sine aīa nō est

hō. q̄ illa sepata a corp̄e iā non  
 est hō. imo corūpit corp<sup>9</sup>. Ideo  
 Bern. in meditatōib<sup>9</sup> exclamat  
 did. sic. O aīa insignita de ima-  
 gine. decorata similitudine. despon-  
 sata fide. dotata spū redēpta s̄a  
 guine. deputata cū angel. capax  
 btitudinis. heres bonitatis. rō-  
 nis p̄iceps. qd̄ tibi cū carne. nū  
 q̄ mai<sup>9</sup> sterqliniū inuenisti. hec  
 ille. Aīa ḡ colēs deū sup oīa. ē si-  
 milis deo. S̄z aīa gentilis ⁊ paga-  
 ni subiciēs se ydolis. nō est filius  
 deo. nec spōsa ei<sup>9</sup>. S̄it̄ aīa xp̄ia-  
 ni auaritie dedita. q̄ est ydolorū  
 seruitus. ⁊ aīa gulosi. cui<sup>9</sup> de<sup>9</sup> v̄e-  
 ter est. ⁊ aīa cuiuscūq̄ peccatorū  
 nō est deo filius. nec ei<sup>9</sup> spōsa. L3  
 at sic adulterauerit. iux illd̄ Je-  
 re. 3. ca. Tu aut fornicata es post  
 amatores tuos. tñ de<sup>9</sup> vocat eaz  
 did. illud cād. 6. c. Revertere su-  
 namit<sup>9</sup> ⁊ ego suscipiaz te. Et tūc  
 similitudo dei deformata in aīa. re-  
 nouat. vñ Bern. sup cād. dicit  
 sic. Paup̄tate māsuētudine ⁊ fle-  
 tu. renouat in aīa similitudo qd̄az  
 trinitat. imago eternitatis. oīa  
 tpa cōplectens. vñ paup̄tate fu-  
 tura meret. māsuētudine p̄ntia  
 sibi vendicat. luctu penitētie p̄-  
 terita recupat. h̄ille. P̄zo cui<sup>9</sup> i  
 intellectu sciendū. q̄ aduentus vi-  
 uine inspiratōis in aīaz. P̄zo  
 eā imutat p̄ dolorē ⁊ cōp̄ctōēz  
 vñ ignis p̄raui amoris p̄fūdī. ⁊  
 lux p̄raui intellectus abscondit.  
 sicut adueniēte luce solis. lux lu-  
 d

Sermones di Louando da Urbino

Vicentius, Steph. Koblingger

di Vienna 1480.

1479 (Proctor).



ne et aliarum stellarum abscondit. ps.  
Renuit solari anima mea memor  
fui dei. et delectatus sum et exercita-  
tus sum. et defecit spiritus meus. Unde  
anima peccatrix stat suspensa. et de-  
finit peccat. O qualis mutatio. ps.  
Hic mutatio dextere excelsi. O fa-  
ctum mirabile. ps. A domino factus est  
istud. et est mirabile in oculis nostris  
**S**ecundo peccatricem animam sicut suspen-  
sam. claudit infra se et in sui cogita-  
tione facit in partem stare stupefactam.  
Exemplum patrum ipsa currebat sicut  
flumen per mundana temporalia peccan-  
do. variis cogitacionibus. nunc autem  
stat clausa in suis cogitacionibus.  
Sicut flumen Jordanis stetit. dum  
filius israel portaret archam domini.  
peccatricem animam stupefactam vulne-  
rat. et in desiderio amoris dei atque  
studium in partem inflammat. ita ut quasi ap-  
pareat licet fieri. ps. Factum est cor  
meum tanquam cera licet scilicet. **14** pec-  
catricem animam percutit. et ad rugitum  
et gemitum provocat. cognoscens pro-  
pter peccatum. quod creatorum suum offen-  
dit. ps. Rugiebant a gemitu cordis  
mei. Sic vocavit Balaam volentem  
ire ad maledicendum populo dei. Nu-  
meri. 22. ca. Sic vocavit Petrum  
quoniam ipse respexit. scilicet. illuminando in-  
tellectum eius. Math. 26. c. Sic vo-  
cavit Paulum. quoniam subito circumflu-  
xit eum lux de celo. Act. 9. c. Et pe-  
trum vincitum cathenis duabus vnde  
angelus domini astetit. et lumen refluxit  
in hitaculo carceris. Percussioque  
lateris Petri excitavit eum videlicet. Sur-

ge velociter etc. Act. 12. c. Jo Be-  
nar. in sermone dedicacionis ecclesie  
videlicet. sic. Anima desiderati domini festi-  
nus occurrit. celesti roze circumfu-  
sus unguentis optimis dlibutus  
animam recreat fatigatam. esuriens re-  
ficit. aridam impinguat. facies ter-  
renorum oblitam. et sui in partem imemo-  
re. Hille. Sic vocavit sciam. k. q. p.  
sciam suam quadruplici sentiebat pro-  
prie morte morderi. scilicet. pudor gemitus et ge-  
mino metu Deum cogitabat scilicet.  
re suum. cogitabat et benefactorum. co-  
gitabat propter. cogitabat dominum. ad  
omnia rem se cogitabat. plangebat per  
singula. Ad primum et ultimum ride-  
bat timorem eius. ad duo media pu-  
do. propterea sciam eius spiritus in pena  
erat. et nunquam secura. donec spiritus  
suum invenit. cui desponsata est per  
conformitatem in sua conversione etc.  
**S**ecundo. b. k. exhibuit se christo  
tanquam virginem castam spiritus  
pro nobilitate. Id est. anima humana  
hanc nobilitatem. quia cum sit a deo cre-  
ata. est a nobilissima progenie produ-  
cta. et sibi propinquum. vnde Augustinus li. de  
quantitate anime c. 24. dicit sic. Quoad  
modum fateor dicendum animam humanam  
non esse quod dicitur esse. ita presumendum nil  
inter omnia que creavit. deo esse propinquum  
Ab hac nobilitate nono excludit  
quia omnes in divina creatore includunt  
in illud Ezech. 18. c. Omnes anime  
mee sunt. Si ista nobilitas prodest per  
pctm. sicut Augustinus super gen. ad litteras  
declarat videlicet sic. Sicut deus omnes cre-  
aturam. sic anima omnes creaturam corpora



tes lāguozib⁹ salū ī medio suble  
uauit. q̄a ita p̄cūs iuēt⁹ ē ut xp̄s  
texiss⁹ ī paupe. ⁊ veste quā egen⁹  
accepit mūdi dñm īduisset. O fe  
lix largitas quā dñitas opat. O  
clamidis gl̄iosa diuisio q̄ militē  
textit ⁊ regē. O īestimabile donū  
qđ vestire meruit dñitatē. Digne  
huic dñe confessōis tue p̄mia  
ptulisti. Digne ei arrianoꝝ sub  
iacuit feritas. Digne amorū mar  
tyrii p̄secutoris tormēta non ti  
muit. Quid erit p̄ oblatiōe inte  
gri corpis receptur⁹ q̄ p̄ q̄ntita  
te vestis exigue vestire dēu me  
ruit ⁊ videre. Sic sp̄antib⁹ cōtu  
lit medicinā ut alios supplicatōi  
bus. alios visu saluaret. hec ille.  
Obtinuit aut̄ a dño ut q̄cūq; ei⁹  
suffragia exposceret; maxie moꝝ  
bo pestifero laborās si ī ei⁹ vigi  
lia ī pane ⁊ aq̄ ieiunaret p̄fectam  
sanitatē p̄ illo āno īpetraret. Et  
ego mgr̄ Leonard⁹ de Utino or  
dinis p̄dicatoꝝ ī almania exp̄iē  
tia h̄ didici fore ver⁹. ⁊ ī m̄l̄ ita  
lie ciuitatib⁹ idē p̄dicauī. vñ ī vi  
cto ieiunio ī p̄aez aq̄ ī vigilia sc̄i  
Martini statī cessauit tēpestas il  
la grauisima pestilētie. Vñ bñ  
dictionē om. gen. de. il. co. x̄.

In festo sc̄e katherine  
virginis ⁊ martyris.

**V**irginē castam  
despon  
di exhibere xp̄o. ⁊. Cor. I.  
x̄. ⁊ ī epla hodierna. Bt̄is Am  
bzo. li. de v̄ginitate v̄ic sic. Pul

chritudinē q̄s pōt maiorē estia.  
re v̄gīs decoꝝe q̄ amat a rege. p̄  
bat a iudice. d̄dicat dño. ⁊ secat  
deo. H̄ ille. **S**up q̄ moueo talez  
q̄onē. Ut ⁊ bt̄a katerina sit ceterū  
v̄ginibus gl̄iosior q̄ sola fuit xp̄i  
sp̄osa familiarior. **A**d istā q̄o  
nē r̄ndent tres doc. veteris testī.  
q̄ ī figura f̄uidētes gl̄iam bt̄e ka  
terine magnis laudib⁹ eā extule  
rūt. **P**am⁹ d̄ David ī ps. vicēs  
sic. Adducēt regi v̄. p̄ e. p. e. af.  
tibi. q̄i dicat. Bt̄a. k. iter v̄gines  
ē p̄miceria. q̄a ī ei⁹ p̄uersiōe ap  
paruit xp̄s visibilr̄ eā desp̄sans  
qđ nulli alteri p̄cessit. **2**⁹ d̄ Sa  
lomō p̄o. vlt̄ io. c. vi. sic. Multe fi  
lie p̄gregauerūt diuitias. tu aut̄  
sup̄ḡsa es vniuersas. q̄i dicat. In  
ter ceteras filias dei q̄ spiritales  
diuitias p̄gauerūt. B. k. ceteras  
v̄gines p̄ virginē gl̄iosaz sup̄ḡs  
sa fuit. **3**⁹ d̄. 70. iter p̄tes q̄ in li.  
Dester. 2. c. vicūt sic. Adamauit  
eā rex pl̄q; oēs mulieres. h̄uit q̄  
gratiā ⁊ miam cozā eo super oēs  
m̄heres ⁊ posuit diadema regni ī  
capite ei⁹. ⁊ iussit p̄pari p̄uuiū p̄  
magnificū cūctis p̄ncipib⁹ p̄ p̄u  
ctiōez nuptijs ei⁹. H̄ ille. Dester ī  
ter p̄taf̄ eleuata. h̄ iter v̄gīs nlla  
fuit eleuatio. b. k. Nā si filia no  
bil̄ nubat regi assumit ad regiaꝝ  
maiestatē. Exēplū p̄ d̄ Des. quā  
rex assuer⁹ voluit eē reginā. cum  
tñ eēt de h̄ūili p̄genie. S. b. k. cū  
eēt regia fm̄ carnē. sc̄a ē regia ce  
li p̄p̄ desp̄satiōez ei⁹ cū filio dei



Intelligendū q̄ despōsatio est q̄  
druplex. Prima carnalis. de q̄ Job  
2<sup>o</sup> ca. dicit. Vocat sponsū architri-  
clin<sup>9</sup>. Secūda sacralis p̄ fidei sig-  
naculū q̄ p̄trahit̄ ī baptīmate.  
Osee 2<sup>o</sup> ca. Spōsabo te mihi in fi-  
de. Tertia spūalis q̄ fit p̄ passiōis  
sacm̄. z̄ ista fuit dēta in xp̄i pas-  
siōe. Osee 2<sup>o</sup> ca. Spōsabo te mi-  
hi in iusticia z̄ iudicio. Quarta  
v̄tualis q̄ fit p̄ v̄ginitatis votū z̄  
ista p̄trahit̄ in thalamo conscie.  
Osee 2<sup>o</sup> c. Spōsabo te mihi ī m̄ia  
z̄ miserat̄ oībus. Virginitatē enī  
seruare nō ē v̄tutis hūane. s̄ mi-  
serationis dīne. Bt̄ ā ka. p̄mā de-  
sponsationē oīo rennuit cū hoīe  
terreno. s̄ illā habuit cū hoīe ce-  
lesti ut p̄ Sa p̄. 3<sup>o</sup> ca. Felix steril̄ z̄  
incoīgnata q̄ nesciuit thoz̄ ī de-  
licto. Secūda despōsationē ha-  
buit p̄ fidei signaculū q̄n̄ ī puer-  
siōe sua baptīcata fuit. Tertiam  
habuit p̄ passiōis sacm̄ quod  
p̄ noīe iesu sustinuit. Quartam  
habuit p̄ v̄ginitatis votū quod  
sponte emisit. Vñ cū Maxentius  
impator v̄gini loq̄ret̄ dicens. O  
v̄go generosa iuuetuti tue p̄sule  
z̄ post reginā in palatio meo se-  
cūda vocaberis. z̄ imagine tui in  
medio ciuitatis fabricata. a cūcē  
velut dea adoraberis. R̄ndit vir-  
go. Desinet alia dicere q̄ scel<sup>9</sup> sit  
etiā cogitat̄. Ego me xp̄o spōsaz̄  
tradidi. Ille gl̄ia mea. ille amor  
me<sup>9</sup>. ille dulcedo z̄ dilectio mea.  
Ab e us amoze nec blandimenta

nec tormēta me poterūt reuocaf̄  
carnē z̄ sanguinē meū xp̄o offer-  
re desidero. sicut ipse p̄ me seipm̄  
obtulit. Ipse. n. deus me<sup>9</sup> z̄ amor  
meus. pastor z̄ spōsus vnīc<sup>9</sup> me<sup>9</sup>  
z̄. Jō ipsamet de se dicit. Virgine  
castā despōdi exhiber̄. s̄. me xp̄o  
ut dicit̄ v̄ba p̄posita z̄c.

Virgine castā despōdi exhibē

Per conformitatem.

Per nobilitatem.

Per docibilitatem.

Per stabilitatem.

Per fecunditatem.

Per locupletabilitatem.

**O**Rimo. b. k. exhibuit se xp̄o  
tanq̄ v̄ginē castā sponsam  
ei<sup>9</sup> p̄ p̄formitatem. fuit. n. deo filis  
scdm̄ nām. Sic. n. nō p̄p̄t eē m̄i  
moniū inter spēs dīntes puta in-  
ter angelū z̄ hoīem nec inter ho-  
minē z̄ pecudē. s̄ tm̄ inter viruz̄  
z̄ mulierē rōe silitudinis. speciei  
Sic inter deū z̄ aīam nām debet  
eē silitudo q̄ attendit̄ in ḡnq̄. s̄ ī  
simplicitate. p̄alitate. bonitate  
p̄ncialitate. incorruptibilitate.  
Scdm̄ has p̄ditiones aīa ē similis  
deo. **O**p̄nī deus nō ē corp<sup>9</sup>. sed  
spūs. Job. 4<sup>o</sup> ca. Sic aīa nō ē cor-  
pus s̄ spūs. Vñ Aug<sup>9</sup> li. 7<sup>o</sup> super  
Gen. ad lram. ca. 27<sup>o</sup> dicit sic. De  
aīa quā deus inspirauit hoī ī ei<sup>9</sup>  
faciē insufflando nihil confirmo  
nisi q̄ ex deo sic ē ut nō sit suba-  
dei. z̄ sic ī corp<sup>9</sup> a. q̄ nō sit corp<sup>9</sup>



le dignitate nature p̄cellit. Ois  
aia aut xpi sp̄osa. aut dyaboli e  
adultera. h̄ ille. Et li. 4. d̄ ciuita  
te dei. d. sic. Bon⁹ ēt si seruiat li  
ber ē. malus at̄ si regnat seruus  
ē. nec vni⁹ vni s̄ qd̄ graui⁹ ē. tot  
d̄noz q̄t vitioz. forte did. Ego  
sū deoili seie aia mea nō poterit  
xpo desposari. R̄ ideo q̄ nobili  
tas ē duplex. s. malis. p̄tele. vi  
uitiarū. 7 h̄ ē corpis. de q̄ ph̄s. i.  
rethori. d̄ic. q̄ q̄t n̄cūq̄ maḡ sit.  
informis ē. Ita nō ē illa nobili  
tas quā petit sp̄osus. s. xps. alia  
ē nobilitas mētis p̄ otutē. q̄ sm  
ph̄m z̄ rethori. v̄t generositas  
v̄t Jerō⁹ i ep̄la ad Cellātiaz d̄ic  
sic. Sola apud deū libertas ē nō  
seruire peccatis. Nobilitas ē sū  
ma apud deū. claz eē otutibus.  
Nā ille apud deū p̄est potioz. n̄  
quē nobilitas generū. nec digni  
tas seculi. s̄ quē deuotio fidei et  
vita scā p̄medat. h̄ ille. Jō ph̄s  
p̄ politicoz d̄ic. q̄ nihil aliud q̄  
v̄t z malitia determināt seruū  
7 libez. Cū at̄ tu possis adipisci  
otutes. potes eē nobil. v̄t Ber.  
ad Eugeniū d̄ic. Gen⁹ aploz nō  
aliūde nobile. q̄ moz īgenuita  
te z ai fortitudie. h̄ ille. S. b. k.  
h̄uit v̄trāq̄ nobilitatē. s. corpis  
V̄t dixit Maxētio ip̄atozi. Con  
fiteoz meā p̄geniē nō tumore ia  
ctātie. s̄ h̄ūilitatis amoze. Ego.  
n. sum katherina Costi regi filia.  
H̄ac at̄ nobilitatē corpis deo de  
dicauit p̄vgitatē. vt clarior eēt

ei⁹ nobilitas. v̄t Criso⁹ sup ill⁹  
Math. 4. c. p̄ez h̄em⁹ Abraham  
d̄ic sic. Quid. n. p̄dest ei quē soz  
dāt mozes. gnatio clara. aut qd̄  
nocet illi gnatio vil. quē mozes  
adoznant z nobilitāt. Ipe. n. se  
vacuū ab oib⁹ bonis actib⁹ oñ  
dit. q̄ gl̄iat i p̄rib⁹. Quid. p̄fuit  
Chā. q̄ fuit Noe fili⁹. Nonne se  
pat⁹ d̄ medio filioz. q̄ sm carnē  
fr̄ fuerat nat⁹. s̄ z aiuz fact⁹ ē ser  
uus. Nec familia ei⁹ scā potuit  
d̄fendē ipios mozes. Aut qd̄ no  
cuit Abzabe q̄ p̄em h̄uit tharā  
luteoz doz cultoz. Nōne sepa  
t⁹ a genē suo posit⁹ ē i caput fi  
deliū. vt iā nō dicat fili⁹ pctōz  
s̄ p̄ scōz. Nec potuerūt ei⁹ gl̄iā  
sordidare patruz errozes. h̄ ille.  
Sic. b. k. ne gētilitas z idolatria  
parētū sordidarēt ei⁹ nobilitatē  
d̄secrauit eā xpo. v̄t p̄ p̄dcā v̄  
ba dixit ip̄atozi. Quāuis i pur  
purea sim nata. 7 liberalibus vi  
sciplinis nō medio critez instru  
cta. hec tñ oia cōtempsi. 7 ad do  
minū Jesum confugi. Etiā ha  
buit nobilitatez mentis per vir  
tutum adeptionem. sicut Augu  
stinus libro de virginitate dicit  
Dominica v̄go debet cognosceē  
quibus p̄ceptis debeat insistē  
vel a quantis vitijs debeat ab  
stinere. si vult etiaz in seculo po  
sita cum deo manere. et cum eo  
dem post vite huius resolutio  
nem in claritate celesti regnare  
hec ille. Sed beata katherina  
d z



hūit multa retrahētia i p̄a; avir  
gitate. q̄ d̄rute mēd̄ sup̄avit. ut  
patebit. **P**̄rio habuit iuētū  
tē. Erat. n. i. 8. annoꝝ. Juuentus  
aūt. mltis ē cā lasciuie. Eccl. 9. c.  
Adolescētia z voluptas vana s̄  
S̄ istud nō nocuit. Quia matu  
ritatē cordis seruauit. Sap. 4. c.  
Cani sūt sensus hoīs. z etas fene  
ctutis. vita imaculata. **2**o ha  
buit pulchritudinē. Vñ de ea d̄r  
q̄ erat incredibilis pulchritudis  
z oīūz oculis admirabil̄ videbat̄  
pulchritudo aūt i iuēcula ē cā  
ruine. Ezech. 16. c. Dñs fiduciam  
in pulchritudine eiꝝ. fornicata ē  
S̄ istud nō nocuit. q̄a inocētiaꝝ  
seruauit. q̄ est pulchritudo inte  
rior. ps. Oīs gl̄ia eiꝝ filie r̄gis ab  
intus i fimbrijs aureis. i. lucidis  
z̄. **3**o habuit rez̄ habundātia  
q̄a p̄ri suo q̄ rex erat. in diuitijs  
magnis successit. Talis at̄ habū  
dātia ē multis cā ruine. ps. P̄rio  
dñt̄ q̄i ex adipe inigtas eoz̄ z̄.  
S̄ istud nō nocuit. q̄a tēpantiā  
seruauit. ps. 13. c. Est diues cum  
nihil hēat. z est paup̄ cū i mult̄  
diuitijs sit. **4**o hūit libertatē  
q̄a sui z suoz̄ dñā r̄māserat. Ta  
lis aūt libertas est cā ruine i iu  
uēcula. Eccl. 7. c. filie tibi sūt. ser  
ua corpus illaz̄ z nō oīdas faci  
em tuā hilarē ad illas. S̄ istud  
nō nocuit. q̄a timoz̄ē dñi custo  
diuit. ps. 31. c. Mulier timēs deū  
i p̄a laudabit̄. **5**o habuit Obla  
tionē muneris. q̄a tyrāpn̄ dixit

ei. Reconde oro i corde tuo qd̄  
moneo. z noli dubijs r̄ndere ser  
monibus. Nō te q̄i famulā pos  
sidere cupimꝝ. sed regina potēs  
z electa decoꝝe in regno meo tri  
umphabis. Multe aūt sūt quas  
nō decipit Iuētus nec pulchri  
tudo s̄ munerz̄ oblatio. Osee. 8.  
ca. Munera dederūt amatoꝝibꝝ  
suis. S̄ istud nō nocuit. q̄a con  
stantiā mentis obseruauit. vñ d̄  
i p̄a r̄ndit impatoꝝi. Attēde z tu  
obsecro. z iudicij examine veri  
dica sanctione decerne. quē ma  
gis eligere debeo. Aut potentē.  
eternū gloziosū z decoꝝ. Aut in  
firmū. mortalē. ignobilez̄. z dif  
formē. Sciebat. n. q̄ huiusmōi  
munera dabant̄ cōcubinis z nō  
sponsis. Gen. 30. ca. filijs aūt z̄  
cubinaruz̄ largitus est munera.  
**6**o habuit nobilitatē inuitan  
tis. Nobilitas. n. amatoꝝz̄ faciliꝝ  
inclinat animos puellaz̄. vt ptz̄  
de Dauid z Bersabee 2o Reg. xi.  
ca. Iste aūt erat impatoꝝ iō no  
bilis z sublimis. S̄ istud nō no  
cuit. q̄a cōtinentiaꝝ custodiuit.  
Eius. n. nobilitatē cōpatōe sp̄o  
si celestis vilipēdit. Eccl. 48. In  
diebꝝ suis nō ptimuit p̄ncipē. z  
potentia nemo vicit illā. nec su  
pauit illā v̄bū aliqd̄. Quia p̄ti  
nētīā dilexit. **7**o hūit p̄uina  
tīdēz̄ supplicij. Impatoꝝ. n. dixit  
ei. Quis arte magica reginā mo  
ri fecerit si tñ respuerit. p̄ria i pa  
latio meo eris. Hodie igituz̄ aut



do hoies simplices et illatos. Et  
autem huius sapientia inuertedi. So. re-  
thoes et phos elcos extoto orbe  
**18** ga alie virgines habuerunt  
sapientia inuertedo hoies plares.  
Dec autem huius sapientia inuertedo uir-  
ginas et principes. Sicut uxorem  
Maxetij. et Dorphirij principem  
militum. **19** ga alie uirgines huius  
runt sapientia inuertedo sibi obiectis  
Dec autem huius sapientia in arguendo.  
Nam cum oratores dicerent deum fieri  
hoies. aut pati fore impossibile. U-  
go etiam haec a gentilibus predicantem esse o-  
dit. Nam Plato astruit deum circum  
rotandum et decurtatum. Sibilla quae  
ficait. Felix ille de ligno quae pen-  
det ab alto etc. **20** ga alie uirgi-  
nes huius sapientia in exemplis sci-  
tatis. Dec autem huius sapientia in iri-  
ceptat. unde Cesar dixit. Dec omnes  
sapientes profutat. et deos nostros de-  
mones esse affirmat. Itaque uirgo cum  
oratoribus disputaret sapientissime.  
et deos rationibus aptis con-  
futaret potentissime. obstupefa-  
cti illi. et quod dicerent non inuenien-  
tes. muti penitus sunt effecti. Ido-  
Lud. 21. c. dicit. Christus sic. Ego dabo  
uobis os et sapientia. cui non poterunt  
resistere omnes aduersarii uiri. L. 3. at  
b. k. est adulescentula. non tamen erat  
eius doctrina despicienda. unde glo.  
super illud Eccl. 4. 2. c. Sis de senio-  
ribus quae iudicant ab adulescentibus.  
et eris eruditus in omnibus etc. dicit  
sic. Qui congrua disciplina unum-  
quemque arguit eruditum se et probabi-

le doctorem in conspectu omnium ostendit.  
Nec est etas iuuenilis in doctore des-  
picienda. quae uita et discretio com-  
mendant ueneranda. Hibi. Apparet  
itaque ex his omnibus quod b. k. exhibi-  
uit se sponsam christi per docibilitatem  
ergo etc.

**Q**uarto beata. k. exhibuit se  
christo tamquam uirginem castam sponsam  
eius per stabilitatem. Sunt enim quaedam anime  
a deo infirme. quae minima temptatone  
a deo recedunt in peccatum legem negligentes.  
Non sic faciebat Susanna uict.  
Melius est mihi incidere in manus  
hoium. quam derelinquere legem dei mei  
Dan. 13. c. Quaedam per modico fu-  
mo uane glorie. quaedam per cupiditate  
pecunie. quaedam pro minimo uerbo a  
deo recedunt. Quaedam sunt in-  
stabiles. modo hinc. modo illinc  
se diuertentes. Hodie eligunt unum  
statum. cras alium. totus mundus non  
sufficit eis. Una die petunt. ut ob-  
tineant lachrymas cum Magdalena  
Alia die sunt in iuuio cum herodia-  
na. Una hora leuant oculos ad christi  
vulnera cum Maria et Iohanne. Alia  
hora cum hebreis in deserto ad ido-  
la uanitatum plena. Uno tempore tele-  
ctant uide proximum. alio quoque tempore ui-  
dendo affligunt. Mō uolunt actiuam  
modo contemplatiuam. In die prebet au-  
res in ecclesia diuino uerbo quanto ex-  
eunt. ocioso imo detractorio. Ec-  
ce quanta instabilitas. In se sunt pec-  
catores. et uolunt reputari oratores.  
Sunt uelut arena in litore maris. ut  
pulsis ante faciem venti. S. b. k.



cogitabat grauioze eē culpā p<sup>9</sup>  
veniā renouatū vulnu<sup>9</sup> pei<sup>9</sup> do  
loze p<sup>9</sup> curā. hoīez pei<sup>9</sup> sordida  
ri p<sup>9</sup> grāz cogitabat ingratus eē  
q<sup>9</sup> p<sup>9</sup> veniā peccat. sanitatis idi  
gnū. q<sup>9</sup> semeti<sup>9</sup> postq<sup>9</sup> sanat<sup>9</sup> ē  
vulnerat. nec mūdari debē. qui  
semeti<sup>9</sup> p<sup>9</sup> grāz sordidat. Cogi  
tabat. n. q<sup>9</sup>lis dēbat eē spōsa xpi  
p<sup>9</sup> stabilitatē p<sup>9</sup> siderādo qd dñs  
regrat ab ea z tūc attēdit ad il  
lud. ps. Ego aut in iusticia appa  
rebo p<sup>9</sup> spectui tuo. Nā volēs ac  
cedē ad xpm spōsū suū cū iusti  
cia p<sup>9</sup> fectiua. ondit se p<sup>9</sup> ligēdaz  
ab eo. quā xps ipse suis manib<sup>9</sup>  
fabricauit z firmā eā fecit scdm  
dispositōez corpis sui. **1<sup>o</sup>** p<sup>9</sup> fū  
it alta per donū sapientie. p<sup>9</sup> tem  
plādo diuinitatē xpi. ps. Sacia  
boz cū apparuerit glia tua. **2<sup>o</sup>**  
fuit p<sup>9</sup> funda p<sup>9</sup> donū scie. p<sup>9</sup> tēplā  
do humanitatē ei<sup>9</sup>. p<sup>9</sup> icarnatōz  
in virgine. **3<sup>o</sup>** fuit lata p<sup>9</sup> carita  
tē. ad dexterā p<sup>9</sup> speritatis eū vi  
ligēdo. Ad sinistrā aduersitatis  
eū amādo. **4<sup>o</sup>** fuit integra i oī  
b<sup>9</sup> mēbris p<sup>9</sup> obediētā. obseruā  
do singula eius p<sup>9</sup> cepta z p<sup>9</sup> silia.  
5<sup>o</sup> hūit caput p<sup>9</sup> prudentiā. pul  
chre capillatū mundis z scis co  
gitatōib<sup>9</sup>. **6<sup>o</sup>** fuit tota plebza  
nō hñs i se maculā p<sup>9</sup> innocētiā  
baptismalē. **7<sup>o</sup>** fuit recta p<sup>9</sup>  
veritatē vite. nō declinās ad ob  
ligtatē alicui<sup>9</sup> malicie. **8<sup>o</sup>** fuit  
p<sup>9</sup> portionata i intellectu p<sup>9</sup> virtu  
tes intellectuales. z i affcū p<sup>9</sup> v<sup>9</sup>

tutes morales. **9<sup>o</sup>** fuit robusta  
p<sup>9</sup> fortitudinē i aggrediēdis ar  
duis. s. qñ fuit posita sup rotas  
**10<sup>o</sup>** fuit cōplexionata optime p<sup>9</sup>  
iusticiā fidei. quā vsq<sup>9</sup> ad mōtē  
defendit. **11<sup>o</sup>** fuit colorata colo  
re roseo p<sup>9</sup> tēpantiā. quā ipatoz  
vidit splēdidiozē cū educeret e  
carcē. **12<sup>o</sup>** fuit amabilis p<sup>9</sup> be  
nignitatē i appetitu. subueniēs  
idigētib<sup>9</sup> z miseris. **13<sup>o</sup>** fuit ve  
nerabilis p<sup>9</sup> modestiā i ingressu  
vitās lasciuia discursus. **14<sup>o</sup>**  
fuit honestatis admirabilis i p<sup>9</sup>  
spectu declinās oculoꝝ petulan  
tiā. **15<sup>o</sup>** p<sup>9</sup> git ad tēplū cū spōso.  
vt deū exoret p<sup>9</sup> latriā. abitiens  
ydolatriā. **16<sup>o</sup>** p<sup>9</sup> git ad desertū  
i. ad carcere p<sup>9</sup> abstinētiā. vt cuz  
xpo vincat tēptatōes dyaboli.  
z. **17<sup>o</sup>** ascēdit i mōtem cū xpo  
spōso suo p<sup>9</sup> vitā p<sup>9</sup> tēplatiuā me  
ditādo. **18<sup>o</sup>** descēdit de mōte. p<sup>9</sup>  
vitā actiuā. opib<sup>9</sup> mīe insisten  
do vt. **19<sup>o</sup>** ambulauit sup mar  
cū xpo. carnales sensus supādo  
z calcādo. **20<sup>o</sup>** iuit cum xpo p<sup>9</sup>  
mūdū. p<sup>9</sup> secutōes z labores p<sup>9</sup> pa  
tiētā tolerādo z sustinēdo. **21<sup>o</sup>**  
prexit i irk<sup>9</sup> cū xpo p<sup>9</sup> magnani  
mitatē digna magno honōr fa  
ciēdo. **22<sup>o</sup>** egressa fuit ad ortū  
cū xpo i orōne feruēti p<sup>9</sup> sistēdo  
z cū mag<sup>9</sup> deuotōe. **23<sup>o</sup>** ducta ē  
ad Annā cū xpo. i. ad impatorē  
dulciter se excusando de magid  
artib<sup>9</sup>. **24<sup>o</sup>** p<sup>9</sup> ntata est Caiphe  
cū xpo. i. ipatozi. vitatē fidei si



ne iactantia pfitendo **25** ligata  
fuit ad colūnā cū xpo. frequen-  
tes disciplinas suscipiendo qñ scō  
piōib⁹ flagellabat. **26** adduc-  
ta fuit ad Herodē cū xpo. i. ad.  
70. oratores. dñs iohes ab eis sub-  
stinēdo **27** deducta fuit ad pi-  
latū cū xpo. i. ad cesarē. capita-  
lē snāz audiēdo **28** exiuit eē  
portā cū xpo. boni publici pua-  
tiōez. letāter admittēdo. vt p3.  
**29** ascēdit crucē cū xpo. iniu-  
rias ⁊ carcēs p dñs iohes fidei pa-  
tiēdo ⁊ **30** vestibus spoliata  
fuit cū xpo. qñ ipator iussit eaz  
spoliari pprijs vestib⁹ ad pfuli-  
onē **31** blasphemias oīuz susti-  
nuit cū xpo. patiēs linguis gēti-  
liū vitupari **32** felle potata ē  
cū xpo patiēs dolorē dolore ac-  
cerrime gūari ⁊ **33** cupiebat  
ad xpi expiratōez. a corpe sepa-  
ri did. qñq; tormēta potes cogi-  
tare ne differas qa carnē ⁊ san-  
guinē meū xpo offerre desidro  
sicut ipe ⁊c. **34** optabat ire ad  
limbū cū xpo. cupiēs iustis ⁊ i-  
iustis exēplis ⁊ meritis coīcari.  
**35** resurrexit cū xpo. qñ i vita  
fuit trāsformata. ps. Resloruit  
caro mea **36** ascēdit i celū cū  
xpo qñ p⁹ ei⁹ passiōez ⁊ martiri-  
uz i glia fuit collocata **37** mit-  
tit spūz scm cū xpo. qm nobis p  
ipaz fuit grā ipetrata did. Ihu  
rex bone obsecro te. vt qñque  
passionis mee memoriā egerit.  
seu i exitu aīe vel i qñq; neces-

sitate me iuocauerit tue ppitia-  
tōis psequē effectuz. scāq; ē vox  
d celis did. his q passiōez tuā ce-  
lebzauerit. optata p̄sidia pmit-  
to de celis **38** mundū acq̄sivit  
cū xpo. dñs lua sc̄itas miraclozū  
celebratōe manifestat. **39** vēi-  
et ad resurrectōez. quā expectāf  
xpi vocē audire. maḡ fiducia p̄  
stolat **40** appebit gloziosa in  
iudicio vl. dñs ei sedes ad iudi-  
cādū cū xpo p̄pat. Ecce q̄r. b. k  
fuit firma ⁊ stabil sequēs vesti-  
gia xpi tāq; spōsa sponsum.

**O** Vito. b. k. exhibuit se xpo  
tāq; v̄ginē castā spōsaz ei⁹  
p fecunditatē. Mulier. n. pōt vi-  
ci fecūda. eo q; hz mētis p̄sensuz  
versus vi⁹ suū p̄patū. hzq; p̄ple-  
xionē hūilē ⁊ ydoneā. Exēpluz  
btā v̄go p̄buit deo p̄sensū ⁊ spi-  
ritu scō p̄pata sic fuit fecūdata  
Eodē mō aīa p̄ p̄sensū surfū d3  
tēdē i deū ⁊ ab ipo suscipe p̄daz  
semē grē q̄ fecūdet. Vtrūq; at ē  
necessarium. s. vt p̄pem⁹ mētēs  
n̄as ⁊ vtutes. p bonū p̄posituz  
sursū leuando. Et dñs dabit se-  
mē grē. q̄ fecūdat. Sic fecit. b. k.  
c⁹ fecūditas spūal apparuit. qñ  
filios sapiētes xpo spōso suo ge-  
neravit. Conuertit. n. 50. orato-  
res. Reginā. p̄ozphiriū. ⁊ ducē  
tos milites ad fidē xpi. Cū aut  
dolerēt q; sine baptismo decede-  
rēt. ⁊ ne v̄go eos mortuos spūa-  
liter genēaret. ait illis. Ne time-  
atis qa effusio v̄ri sanguis vob



baptismus reputabitur ⁊ corona. Et sic generauit eos spiritu-  
aliter ipsos confortās. ⁊ ad mar-  
tyrium constantes efficiens. ⁊ d  
fide christi diligenter instruēs.  
Similiter generauit spirituali-  
ter reginam. que nuncio ei⁹ amo-  
re succensa cum pzincipe militū  
nomine Porphirio ad carcerem  
virginis pzooperauit. Incipiēsq;  
virgo. eterna ei gaudia predica-  
uit. ⁊ ad fidem conuertens mar-  
tyrum coronaz ei predixit. Que  
cuz omnia Porphirius audiuis-  
set. ad pedes virginis procidit.  
⁊ cum ducentis militibus fidez  
recepit. Sz hi omnes decolari iu-  
bentur. ⁊ per martyriuz christo  
regenerantur. Multos alios ge-  
nerauit christo spiritualiter. do-  
ctrinis. miraculis ⁊ exemplis. iu-  
xta illud Apoc. 4<sup>o</sup> ca<sup>o</sup>. De trono  
procedebant fulgura. coruscati-  
ones. ⁊ tonitrua. Tronus enim  
est. b. k. in cuius animo deus re-  
quieuit. A qua procedebant vo-  
ces ⁊ tonitrua predicationum.  
fulgura miraculorum. ⁊ corusca-  
tiones exemplorum. patet i ora-  
tione pzo cōfractioe rotaz ꝛ.

**S**exto beata katherina ex-  
hibuit se christo tanquam  
virginem castam sponsam eius  
per locupletabilitatem. Nā iste  
sponsus est valde diues. quia in  
ipso sunt omnes thesauri sapiē-  
tie dei absconditi. imo est sum-  
mus thesaurus. quo genus hūa-

num est redemptuz. Quid ergo  
habemus diuitiarum quo meri-  
to acceptari valeam⁹. Intra nos  
inquiramus. Dicat vnaq; aīa  
Quid retribuam domino. p oī-  
bus que r̄tribuit mihi. Interro-  
gemus alios. si in nobis nihil in-  
uenimus. sicut sunt apostoli qz  
vnus portauit indiam. alij ethy-  
opiam. Martyres pzo priuz san-  
guinem. Cōfessores pzo priā lin-  
guam. Virgines sanctimoniam  
Magdalena vnguentum. v̄ sal-  
tem portemus cum latrone mi-  
sericordiam postulando. Vel cū  
Petro lachrymas fundendo. v̄  
cū Maria. Joanne. Magdalena.  
dolorem mētis ad pedes crucis.  
Vel cum Dauid verbum trium  
syllabarum scilicet peccaui. Qd  
si lingua cares conteras in cordē  
⁊ sufficit. ps. Cor contritū ⁊ hu-  
miliatuz deus non despicias. Sic  
g aīa p̄munita. p̄miabit a xpo.  
Sz btā katherina in desponsati-  
one sui cū xpo portauit magnaz  
dotē vtz **U**p̄ portauit dotē cari-  
tatis. quoniā christum sup om-  
nia dilexit. Christus aute; acce-  
ptauit hanc dotē. augendo eius  
dotē. per sui visitationez. Sicut  
enim ad transitum Joānis euā-  
geliste. christus venit cum disci-  
pulis suis. sic dum beata kathe-  
rina esset in carcere christus cuz  
multitudine angelorum ⁊ san-  
ctorum ad eam descendit. Joh.  
14<sup>o</sup> ca<sup>o</sup>. Si quis diligit me sermo



ip̄os p̄hos cepit. **H**ille. **S**up̄ q̄  
moueo talē q̄dēz. **U**tz. b. Andre  
as rōnabilr xp̄s se vocantē secu  
tus fuerit. quē nullas v̄tutes fa  
cere viderit. Ad istā q̄dē r̄ndit  
Gregoꝝ in omel. sup̄ illo v̄bo p̄  
posito dici sic. Audiuitis fr̄es ca  
rissimi. q̄a ad vniꝝ iussiois vocē.  
Andreas relictiis rhetibꝝ secutꝝ  
est redēptozē. **N**ulla v̄o hūc fa  
cere adhuc miracula viderat. ni  
hil ab eo d̄ p̄mio eterne retribu  
tiois audierat. z t̄n ad vniꝝ d̄nī  
fceptū hoc q̄ possidere videbat  
oblitus est. **H**ille. **P**orphirius  
p̄hs dep̄auans istaz vocatioez  
ap̄loꝝ. arguit tripl̄r d̄ eā. **P**riō  
q̄a ista vocatō xp̄i p̄cedit ex ma  
gna malitiā xp̄i. **N**ā oīa sc̄a xp̄i  
erant sophistica z falsa. Si hūc  
set secū viros sapiētes. facillime  
pp̄dissent malitiā z fraudē eiꝝ.  
p̄pterea voluit h̄re simplices et  
ignaros. vt faciliꝝ deciperent. **I**n  
eo. n. q̄ fuerūt piscatores. erant  
modici ingenij. maxime q̄a hec  
ars modico ingenio idiget. **ḡ zc̄**  
Ad istud dico q̄ xp̄s nō vocauit  
tales ad decipiendū. s̄ ad instru  
endū q̄ d̄ p̄z dupl̄r. **P**ex doctri  
na quā ab eo receperūt q̄ nō est  
deceptoria. s̄ cūctis fidelioꝝ. be  
nignioꝝ z v̄tuosioꝝ inuenit. **D**ec  
enī docet vitia fugere. v̄tutes ac  
qrere. iniurias remittē. z alia q̄  
p̄tinēt ad hūanā p̄fectōz. **E**x  
mō q̄ vidicerūt. **C**ū. n. eēnt yde  
ote simplices z paupes. quō po

tuisent acqrē tātā sapiāz z elo  
quētā. z linguis oīuz gentiū sci  
re loq̄ in vna die. nisi hoc fuisset  
a deo. **N**ō. n. s̄ habuerūt a vya  
bolo. q̄m illū p̄secuti sūt. z exter  
minauerūt ab vniuersis ydolis  
qbꝝ mūdus erat plenꝝ. **Q**uō nō  
etiā phi s̄ idē affecuti sūt q̄ ydo  
la colebant. **R**estat ḡ vt oīa ista  
vidicerint a sp̄ū sc̄o sc̄dm q̄ xp̄s  
p̄misit eis. **J**oh. 16. c. **C**ū aut̄ ve  
nerit ille sp̄ūs v̄itatē docebit vos  
oēz v̄itatē. **S**c̄do arguit **P**orphi  
riꝝ. **Q**uia ista vocatō ap̄loꝝ p̄ce  
dit ex magna insipientia. nā ad  
p̄mulgādā nouā legē i mūdo et  
ad trahendū hoīes ad eā. debuit  
assumē viros sapientes q̄ sciuis  
sent h̄ facē. z q̄ fuisset magne fa  
me z digni fide. maxie cū scriba  
tur **J**oh 35. c. **D**eus potētes non  
abicit. cū ip̄e sit potēs. sicut sol  
nō abicit lunā vel alias stellas.  
q̄uis sit potēs i luīe. **N**ū cū xp̄s  
elegerit simplices homīes. z se z  
suā legē adduxit i p̄temptū. **A**d  
istud dico q̄ nō fuit insipientie  
s̄ magne sapie. q̄ nō elegit sapiē  
tes vl̄ potētes. q̄a h̄ fecit ad ma  
nifestādā v̄itatē fidei. q̄ si p̄ sapi  
entes fuisset it̄ducta. potuiss̄  
ascribi eoz astutie aut potētie.  
z n̄ v̄tuti fidei vl̄ xp̄i. **J**ō p̄ Cor̄  
p̄. c. d̄ sic. **V**idete vocatōez v̄raz  
fr̄es. q̄a nō multi sapiētes sc̄dm  
carnē. nō multi potētes. nō ml̄  
ti nobiles. s̄ q̄ stulta sūt mundi  
elegit deus vt p̄fūdat sapientes



z infirma mūdi elegit de⁹ vt cō-  
fundat fortia. z mūdiligabilia  
z ptēptibilia elegit de⁹. z ea q̄ n̄  
sūt vt ea q̄ sūt destrueret. vt nō  
gl̄et oīs caro in p̄spectu ei⁹. hec  
ibi. fecit. n. xp̄s. sicut de Gedeo  
ne ī veteri testō. vñ vt Judic. 7  
c. q. de⁹ mādauit diminui mul-  
titudinē ppli q̄ erat cū eo ad pu-  
gnādū vt nō ascriberet sibi vic-  
torīā. Sic etiā fecit nūc in nouo  
testō. vñ Aug⁹ sup̄ vbo p̄posito  
vid sic. Si. n. doct⁹ eligēt. fortas-  
se iō se dicēt electū. quia sui doc-  
trina elegi meruit. Dñs aut̄ n̄  
Ihs xp̄s volēs sup̄boz frangere  
cervices. nō q̄siuit p̄ oratorē pi-  
scatorē. s̄ de piscatore lucrat⁹ ē  
impatorē. hille. Et iā Bern. sup̄  
vbo p̄posito dīc sic. Piscatores  
illrati mittunt̄ ad p̄dicandū. ne  
fides credentiū v̄tute humana.  
s̄ eloquētia z v̄tute dei z ei⁹ do-  
ctrina fidelis putaret̄. hille. **U**  
Porphiri⁹ arguit sic. Quia apli  
fuerūt leues corde z stulti tā ci-  
to assentire huic vocationi. Sa-  
piens. n. nūq̄ mouet̄ ad assētiē-  
dū rei dubie. nisi euidētē notici-  
a z v̄e demōstrationē habendo.  
vel ex aliquo pbabili argumen-  
to. S; apli absq; v̄llo argumēto  
adducto. absq; v̄llo miraculo vi-  
so. statī credētes. relictis oīb; se-  
cuti sūt xp̄s. q̄ nō fuerūt sapien-  
tes. vñ Salomō ait. Qui cito cō-  
dit leuis cordis est. Ad istud vi-  
co q. h̄ nō p̄cessit ex leuitate mē-

tis. s̄ ex v̄tute xp̄i trahētis. **N**ā  
vox xp̄i vocātis. habuit nō solū  
v̄tutē inductiuā s̄ etiā attracti-  
uā. qm̄ erat instrū viuinātis.  
ps. Dabit vocē sue vocē v̄tutis.  
vt quos vocaret exteri⁹. mouēt  
z trahēt interi⁹. Sicut Greg. in  
ome. de Maria magdalena dīc  
sic. Quid miramur fr̄es. Mariā  
venientē an dñ; suscipiētē. Su-  
scipientē dīcā. an trahentē. Dī-  
cā melius suscipientē z trahētē  
hille. Si. n. magnes trahit ad se  
ferrū v̄tute sue nature. z sol suo  
calore vapores sursum trahit. z  
p̄ātera suo odore alia aīalia ad  
se venire facit. multo magis xp̄s  
q̄ ē fōs oīs v̄tutū dar̄ potuit vo-  
ci sue vocē attractiuā. **I**ntelli-  
gendū q̄ vna res sequit̄ aliā tri-  
pliciter. **P**rimo p̄ violentiā.  
sicut currus post boues. Quan-  
tūcūq; n. sit volubilis. nūq; tñ  
p̄ se iret. nisi traheret̄. Sic curr⁹  
liberī arbitrii nūq; moueret̄ in  
deū nisi traheret̄. Rote. n. liberī  
arbitrii sūt duo. s. rō z uolūtas  
Quia liberī arbitriū est factas  
rōnis. z volūtat̄. Boues aute;  
trahentes sūt iusticia z miseri-  
cordia dei. p̄o z c. Cor regis in  
manu dñi quocūq; voluerit ver-  
tet illd. De iusticia dicit. ps. Ju-  
sticia an̄ ip̄ ambulabit. De mi-  
sericordia dīc. ps. Misericordia  
ei⁹ p̄ueiet me. Iō xp̄s dixit. Joh  
iz. c. Nemo pōt venīr ad me. ni-  
si p̄r me⁹ q̄ misit me traxerit eū



His duab? virtutib? tanq? bobus  
traxit xps Andream ad se. Secū  
do vna res seqt aliā p sapiāz. si-  
cut discipulus seqt magistz. vñ  
qdā pbs iuit. 30. ānis post vnāz  
apē vt cognosceret nāz ei?. Cū g  
xps fuerit sūmus magr Joh. p.  
c. magr vbi habitas. nō ē mirā-  
dū si apli libēter seqbāt eū. vñ  
qdā dixit ei. magr seqr te q̄cun-  
q̄ ieris. Sic etiā traxit An. ad se  
**T**ercia vna res seqt aliā p p̄uēiēti-  
āz. sicut sile attrahit sile. vñ Sa-  
lomō dicit. Oē aīal diligit sibi si-  
mile. Nos aut effimur xpo si-  
miles. p grāz quā nobis infūdīt  
p̄s. Signatū ē sup nos lumē vul-  
tus tui dñe x̄c. Xps aut vocans  
ad se An. nouā grāz mēti ei? infū-  
dit. q̄ fact? siliis illi secut? est eū.  
rōe hui? grē infuse pōt Andreas  
vici fr̄ xpi. qā q̄ facit voluntatē  
p̄ris mei q̄ ī celis ē. hic meus p̄r  
fr̄ z. soroz est. vt dicit xps Math.  
12. c. Jō dñr vocauit An. fr̄z ei? .

**V**ocauit Andream fratrem eius.

Primitate conuersionis.  
Primitate predicationis.  
Primitate perfectionis.  
Primitate consumationis.

**P**rimo xps Jhs vocauit An.  
Primitate p̄uersiōis. fuit. n.  
p̄m? p̄uersus de discipulatu Jo-  
hānis ad xp̄z iter oēs aplos. vñ  
Johis p̄. ca. vñ. Stabat Jhes et  
ex discipulis ei? duo. z respiciēs

Jhm ambulātē dicit. Ecce agn?   
dei. z audierūt eū duo discipuli  
loquentē z secuti sūt ihz. sup q̄  
vbo dicit Beda in omet. Testio-  
niā phibente Jhes qā Jhs esset  
agnus dei. secuti sūt illū duo di-  
scipuli. magis desiderantes ab  
i?po Jhu. q̄ a p̄cursoze illi? vba.  
grē p̄cipere. p qd̄ z i?pi mereren-  
tur in agnoz dei forte cōputari  
hec ille. Vñ aut ex his duobus  
discipul fuit Andreas sicut Joh.  
p̄ ca. dicit. Erat aut Andreas fr̄  
Symonis petri vnus ex duob?  
qui audierant a Joāne z secuti  
fuerant Jesū x̄c. Auditio. n. do-  
ctrine beati Joannis disposuit  
beatū Andream ad tria. **P**rimo  
ad penitentiam. Quia doctrina  
spiritalis inducit compuncti-  
onem in peccatoribus. Vnde p̄-  
dicante Petro audientes cōpū-  
cti sunt corde. z dixerunt ad pe-  
trum et ad reliquos apostolos.  
Viri fratres quid faciemus. Pe-  
trus autem ait ad illos. Penitē-  
tiaz agite x̄c. vt dicitur Act. 2.  
ca. Et Neemie 8. ca. dicitur sic  
flevit omnis populus. vñ audi-  
rent verba legis. Nā vt dicitur  
Jere. 23. c. Verbum dei est sicut  
malleus conterens petras. i. cor-  
da dura. Sic etiā Joh. baptista  
docebat z p̄dicabat penitentia  
iuxta illud Math. 3. c. Venit Jo-  
hānes baptista p̄dicans in deser-  
to iudee dicens. penitentiā agite  
x̄c. Et qā br̄s An. tanq? verus



discipulis Joh. i. ieiunia z austeritate pnie ppollebat. id idoneus erat ad discipulatū xpī. **¶** 2<sup>a</sup> auditio Johis disposuit btūz An. ad sciaz. ga. p. 3. c. v. Si dilexeris audire. sapiens eris. Scd̄z at phm p methaph. Auditus dseruit discipline. multa. n. sūt q̄ ab alijs audiēdo discimus q̄ p nos ipos nō inuenimus. Et p̄cipue ad sciaz fidei. cū fides sit ex auditu. Ro. 8. c. Et id. b. An. eo ipso q̄ fuit auditor iohis. factus est idoneus ad disciplinā z sciaz xpī. q̄ est scia salutis. z ad hāc disponebat doctrina iohis Luc. 2. c. Tu puer ppha zc. vsq; pctōz eo rū. **¶** 3<sup>a</sup> auditio iohis disposit. b. An. ad obedientiā. Quia. ps. dicit. In auditu auē obediuit mihi. Aialia. n. q̄ carent auditu sicut apes z musce. nō obediūt voci hoīs. nec sūt disciplinabilia. vt dī. i. methaph. Sed doctrina ioh. p̄cipue disponebat ad obedientiā z reuerentiā xpī. iuxta illud ioh. i. c. Qui p̄ me vēit añ me factus est. cui nō sūz dignus zc. Iō btūs An. ex eo q̄ fuit auditor ioh. fuit idoneus ad obedientiā xpī. Et ga inter ceteros discipulos fuit magis dispositus ad h̄ tria. id fuit p̄m<sup>9</sup> ad fidem xpī p̄uersus. Cui<sup>9</sup> p̄mitatis dignitas apparet in q̄tuor ordinib<sup>9</sup> veteris testamenti. z i q̄tuor noui testamēti. In veteri testō fuerūt q̄tuor ordines. **¶** 1<sup>o</sup> p̄m<sup>9</sup>

fuit ordo p̄riarchaz i q̄ p̄m<sup>9</sup> fuit Abel. ad cui<sup>9</sup> munera deus respexit. vt dī Gen. 4. c. z h̄ p̄p̄tr meritū fidei sue. iuxta ill d̄ heb. xi. c. fide plurimā hostiaz Abel obtulit deo. p̄ quā testimoniū p̄secutus est esse iustus zc. Beat<sup>9</sup> An. h̄uit p̄formitatē cū isto ordine. Quia fuit p̄m<sup>9</sup> ad fidez xpī p̄uersus iter aplos. vñ Joh. p. c. dī. Inuenit h̄ p̄m<sup>9</sup> fr̄ez suū Symonē. z dicit ei inuenim<sup>9</sup> messiaz qd̄ est iter p̄tratū xp̄s. z adduxit eū ad Ihm. **¶** Scd̄s fuit ordo p̄phaz in q̄ p̄m<sup>9</sup> fuit Enoch vñ Jude 2. c. dī sic. P̄zophauit autē d̄ ihs septim<sup>9</sup> ab Adā Enoch Iste. n. pp̄ meritū fidei sue. fuit viuēs. iux̄ ill d̄ heb. xi. c. fide Enoch trāslat<sup>9</sup> i paradisu trāslat<sup>9</sup> ē ne vidēt mortē zc. B. An. h̄uit p̄formitatē cū isto ordine. quia merito fidei sue quā duob<sup>9</sup> dieb<sup>9</sup> p̄stāter p̄dicauit p̄dēs i cruce illis duob<sup>9</sup> dieb<sup>9</sup> raptus ē in paradisu. vbi clare vidit d̄m. vt h̄ i legēda. **¶** Tert<sup>9</sup> fuit ordo sacerdotū. in q̄ p̄m<sup>9</sup> fuit Melchisedech. de q̄ dī heb. 7. c. hic. n. Melchisedech rex salē sacerdos dei sūmi zc. Btūs An. h̄uit p̄formitatē cū isto ordine. quia sicut Melchisedech offerebat panē z vinū. iux̄ illud Gn. 14. c. At vero Melchisedech rex salez p̄ferens panē z vinū zc. sic btūs An. sacrificabat agnū imactatū sub sp̄e b<sup>9</sup> panis z vini sub eucharistie



43234<sup>(2)</sup>

an Italian Version, perhaps  
of De modo Epistolandi

de laquale veramente non sera ingrato ne scognoscete e sel non fosse che io lo cognosco cortese e liberale per le soe faculta non parlaria cosi largamente onde vi prego che in qllo potete e sapete lovoglati seruire z aiutare che ogni comodo z alturio li darete cosi me sera grato e piacere singulare quanto se ame o a mei figlioli fosse conferito in necessita grandissima

Exordio optimo qñ sevolesse aricomandare vno amico a vn grā maestro col quale si se hauesse amicitia

Algnifico cauallero auenga ch̄ per li tempi passati non habia hauuto alcūa familiarita cum la. U. N. nientedimeno confidandomi in la humanissima conditione di quella ho p̄so ardire de venire al presente da la. N. U. p̄gando summamente quella se digni essere fauoreuole a questo mio amico elquale veramente e stato a torto molestato dalcu nilofficiali come lui a pieno vi narrara e solo ho speranza in la. N. U. che da quilli tali lo deffendera si p̄ honore de la patria come etiadio p̄ vn'altra benignitate offerendomi sempre e lui e mi a vostro comado

Exordio optimo qñ sevolesse obtenir vno fuicio da vn gran maestro captādo beniuolētia.

E io non fosse informato pienamente de la hūaita z clementia de la. U. N. io non haue ria ardire ne presumptione de ricorrere a quella per aiuto e subsidio nel bisogno mio e specialmente non hauēdo mai piu parlato cum la. N. U. ne hauuto cum quella altra cognoscentia e per ogni cosa conuene hauere principio che succeda bono z optimo fine sum cum speranza grandenissima ricorso a la hūanita e clementia de la. v. N. hūanamente pregando quella ch̄ si digni p̄starme fauore z aiuto i q̄sta mia facenda ch̄ breuemente narraro. E se a la. N. v. parera ch̄ habia rasone o torto hauero a caro me sia dato acioch̄ dilatio di tēpo nō mi faci qui soprastare de  
d i

by Dr. Heger  
of which there  
were various editions  
published in Italy  
Poli  
Letter  
writer

Landino  
Formularius  
de Epistole  
Bologna  
Qui Vgo di  
Ruggieri  
ap. 25 1487  
with Bazalerman  
de Bazalerman

Hain 9858  
Proctor 6575  
not in Bodleian

Bologna Vgo di Ruggieri  
1485



laqualcosa ne rastaro i petuo obligatissimo a la .U.  
M. a laquale humilmente maricomando.

Exordio optimo qñ se volesse volere de la absen-  
tia de vno amico desiderando la sua presentia

Onciosiacosa ch molti giorni fratel carissi /  
mo mhabia visto macare il fructo de la tua  
iocondissima compagnia e ouersatione non  
e pero che cotidianamente el mio lasso z affannato i  
tellecto non sia cum optimo e perfecto amore apresē-  
tato de la tua gratiosa e gentil presentia z habi di cer-  
to che piu tosto voria morire cho lungo tempo stare  
da ti lontano come per lo passato cum gran molestia  
stato sono era domenega sera in compagnia di molti  
gioueni i casa de zohane batista da la chiesa uoe era  
chi ligea chi sonaua ql cātaua e qual balaua e li cer-  
to si vsaua exercicij tutti honesti e iocondi e piaceuo-  
li e pch ñ tivedea esser i glli piaceri zc.

Petitione facta da lo infrascripto consaloniero p  
via de arecomandatione

Agnifico cōsaloniero rendendomi certo ch  
la vostra .M. per sua humanita comprēde /  
ra ogni mio parlare pcedere solo da lamo-  
re et affectione ch li porto e dal desiderio che ho del  
bene z honore di quella nō me retiraro indrieto in re-  
comandarli la fede e virtu de liquali e per experientia  
nota e questo dico per lo prudente giouene. Giacomo  
mio caro compagno z itimo amico ilquale la .U. M.  
ha potuto vedere la fede e diuotion che li porta e qñ  
to virtuosamente il se gouernato piu i vero elglie re-  
putato psona itegra e da ogni hō e tutta la fede e spe-  
ranza sua ha posta ne la: M. U. doue io ho cōsiderato  
che le virtu soe meritano de essere aiutate pero lo ri-  
comando a quella e pregola che apresso de si o vero  
col magnifico vostro fratello Misere Nicolo se dgni  
darli qualche recapito chel possi viuere che oltra el  
bono fuicio et honore che ne consegura da la vostra  
M. io receuero da quella piacere sigulare a laqua /



Vgo di Rugeri - Bologna 1485

a noi seria difficile a poterlo al presente explicare. p  
laqual cosa noi te preghamo chel ti piaccia rigratiar  
lo per parte nostra cum tanta eloquentia z ornamen  
to de parole quanto a noi hai facto la sua excusatiõe  
alquale per la absentia di li nostri beni non possendo  
al presente offerirli se non la propria vita e bon vole  
re dignesi hauerci excusati z referisigli che in ciascua  
altra cosa a noi possibile femo z sèpre seremo al pia  
cere de la sua magnificentia a laquale te piaccia re  
comandarci

Replicatione che fa Antonio predicto a li nomia  
ti ambasciatori

A vostra risposta magnifici ambasciatori  
e stata tanto hornata sublime et piena d  
humanita che a volere de cio rengratia  
re le vostre dignissime signorie. Io non  
so qual parole conueniente. ne idonee me debia ritro  
uare per principio de mia satisfatione verso de le vo  
stre dignissime signorie e de lo amore che q̄lle porta  
no al mio genitore ve ne rengratio summamente alq̄  
le ne faro bona relatione al meglio chio potero de la  
bona voglia. Et io maricomando a le vostre dignissi  
me Signorie

Replicatione ch̄ fa Antonio a li magnifici ambas  
fatori p vno altro modo

E per referire gratie a le vostre signorie  
de lo amore che esse portano al mio pru  
dentissimo padre. Potesse a quelle satisf  
fare in qualche parte. Io ne reffereria  
affai post che la faculta. Non solamente de mi. Ma d  
ogni excelentissimo horatore sera insufficiente. Ma  
solo io ne faro quella risposta a le Uostre Signo  
rie che piu tosto lamore et dilectione che io porto



a quelle ma insignato che arte o doctrina che in me  
sia. Et cosi sio fallassi in cosa alcuna spiero che la be-  
nignita de le ante dicte Vostre Signorie me hauera  
no excusato a lequale io maricomando

Replicatione che fa Antonio a li ambasciatori p  
vno altro modo. Et nota che questo parlare se po  
adaptare in piu modi e mainere

L vostro parlare magnifici ambasciatori e  
tanto hornato e pien de humanita che non  
voglio dire a me giouene rogio et in exerci-  
rato. Ma aqualunque scientifico z de eloquentia pie-  
no non seria pocho grauamento darli debita e suffici-  
ente risposta per laquale cosa io referiro al mio pa-  
dre tutto quello me hanno replicato le vostre Signo-  
rie a lequale iterum dinouo per sua parte me offeri-  
sco z racomando

Replicatione che fa Antonio a li ambasciatori cu  
hornate e sententi ose parole

Magnifici ambasciatori eglie per superchia  
lecritia de la vostra risposta si ogni mia vir-  
tu occupata che a pena posso a renderui de-  
bite gratie formare la risposta e se io piu potesse se-  
codo el mio desiderio explicare quanto i cio seria ne-  
cessario. Niuno termine e si lungo che mi bastasse a  
poterui di cio rengratiarue nietedimeno iusta il mio  
potere de tutto questo ne rendo infinite gratie a le  
vre signorie a lequale io maricomando.

Petitione facta per Antonio a lo infra scritto come  
in beneficio del suo amico .

Magnifico consaloniero hauendo mio padre  
continuamente hauto ricorso a la vostra ma



le io me aricomando .

Exordio e parlamento fornito come se pozia aricō dare vna sua facenda a vno amico.

Q son certo che negligentia alcūa non ve retardaria mai a la satisfatione de le petitione mie lequale pervrā hūanita cōtinuamente li haueti reputate non solamente le offerte che facte me haueti reputate vostre piu volte mi dāo ardire a richiederui ma la experientia e dimostratiōe de la intrinsechezza de li animi si mi la dimostrato nō dimeno astringendomi il bisogno e cognoscendo ch̄ mai niuno mio sollicitarui apressovoi per lamore z affectione che me portati non sera reputato tedioso io di uouo ve ricordo quello chel bisogno me stimola de essere seruito d'auoi come da quello alquale ho posto ogni mia fede z ogni mia speranza in qualūqz cosa z ilquale po disporre de mi come de caro e pfecto amico.

Exordio e parlamento fornito come se pozia aricordare vna sua facenda a vno amico

Quantunqz io me credo certissimo che niūa negligentia non retardaria mai a la satisfatione de le mie petitione niētedimanco vedendo io le vrē continue occupatione n̄ posso fare ch'io nō ve ricordi q̄llo ch̄ il desiderio mio acioch̄ accadēdovi posiatī satisfare cū effecti a q̄llo che molti altri amici nō hano potuto supplir ne a boca ne p littere che me rendo certissimo fara la hūaita vostra p mō chel suo ingegno z amore verso di me ch̄ sero fuito intieramente di questo che molti anni o desiderato .

Come se pozia ricordare vna sua facenda a vno amico cum optime e gentile parole

Q son certo che niuna negligentia non ve retardaria mai a la satisfatione de le mie petitione perchz io me persuado che voi siati non mancho desideroso del bene mio vtile

d ij.



z hon òze mio che del vrò pprio ma il bisogno gran-  
denissimo che io ho desser fuito de la facenda sapete  
me fayfare prosumptione in ricordarui qllo ch cum  
gran leticia aspecto da la .M. U. a laquale io continua-  
mente maricomando.

Come se po mostrare lhō grato di bñficij receu-  
ti cum optime e gentil parole.

O ho receuto tanti bñficij da la vostra hūa-  
nita che certo io nol potria cum mille lingue  
pienamente explicare la obligatione ho cuz  
voi laquale cosa mi fa a la vostra dignissima  
e vera amicitia mentre chio viua cuz tutto il coze ob-  
ligatissimo il perche vi prego che similmente de mi e  
mei figlioli ne faciat il vostro piacere. zc.

Demostrazione di gratitudine de bñficij receuti  
o altri meriti. zc.

Auendo io receuti da voi molti bñficij el  
glie necessario che cū effecti e cum parole  
io dimostri non essere ingrato di agli verso  
di voi quantunche mi renda certissimo che  
voive psuadiati chel simile faria sempre i voi accadē  
do alcuna occurrentia o necessita o portua a laquale  
liberamēte offerisco ogni mia faculta i gegno e possā  
za ql se sia o e se la ppriavita pvoi expōere bisognasse

Come se pozia aricordare a vno gran maestro  
de vno amico

Io padre ma comesso chio venga aricorda-  
re el facto del suo amico delquale ve ne par-  
lo a quisti di. primi e benchel se persuada al-  
cuna negligentia non ve ne tardaria mai a la satisfac-  
tione de le soe honeste petitione nientedimeno essen-  
do stimolato z i festato da lo aico suo elglie forza de  
aricordaruelo. acioch grā dilation z interuallo di tē-  
po non sia casone del danno e ruina del suo amico p  
laqualcosa la celerita de la .U. M. li fera vno dono  
optimo e singulare a laquale maricomando.

Come se potria dire a vn gran maestro quando se



Ho continuamente desiderato padreto p ve  
dere la: M. v. personalmente così come per  
fama lo cognosciuta z amata e amaro per la  
eccellente fama che ogni hō predica di qlla  
e per lo amore e bono merito che li porta il mio sin  
gularissimo genitore di che me parso de far mio debi  
ro de venire auisitare la. v. M. z offerirme a quella i  
tutte quelle cose che ame sono possibile e pch io ho  
la virtu integrita e singular presio. Io voglio che al  
presente e per la venire la. v. m. mi possa comandare  
come a sua creatura z obediante figliolo di quella a  
laquale maricomando.

Come se potia hauer principio de amicicia cū vn  
gran maestro alquale mai non si gli hauesse parlato.

Io son certo che la. v. M. non me cognosce p  
non hauerme forsi mai piu veduto ne parla  
to io son figliolo de Jacomo da padoa suo  
e cordiale amico de la. v. M. E sapendo qua  
to el mio sapientissimo padre ve ama ne io di nulla  
marauigliando di tal dilectione essendo in la. v. M.  
quale virtu z humanita che possa e deba essere in ni  
uno cauallero me aduenuto per la cason disopra e p  
quanto ancora il douere mi strenge mille volte ne la  
nimo che qualche mia littera sia stata mediatrice a  
farme hauere la cognoscentia e beniuolentia e gra  
tia de la. U. M. ne taglio piu aconzo me potia far cō  
tento a fornire el desiderio mio che vedere la presen  
tia de la. v. M. laquale prego per lo presente e per lo  
aduenire voglia fare di me come di suo bono z obe  
diente figliolo se così merito e posso in tal modo par  
lare a la prefacta Magnificencia Vostra a laquale in  
finite volte humilmente me offerisco z aricomando.

Larga confidentia ad impetrare vno seruicio et  
beneplacito da vno amico



Enche molte experientie per laffection ⁊ a  
moze che continuamente mbaueti dimostra  
to e per la diligentia che sempre per vostra  
humanita hauite ne le mie occurentie vsato. laqualco  
sa me cum voi vno obligo non mediocre io cognosca  
non essere necessario ricordarui il nouo mio intento n̄  
dimeno acioche cognosciati cum quanto animo lo d̄  
fiderio e quanto e il bisogno in cio mi stringe dino /  
uo vi prego che quanto piu p̄sto sia possibile sia com  
piaciuto perche oltra el desiderio fuicio atento il bi  
sogno la celerita da voi me fera vno dono accepto ⁊  
singularissimo

Exordio e parlamēto fornito qñ se volesse diman  
dare vna gratia a vno signore

Llustrissimo principe come la vostra excellē  
tia ha possuto comprendere piglio in ogni  
occurentia de li amici securta in dare fatica  
a quella laquale per sua humanita continua  
mente ho trouata a la petitione mia ben disposta. Et  
hauendomi mosso la specialita de quilli che me sono  
cum amoze et affectione cōiūcti cosi s̄ me ritiraro in  
drieto p̄ qlli che me sono parēti e strectamente p̄ vin  
culo di sangue aplicati el se ritroua al p̄sēte ne le for  
ze vostre Antonio mio nepote ilquale so certamente  
bauere comesso grandenissimo ⁊ intollerabile dilec  
to p̄ loquale non vna ma mille morte meritaria se tā  
te volte potesse morire e seria degna cosa affaticare  
per lui lo ingegno aritrouare nouo adiuto tormento  
che satisfacesse a tanto delicto ma pur p̄siderādo ch̄ la  
iustitia d̄ dio mai n̄ ne disolta da la misericordia. ma  
doue l'una sempre se ritroua l'altra p̄siderando che iu  
stitia senza misericordia ha parte grandenissima crude  
lita considerando etiamdio quanti sono stati li meri  
ti di li soi passati in verso la signoria di vostri anteces  
sori. di quali loro sono stati fidelissimi seruitori oppo  
nendossi per loro ad ogni gran pericolo essendo la  
degnissima Vostra Signoria. Non manco miseri /



cordiosa che iusta. et intendendo cōe lhō e animal pñ  
to e fragile al peccare prego la. v. benignissima clem̄  
tia che se digni donare q̄sto sagurato a la eccellente  
memoria de signori passati a le osse di soi che foron  
de li antichi seruitori de la. v. S. a laquale humilmen  
te maricomando.

Exordio e parlamento fornito qñ se volesse dimā  
dare vna gratia a vno signore

Enche io p̄prenda illustrissimo p̄ncipe la  
petitione mia parere a molti apassionata et  
p̄sumptuosa non dimēo reducēdomi fra lo  
intellecto fra le altre obligatione ho a le spale piglia  
ro ardire de faticare lamente de la vostra excellētia  
e maximamente hauendo experientia veduta q̄lla n̄  
solo essere liberale ma humanissima e misericordiosa  
el se ritroua ne le forze de la iustitia Alexandro di gal  
luci tanto e a me coniuincto quanto si po facilmente  
credere da chi mi ha veduto semp̄e combattere per  
la sua salute per elquale altre volte ho pregato et ipe  
trato facilmente cioche ho voluto per lui da la vostra  
signoria per laqualcosa et io acioche o in me e in le  
robe mie vi reputo obligatissimo cum la vita de la q̄  
le niuna cosa e piu dolce ne piu cara fiche volēdo al p̄  
sente essere piu strectamente obligato se e bossibile  
e sum venuto a la vostra clementia a laquale spero i  
petrare questo che summamente desidero cioe q̄llo  
sia de carcere liberato in loquale se per suo manca  
mento mai piu se lassa inducere in sino adesso prego  
la signoria vostra mi togliā iperpetua disgratia a far  
pregchiere e suplication che certovozia piu presto mo  
rire che vegnire i odio de la U. S. de laqual me vedo  
tanto amare quanto non se pozia ne dire ne scriuere  
a laquale humilmente maricomando.

Exordio optimo qñ se volesse adimandare vno p̄  
uicio a vno cum elquale non se hauesse mai parlato.



L pare che noi siamo così sottoposti a que-  
ste celeste pstellatõe che luno non possi fare  
senza subsidio de laltro. ma bêche p necessi-  
ta acioch siamo astris nō dimēo la cognitione de lhu-  
maita e virtu de altri. psta ardire de dimandare cum  
piu segurta e cū piu spāza secōdo le successure. occur-  
rētie doue essendomi noto quāto p̄tinuamente la vrā  
spectabilita e stata z e facile e desiderosa al p̄piacere  
cum magiore ardire daro tedio a quella che le circa  
noue mesi che ritrouandomi a casa.

Exordio optimo qñ se volesse excusare de non ha-  
uere scripto a vno suo amico e magiore

Agnifice miles maior honorande. Benche  
io cognosca essere mio debito hauere scrip-  
to a la. v. M. p nō mostrare hauere q̄lla da-  
to in obliuione che me seria stato grande carico z ob-  
robrio hauēdo respecto al singular amore p̄tinuamēte  
mi ha portato la. v. m. non dimeno tal mancamento  
non ne stato perche di voi mi habia dismentigato il  
quale sempre porto fisso nel core. ma iputello la. U.  
M. parte a le mie grande occupatione e parte per n̄  
esser e accaduto che scriuere a quella hora essendo o  
corso el caso ho deliberato scriuere al presente a la  
vostra magnificentia.

Exordio e excusatione qñ se volesse alegrare cum  
vno amico de la sua dignita o altro bene.

Bregie z famosissime doctor ac magnifice z  
generose miles maior honorandissime. El tā-  
do realegrarse cum li amici si sole degnamē-  
te reprehendere e specialmente quando p negligentia  
pcede. ma p̄siderando che io impedito p lo passa-  
to da le continue fatliche z occupatione assai non ho  
possuto satisfare al mio debito. ma faro come dice il  
puerbio che meglio e tardi che non mai daro al pre-  
sente a le occupatõe alquanto interuallo a p̄gratular  
mi cum la spectabilita vostra de la degnita z honori a  
liquali per sua propriavirtu z diuenuta si me su signi-  
ficato cum la. U.



O te cōmenzai i veritade reuerire z amare  
prima ch̄ te acognoſceſſe z haueſſe mai vedu  
to p̄ q̄llo che dignamēte ſe predica de la pru  
dētia z itegritā tua ilquale ſei ſi ornatiffimo  
de virtu z optimi coſtumi come eſſer mai poteſſeno i  
vno corpo humano che x̄po te faccia cognoſcente di  
tale beneficio e gratia ſingulare ch̄ certo la natura p̄  
duci pochi homini a la p̄ſente etade che ſiano da equi  
perare ate z p̄ tanto haria gratiffimo e reputaria in  
dono ſingulare potere alcuna volta cum la humanita  
tua domeſticamente conferire acioche poteſſe da q̄l  
la qualche dignia inſtructione e laudabile documen  
to confequire.

Exordio cum la epiſtola fornita e riſpoſta de vnal  
tra receuuta da vno tuo amico cū parole hūaiſſime

Rater amantiffime p̄ Lamberto da verona  
ho receuuto toe littere per lequale meſum  
grandemente alegrato p̄ la ſingulare carita  
de amore e beniuolentia laquale iudichi eſſere in me  
da ogni parte per lequale coſe io etia d̄dio daro ope  
ra cum ogni mia poſſanza mi ſforzaro che io te riſpō  
da in parita de amore z in officio de amicicia acioch̄  
apertamente dimoſtri non hauer amato vno iurato  
e diſcognoſcente onde giamai ne poſſa tra noi ſtren  
gere alcun iudicio de iuſta reprehentione .e che piu lon  
gamente ſe cōfui in noi la principiata e degna noſtra  
fraternitade e coſi te cōforto e p̄go che per lo tēpo a  
vegnire me vogli cū tutte ornate e ſententioſe litte  
re ſpeſo viſitare perche come tu ſai le littere ſono d̄  
moſtratiue di quella beniuolentia laquale nō ſe puo  
cōmenzare inſieme de di in di per la diſtātia di lochi  
e ſeperatione di corpi.

Exordio e parlamēto fornito q̄i ſe haueſſe receu  
uto vno ſeruicio da vn amico o parente.



Uato me sia stata iocodissima cosa fratello  
carissimo e quanto grata a la mente mia et  
suauissimo conforto lho receuuto alturio a  
li mei occurrenti bisogni. z a qllo che honesta mia e  
iusta petitione ha cu securta adimandato a la tua hu  
manissima z laudata clementia certo io n el poteria  
cu mille ligue pianamete explicare. laqual cosa mi fa  
a la tua dignissima z vera amicitia che io uiua cu tut  
tu il core obligatissimo. Il perche te prego che si  
milmente de mi facci al tuo piacere experientia.

Exordio quando se volesse dimostrare a vno ho  
de presio de hauer gran speranza in lui offerendosi.

A preclara z optia memoria hozeuole mio  
magiore de laquale voi seti generato e pce  
duto z le pstantissime virtu vostre mi pfor  
tano e persuadeno p efficace z optia experiētia de le  
vostre bone operatione che io debia seguramente re  
ponere z hauer in voi ogni mia fede z idubitata spe  
ranza come in quello che sum certo per la cordiale  
affectione. ma in verso di voi non me veriti meno in  
alcuno mio bisogno o caso de necessitade e contraria  
fortuna. Perch il simile faria sempre in voi accaden  
do alcuna occurrentia o necessaria o portunitate a la  
quale liberamente offerisco ogni mia faculta possan  
za z ingegno etia z dio la propria vita exponere biso  
gnasse per voi.

Exordio de excusatione qn non se scripto a vno  
amico absente cum optime parole.

Anta e sempre stata la fede nostra in amar  
se fradello carissimo in la pstantia che ame  
pare chel non sia possibile ne p alcuna dista  
tia di luoco ne per alcuno caso di fortua maligna po  
terla canzelare ne mandare in obliuione alcuna. z im  
pero se p adrieto n ce habiamovisitato cu littere coe  
richiede la nostra vera amicitia z optia beniuolētia  
e stato per le occupatōe grande de luna parte e o lal  
tra. ma nō resta pero che io sempre nō mi persuada  
che tu per la tua humanita non me habi amato cum



ogni tenerezza come io ho amato z amaro semp̄ mentre che la vita me bastara p̄ antica nostra beniuolentia e per la incurabile virtu chio intendo che hai acquistata in tua absentia ne lequale sempre idio te arguenti e creschi.

Ogni parlare si po mudare in diuersi modi .

Come se pozia rispondere a vno amico che te ha ueste scripto desiderando cuz grande instantia la sua penitentia

O ho receuto le toe littere fradello carissimo lequale tropo volotiera ho visto resguardando in quelle la volota e lamente tua molto ami beniuole e lamiciacia nostra giunctissima ma laquale pero non pensai mai douere essere altramente per la bona z optia experientia che ptinuatamente ho hauuto de lamore tuo verso di me co la frateriale affectione quale semp̄ mai mostrato che xpo te ne meriti e noi facta si ppinque che i questa nostra estate in laquale habiamo qualche conuiction e possiamo gustare tanta dolcezza quanto e la vera amicicia e beniuolentia per laquale sono inostri cori coiuncti insieme operando presentialmente a quello che i absentia dimostrare non possiamo .zc.

Exordio qn̄ se volesse offerire a vno amico cū bone z optime parole pregando lamico che voglia redere vna mala lingua .

E mai auenisse caso amico carissimo ch̄ la mia auctorita volesse alcuna cosa in potere seruire z giouare come ho gia seruito altre persone incognite tu cognoseresti che io te sum beniuole et amicissimo e vederisti le parole mie rispondere a li effecti. e cosi certamente spiero i la humanita tua che accadendo faristi el simile. Onde questa confidentia al presente caramente ti pregho che cum quello honesto modo che piu a la prudentia tua pare



conueniente te vogli dignare di parlare cū tuo fratel  
lo che habia alquanto riguardo a lo mio honore per  
che ho p̄sentito lui hauere ò mi parlato cosa assai mē  
che honesta laquale perseverando potria generare  
scandalo assai.

Exordio optimo e bello quando se hauesse a scri/  
uere a vna p̄sona cum laq̄le non se hauesse gr̄a fami  
liarita captando beniuolētia.

Obilis vir ⁊ vti frater amantissime. Auen/  
ga che per lo tēpo passato ñ habia hauuta  
lōga pratica ne gr̄ade familiarita cū voi niē  
tedimeno per fama cū effecti vi ho cognosciuto gio  
uene prudente e molto acorto. E p̄ tali bōi e gētil co/  
stumi ch̄ sono in voi io ui ho amato e amo ⁊ amaro i  
fino a lultimo pēsiere de la mia vita. E q̄n fosse acca/  
duto el bisogno quantūq; lesser mio nō fia i q̄lli ter/  
mini che se rechiederia a la gr̄adeza e amplitudine ò  
lanimo mio arestiveduto le parole mie respōdere a li  
effecti come richiede el vero amore e perfecta beni/  
uolentia e perche al presente. ⁊c.

Exordio optio q̄n se hauesse a parlare dinanci a vn  
gran maestro captando beniuolentia.

O non posso magnifico caualiero senza q̄lch̄  
rossore sparire dinanci al conspecto vostro  
e maxime cognoscendo mi non hauere cum  
la vr̄a magnificentia tal merito che per laq̄l  
debia essere cosi presumtuoso ma la gr̄ade affectōe  
e fede ch̄ p̄tinuamēte ho hauuto i la p̄facta. U. M. la  
quale non solo verso de mi minimo suo seruitore ma  
⁊ so ciascuo altro ha imensa bñaita mi da ardire ale  
gramente e cū bon core venire a quella sperando ob  
tenire da. U. M. quel che el desiderio e bisogno mio  
a laq̄le humilmente maricomando.

Exordio optimo q̄n se volese reprehendere vno che  
thauesse p̄messo alcuna cosa cum optime parole.

A sede sempre se vole obseruare e manteni/  
re le p̄messe facte a li amici itimi e cordiali e



Psalmus 4522

terrena substantia decora esse videntur: Idem glo.  
 in ca. cu sit. de eta. 2. q. i. ordi. Idem de pe. t. re.  
 cu infirmitas. 12. q. i. p. cipim. 24. q. 3. si habes  
 vbi dicit: si vna aia p illa seueritate q domo  
 rali anathemata e sine baptisinate v corpe  
 ereudo perferit: innumerabiliu corpoz mors  
 huic dano no pot coparari. Et. 12. q. 2. auruz.  
 vbi dicit Ambro. lib. de offi. Illa sunt vasa p  
 ciosa q aias redimut a morte: ille verus the  
 saur dñi q h operat qd sanguis ei opat est.  
 h idē habet. L. de sacro san. eccle. l. sancimus.  
 Ecce g q mirabiliter inuenit aia p ciosissi  
 ma. cui rei ca dat exēplū: q diabolus volēs fa  
 cere pacē cū deo: cū de pmittebat sibi terrā:  
 ille dixit: nolo arare. Aerē: et ille dixit: nolo  
 volare: aquā: et ille dixit: nolo nauigare. Ignē  
 et ille: nolo cōburi: celū stellatū: et ille: nolo la  
 borare voluendo illud. Celū cristallinū et ille  
 nō: qz essem nimis ppe te. Et dñs. Quid g  
 vis diabole? Rñdit: nihil aliud volo nisi ani  
 mas. Et dñs: Absit ut tibi dem aias ad ima  
 ginē meā creatas. Vñ Job. 2. dñ: Ecce oia  
 in manu tua sunt verū aiaz illi serua. Ec  
 ce ergo q a deo et diabolo sup alia: aia est  
 estimata. Q g infelix aia q magis estimas  
 aurū qz teipsaz: qd nō ob aliud esse credo: ni  
 si qz te nō cognoscis. ppter ea p te loq Aug  
 di. Quid est hō q te velis hē malū: nō aut  
 aliqd tuoz: nō vroz: nō filios: nō seruū: non  
 vestē: nō caligā: et tñ te vis habere malā vitā  
 lq. d. q p illa caripēdū: qz animā. rē.  
 Pars scda huius sermonis in q declarat  
 aiaz a deo et angelis diligēter custoditā esse.

ligens custodia pz ex hoc: qz aias nō cuiusqz  
 creature: sed solis angelis cōmēdauit: postqz  
 enim oipotens de animā creauit misit an  
 gelos suos ad ipsaz associādū: nō soluz aias  
 iustoz et amicoz ipsi: sed etiā cuiuscūqz pes  
 simi pctōris: prout Hiero. sup Adath. dicit:  
 Adagna est dignitas aiarum: ut vnaqueqz  
 aia ab ortu natiuitatis sue habeat angelam  
 ad sui custodiā deputatū. Vñ notandū ē: q  
 ab ortu natiuitatis intelligit qn creat et infū  
 dit aia. Dicit nāqz dñs Bona. in. 2. di. ri. sup  
 litterā. Et Alex. in. 2. pte. sū. et etiā Archidia.  
 sup. ca. firmissime. d. 9. di. 4. q duplex est na  
 tiuitas. s. in vtero et ex vtero. Pria qn creat  
 simul et infundit corpori. Scda qn hō exit v  
 ventre matris: angelus aut deputat hōi a pri  
 ma natiuitate. s. in vtero: nō ante: nec etiā de  
 buit differri vsqz ad secūdā. Rō huius est sm  
 Bona. vbi s. qz illa custodia respicit principa  
 lius spm qz corp: et ideo nō debet spālē an  
 gelū ad sui custodiā habere anteqz spūs in  
 fundat: nec etiā differri: qz extunc pot eā de  
 fendē et adiuuare. Preica notare debes q  
 angelus nō deserit hominē obstinatū in pctis  
 vsqz ad mortem. Cui rōne assignat Bona.  
 vbi s. qz pnior est angelus bonus ad adiuuandū  
 qz malus ad pdendū: sed malus hoies qstucūqz  
 scm nō derelinquit vsqz ad mortē: sic et bo  
 nus nō derelinqt vsqz ad finē: quātūcūqz  
 sceleratū. Est tñ sciendū q duplex est effectus  
 angelice custodie in hoie. Vñ respectu boni  
 acgreudi et seruādi: ali respectu mali deserē  
 di et vitādī: quātū ad pnū effectū deserit an  
 gelus obstinatū: sed quantū ad scdm nō. Ec  
 ce ergo dignitas custodie. rē.

Secundo in hoc sermone cōsiderādus  
 est qz diligēter custodita est anima.  
 Res enīz care cū magna diligentia  
 custodiunt: viles autē cū parua cura: et aliter  
 faciēs stultus est et insipientis. Quāta autē dili  
 gentiā adhibeat de p custodia aie p cipitur  
 ex duob. Primo qz ipse solus de est qui  
 sup eā fleuit: et pncipaliter ipsaz cōseruat: p  
 pter qd dicit Sapient. 3. Iustoz aie in manu  
 dei sunt. Cui rei ca xpus in morte animam  
 tāqz digniorē pfi cōmēdauit Adath. 27. di.  
 Pater in manus tuas cōmendo spm meū.  
 Hinc Ambro. de ipso dicit: Auctor pietatis  
 officia diuidēs: persecutionē assignās aplis:  
 pacē discipulis: virginē virginī: paradīsus la  
 troni: pctōribus infernū: crucē xpianis: iude  
 is corp: patri spm cōmēdauit. Secdo di

Pars tertia huius sermonis in qua de  
 claratur qz pncipaliter redēpta sit anima et sub  
 limiter glorificata.  
 Tertio in hoc sermone cōsiderādū est  
 qz pncipaliter redēpta est aia: et sublimi  
 ter glorificata. Circa pnū videlicet qz  
 singulari precio sit cōparata tria notāda sūt  
 Primo notandū q de pditione vils rei  
 nō multū dolet hō: sed de pncipaliter valde af  
 fligit. Tantū enīz doluit creator de aia per  
 ditione: ut p redēptione ei voluerit incarna  
 ri. Vñ ecclesia cantat: Qui cōdolēs interitu  
 mortis perire seculū sal. mun. lan. rē. Cui rei  
 veritas patet ex hoc q Christus incarnatus  
 pro salute aie visus est flere: et nunqz ridere:  
 neqz enim fleuit pro destructione mūdi: aut

234

Venerabilis, Pater Jo. & Gregorius  
de Gregorius 1492.



p passionē sua corporali: sed bñ pro aia per-  
dita: fleuit enī sup birlm di. Si cognouisses  
z tu. Luc. 19. Fleuit sup sepulchrū lazari feri-  
di. s. pctōis indurati. Jo. xi. Fleuit z in cruce  
di. Sitio. sup quo verbo dicit Ber. O bone  
dulcissime Jesu qd est hoc qd loqueris: quid  
est qd dicis: In cruce cū inigs suspēderis in  
ligno clavis affligeris z dicis: Sitio: nō enīz  
sitis aquarū liquorē: sed fidez z salutē pecca-  
torū: pro quoz salute sic aspere cruciaris. O  
anima nobilis z pulchra: o aia tātū a xpo di-  
lecta: q te tanto labore q̄siuit. Interroga aia  
mea dulcissimū Jesum cur fles. O Jesu fili  
dei benedicti. O fili virginis cur in presepio  
iaces: z tāto frigore z arcta paup̄tate crucia-  
ris: z statim rñdebit tibi: Te quero: hanc pe-  
regrinationē grā tui suscipio: oia hec ut te di-  
tem sustineo. Considera anima mea Jesum  
tuū adhuc tenellū sic pro te sanguinē fundē-  
tē: octauo enim die circūcidit: sic flenti cōpa-  
tere paruulo. Statim etiā Herodes insur-  
git in paruulū. Cōsidera ergo aia mea quot  
labores infans in itinere dū Joseph cuz vir-  
gine matre in egyptū fugeret sustinuit: quot  
incomoda: quot sudores: quātaq; dispendia  
in terra aliena: hec oia p te patiēter sustinuit  
Insuper q̄draginta dieb; z noctibus te que-  
rendo ieiunauit: postmodū ciuitates z castel-  
la circuibat q̄rens ouē perditā: benefaciēdo:  
cecos illuminādo: leprosos mūdādo: mortuo-  
sus suscitādo: p te multa sustinēdo odia: blas-  
femias: detractiones zc. quis exp̄mere pos-  
set: O inestimabilis amor filij dei ad animā  
rōnalē ppter quā inueniēdā tāto tpe labo-  
rauit. C Sc̄do notādum est q viles res vili  
p̄cio cōparāt: sed p̄ciose magno thesauro re-  
dunt. O aia p̄ciosa q̄ excellētī p̄cio z no-  
bili es redēpta: ut certe mens nequeat cōpre-  
hēdere: ppterca Pau. p̄me Corinth. 6. Em-  
pti enīz estis pre. ma. glo. z por. d. in cor. v̄ro.  
Certe hoc p̄ciū fuit sanguinis p̄ciosissimū  
dñi mei Jesu xpi. De quo Hebr. 9. Xpus  
assistens pon. su. b. neq; p san. dir. aut vi. s; p  
p. san. in. se. in san. eter. redēptione inuenta.  
Fr̄e p̄me Pd. p. Sciētes q non corruptibi-  
bus auro vel argēte redē. c. de va. v̄ra cōuer.  
paterne traditionis: sed p̄cio. sang. q̄si agni  
incōtaminati Jesu xpi. Cōtēplare q̄ anima  
mea q̄ta p te sustinuit tuū amorosus Jesus  
Ter p̄rem orauit in agonīa fact; ligatus es:  
flagellat;: alapat;: spinis coronat;: cōsputus;

illusus: z p te crucifixus. O insensibilis aia  
nudā p te in cruce respice filiū dei inclinato  
capite sp̄m emittētē. Ex qb; oibus dic Ber.  
Sublime est anime p̄ciū: q nō nisi sāguine  
xpi redimi potuit: quā ergo cōmutationē p  
aia tua dabis: qui p nibilo das illā: Mōne  
dei fili; cū esset in sinu p̄ris a regalib; sedib;  
p ea descendit ut eā liberaret a ptāte diabo-  
li: Quā cū vidisset pctōz funib; irretitā: iāq;  
demonib; tradendā ut morte dānaret: pro-  
pterea fleuit super illā: que se flere nesciebat  
nec solum fleuit: sed z se occidi pmisit: ut sui  
sanguinis p̄cio eam redimeret. hec ille. Et  
Hugo de ara sp̄o. dicit: Ampli; mihi vilis  
esse nō debeo q̄ tātū deo placui: ut z mozi eli-  
geret pro me ne perderet me. hec ille. Custodi  
ergo te aia mea tāto thesauro redempta.  
C Tertio notādū est q si anima parue esset  
cōditionis: nulla esset leticia in eius cōuer-  
sione: sed qz est magne p̄ciositatis in ei; con-  
uersione angeli gaudēt z ipse p̄ etern;: d̄ an-  
gelis di Luc. 15. Gaudiū est angelis super  
vno pctōre penitentiā agente. De p̄re dr̄ ibi  
dē de filio prodigo: qui pctōris typū tenet: cū  
esset adhuc a longe. s. adhuc nō bene cōtrū;  
misericordia mor̄ est z accurrens cecidit sup  
col. ei;: z oscu. est eū. s. dans ei spem venie. p  
quib; dicit Hiero. ad Rusti. mona. exhorta-  
tina ad pinaz. Monagintanouē oues relin-  
quūtur in solitudine z vna ouis q̄ oberrau-  
rat pastoris humeris reportat. Vñ z leticia  
fit ange. sup vno pec. pe. agēte: quāta felicitas  
ut salute n̄ra exultēt celestia. De qb; dicitur:  
Penitentiā agite appropinq̄bit enīz regnū  
celoz. Nullū in medio spaciuz: mors z vita  
cōtraria sunt sibi: z tñ p̄nia copulant. Luru-  
riosus fili; totā p̄degerat substātiā: z p̄cul a  
p̄re: vir porcoz cibis inediā sustētabat. Re-  
uertit ad parentē: imolat ei vitulus saginat;  
stolā accipit z annulum: ut xpi recipiat vesti-  
mentū qd dudū polluerat z audire mercre-  
tur: candida sint semper vestimēta tua: rece-  
ptoq; signaculo dei p̄clamet ad deū: Pa-  
ter peccani in celū z corā ter: z recōciliat; oscu-  
lo dicat ad deū: Signatū est sup nos lumen  
vultus tui dñe: de. le. in. cam. hec ille. C Circa  
secundū videlic; q̄ fit anima sublimiter in  
celo glorificata. sciendū est q̄ tāta est aie no-  
stre gloria preparata q̄ lingua n̄ra nō exp̄i-  
mit: z sensus n̄r non capit. Vñ Pau. p̄me  
Corinth. 2. Ocul; nō vidit nec au. aud. nec in



erat eiusdē nature nobiscū. Anima autē nostra est sicut tabula rasa in qua nihil est depictū: ut dicitur in 3. de anima. si ergo per spēs infusas hoc nō videt: quia sic scientia eius quā habuisset ex rebus non esset eiusdē rōnis cū scientia nostra: ergo rē. hec Tho. p̄ma parte q. 94. ar. 3. p̄mo argumēto. Ad hanc quōnem respondēdo querūt doct. Si Adā non peccasset vtrū in scientia per intervalla tēporū profecisset. Respondet Bonauē. in 2. di. 23. ar. 1. q. p̄ma. et Tho. in p̄ma pte. q. 94. ar. 3. in rōsione tertij argumenti. q̄ quedā res sunt que sunt cursu naturali: quedā que cursu sūt miraculi: quedā que cursu sūt voluntario. et hec est sentētia anselmi de cōceptu virginali. In earū igit rerū cognitione que sūt cursu naturali nō profecisset. Adam quātū ad noui habitus acquisitionē et scitorū additātē. Accepit enī sicut dicit Magister in 2. di. 23. et sicut p̄batum est sup̄ius ab exordio oīum rex plenam cognitionē: tamē potuisset proficere quātū ad modū sciendī: q̄ que sciebat intellectualiter potuisset cognoscere experimētaliter: et in quātū ad maiorē habitū: quia ex frequēti consideratione eorū que nouerat p̄mptior fuisset: et patior ad iudicandū de his rebus: quārū habebat cognitionē per habitū innatū. In earū vero cognitione que sūt cursu voluntario et miraculi siue supernaturali: simpliciter proficere potuisset non solū quātū ad modū cognoscēdi: sed etiā in acgrendo nouā cognitionem. Nec mirū quia ad hoc q̄ cognosceret diuina misteria: indigebat sup̄na illustratione. Ad hoc q̄ cognosceret secreta alteri: indigebat eius manifestatione. Nec talis profectus statui innocētie derogabat. Et sic patz p̄ma q. Dic ergo ad argumētū in cōtrariū: q̄ primus hō habuit sciētias oīum per spēs a deo infusas: nec tamē illa sciētia fuit alteri ratio nis a sciētia nostra: sicut nec oculi quos xp̄s ceco nato dedit sunt alterius rōnis ab oculis quos natura p̄ducit quāuis fierent per miraculū. Amplius etiā habuit Adam ut dicit Magister vbi supra oīum artū liberaliū cognitionē: et hoc propter scām obedientiā. Tu ergo qui filios habes: bene governa et morib⁹ conserva: deo eos eē obediētes: p̄cura: si cupis in scientia illos proficere. Nam dicit Alexan. in sc̄do. q̄ si Adam nō peccasset: filij ei⁹ in additō sc̄do nulluz laborē habuissent: ecce quātū bonum propter obedientiā. **Tertium** donū

spūale p̄mo homini a deo concessuz dicitur cognitio. s. dei: q̄ Adam in statu innocētie habuit cognitionē dei multo excellentiorem quā nos: q̄ nos per speculū in enigmate: q̄ qdē enigma ut dicit August. in 14. de trinita. est similitudo obscura. Adam vero deuz cognouit per speculū clar. Unde nota q̄ quadruplex est modus deū cognoscēdi. s. per fidē: per contemplationē: per apparitionē: per apertā visionē. **Primum** est grē cōis. Sc̄dm est grē excellentis. **Tertium** est grē spūalis. **Quartū** est glie p̄seruationis. Et sufficientia istorum modorū ita colligit. Omne enim quod cognoscitur: cognoscit per aliquid p̄ns. p̄sens autē voco s̄m Aug. quod est p̄ns in intellectu ad videndū. Aut ergo cognosco deum per aliquid quod est p̄ns mihi: aut per aliquid quod est p̄ns alteri. Si per hoc quod est p̄ns alij sic est cognitio fidei. q̄ enim deus sit trinus et vnus: hoc ego credo filio: qui hoc predicauit et miraculis confirmauit: et spiritui sancto q̄ hoc inspirat rē. Si autē per hoc quod est p̄sens mihi cognosco: hoc pot̄ esse tripliciter. Aut per hoc q̄ est p̄ns mihi in effectu p̄po: et hec est cognitio contemplatiōis: que tanto est eminentior: quāto effectū diuine potētie et grē magis sentit in se homo: vel quantum etiam melius scit p̄siderare in exterioribus creaturis. Aut est mihi p̄ns in signo p̄prio et sic est cognitio apparitionis: sicut apparuit deus Abrae in substantia et creatura: que ipm deum significabat. Gen. 18. Et sic spiritus sanctus apparuit in collūba. Mat. 3. Adar. 1. Luc. 3. Jo. 1. que significabat ip̄sum. s. p̄p̄tates. Aut est p̄ns mihi in lumine suo: et in seipso. Ex hoc cognitio qua videtur deus in vultu suo siue facie ad faciem: et sic est tota visio que dicitur merces beatorū omnium. **Primum** igit et vltimuz genus cognitionis statui innocētie non cōpetebat. **Primum** propter cognitionē obscurā: et propter hoc quod cognitio fidei vltimuz est ex auditu. iuxta illud apostoli. Fides est ex auditu. Vltimū vero ibi esse non poterat propter summā perfectionē: ideo homini non exhibebat: s̄ pot̄ promittebat et reseruabat. **Mediam** vero duos contemplatiōis et apparitiōis vtriq̄ statui s̄ innocētie: et nature lapsē cōia eē potuerūt maxime cognitio contemplatiōis que i vtroq̄ statu reperit. In statu tñ innocētie potissime vigeat: tum propter aic puritatem: tñ pro



## Sermo

carnis et virium inferiorum subiectione: quibus duobus: quia ut plurimum anima caret in statu nature lapsae: ideo non potest ad vllum gradum contemplationis attingere. Ad ergo anima perdidit per obedientiam acgrit per obedientiam: nec non maceratiois penitentia: sicut patet de beato patre nostro Francisco: qui tantam dei cognitionem habuit per contemplationem nec non per apparitionem. Nec oia ista Bonaventura in 2. di. 23. ar. 2. q. 3. tangit. predicta per Dionem de sancto vic. in li. de sacris. di. Cognouit homo creatorem suum non ea cognitione qua modo a credentibus absens querit. Sed ea que tunc per presentiam contemplationis cernebat. pro ergo quantum donum habuit homo scientie in statu innocentie: et habuisset si obediens fuisset.

**S**ecundum donum quod dedit deus Ade fuit corporale: quod fuit triplex. Primum dicit impassibilitas: quia si obediens fuisset eius corpus impassibile fuisset: adeo ut nulla res sibi posset esse contraria secundum quod determinat Thoma in 1. parte q. 97. ar. 2. distinguens quod duplex est passio. scilicet propria et communis. Propria est que remouet a sua naturali dispositione. Secunda communis secundum quam cuiusque immutationem etiam si pertineat ad perfectionem nature: sicut intelligere et sentire dicit pati quodam. Et isto modo homo in statu innocentie passibilis erat et patiebatur secundum animam et secundum corpus. Sed primo modo impassibilis erat: et secundum animam et secundum corpus. Poterat enim passionem prohibere si absque peccato persistisset. Unde Hieronymus in libro de trinitate ait. Si homo in paradiso innocenter viveret ignis eum non combureret: et aqua non submergeret: alia que nocere ei possent non nocerent. Et ideo nullum laborem passum fuissent in laborando: quia oia eis parata erant. propter quod ait Augustinus libro 14. de ciuitate dei. c. 26. Vivebat sine vlla egestate: ira semper vivere habens in potestate. Libenter aderat ne esuriret: potestatem ne sitiret lignum vite ne illum senecta resolveret: nihil corruptiois in corpore: nec lex corporea vllas molestias vllis eius sensibus ingerere: nullum intrinsecus morbus: nullus ictus metuebat extrinsecus: summa in carne sanitas: iam tota tranquillitas. Ecce ergo quantum donum corporale habuissent si obediens fuissent. Et ideo Alexander dicit in 2. q. nos qui tantis sumus assueti calamitatibus viri possumus comprehendere quod sit innocentie status.

**S**ecundum donum corporale primo homini datum dicit immortalitas: quia si obediens preseruissent immortalitatem habuis-

sent. unde Paulus in 1. Cor. 5. per petrum intrauit mortuus in mundum: ergo ante peccatum homo erat immortalis. Sed attendendum est secundum Thoma. ubi supra. ar. primo. quod aliquid potest esse incorruptibile et immortale triplex. Primo modo ex parte materie: eo scilicet vel quia non habet materiam sicut angelus: vel quia habet materiam que non est in potentia nisi ad vnam formam: sicut corpus celeste et hoc dicitur secundum naturam incorruptibile. Secundo modo ex parte forme quia scilicet rei corruptibili per naturam inheret aliquid dispositio per quam totaliter a corruptione prohibetur: et hoc dicitur incorruptibile secundum gloriam: quia ut dicit Augustinus in epistola ad Dioscorum. Tam potenti natura fecit animam deum quod eius beatitudine redundat in corporis plenitudo sanitatis et incorruptiois vigor. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte cause efficietis. et hoc modo homo in statu innocentie fuisset immortalis: quia ut dicit Augustinus in li. de q. n. et veteris testamenti Deus enim hominem fecit ut quantum non peccaret immortalitate vigeret vivere ut ipse sibi actor esset ad mortem vel ad vitam. Non enim erat corpus eius indissolubile per aliquam immortalitatis vigorem in eo existentem: sed inerat anime vis quedam supernaturaliter et diuinitus data: per quam poterat corpus ab omni corruptione preseruatum quantum ipsa deo subiecta mansisset: vide ergo quantum bonum propter obedientiam sibi reseruauit scilicet secundum ergo obediens ne mori timeamus: et ut corpus incorruptibile et immortale recipiamus. Preterea donum aliud habuisset: quod nullum senex fuisset: nec aliquis dentes perdidisset: nec capillos canos habuisset. Tertium donum corporale quod fuit homini primo datum in statu innocentie dicitur fecunditas: quia si primi parentes fuissent obediens potuissent concipere et sine dolore parere et seditare. Nam si quaterat si in illo statu fuisset seruus commixtio: pro quod sic per textum Gen. 2. di. Faciamus ei adiutorium sicut sibi: et hoc non ad aliud nisi ad actum generationis. Nec poterat simul aliquem generare nisi simul commiscerent ergo etc. pro etiam per Augustinus li. 14. de ciuitate dei. ca. 23. Quisquis dicit non coituos non generaturos homines si non peccassent: quod aliud dicit nisi propter numerositatem sanctorum necessario fuisse peccatum pro etiam per rationem: quia potentia generandi spectat ad complexionem nature: versus vero generationis ad complementum et perfectionem fraternitatis ciuitatis. Et quia in statu innocentie natura perfectior erat quam in statu vice. Et si homo steterisset fraterna ciuitas sanctorum numerositate fraudata nequaquam



esset: ergo in statu innocētie hō generasset: s; qz nec vir p se nec mulier p se sufficeret: ergo p cōmixtionē vni<sup>9</sup> ad alterū fieret: z cōsequenter ibi esset decisio feminis: nec tñ fuisset inordinata delectatio s; moderata z mēsurata s; qz eā volebat tpare hois rō. Nec in actu fuisset pena z dolor z aliqua sedatio. Immo mēbra pudēda rōni obedirēt: ut ait Augusti. sicut obediunt os manus z lingua. Vñ sicut man<sup>9</sup> apiunt z claudūtur nec ē ibi passio vel pena nec delectatio feda: sic fuisset in natura istituta: nec turpi<sup>9</sup> log fuiss; de istis mēbris qz de alijs. **D** miseria hūana in qz<sup>9</sup> calamitatib<sup>9</sup> es istituta: ppter inobidientie vitii: qz nūc dolor in coitus actu: qzta sedatio: qzta putredo: qzta inordinata delectatio: qzta rōnis subuersio: qzta eiular<sup>9</sup> filiorū in vtero existētiū in supportatiōe: qzta luct<sup>9</sup> in cox pcuritiōe: qz oia abfuissent si in obediētia pstitisset: z in oi coitu filios pcreassent: qz hoc erigebat virt<sup>9</sup> generatiua qz hēbat ordinē ad rōem pfecte subiectionis: z ideo i actu nō eribat nisi s; qz rō dictabat. Rō autē recta z ordinata dictat: nulli<sup>9</sup> rei debem<sup>9</sup> vti nisi ad id ppter qd est: z qz vis generatiua data fuit hoi ad pcreandū z plis multiplicatiōe: ideo rō recta nūqz dicitaret: z vis generatiua nūqz exiret in actū: nisi ppter plis multiplicatiōe. Aderat etiā ibi virtut<sup>9</sup> pfectio qz ad id sufficiebat: qz enī vis generatiua inuolabit<sup>9</sup> erat ad generādū potens: nullū hēbat impedimētū. Silt<sup>9</sup> z in muliere p suo loco z tpe. Ideo cū ordinate cognosceret vir vxorez sp<sup>9</sup> ex ea plē suscipet ppter rōnem pdictā. Et etiā ibi fuisset viroz z muliez multiplicatiō eqli<sup>9</sup>. Cui<sup>9</sup> rōne affligit Bonauē. in scdo. di. 20 q. 5. ar. 6. oia pdicta pla hntur. Vide ergo qzta corpalia bona fuerūt hoi donata ut esset deo obediēs. **T**ertiu<sup>9</sup> pncipale donū pmo hoi a deo datū in statu innocētie dī tpale: qd fuit triplex. **P**rimū dī locatio: qz. s. collocauit eū in paradiso terrestri: de quo dī gen. scdo. Plātauerat autē dñs de<sup>9</sup> paradisu voluptat<sup>9</sup> a pncipio in qz posuit hoiem quē formauerat. **P**roduxitqz dñs de<sup>9</sup> de hūmo oē lignū pulch<sup>9</sup> visu z aduēscēdū suauē. lignū etiā vite i medio paradisi. lignūqz scie boni z mali. Vbi dīc mgi in scdo di. 17. c. 4. Ad cē paradisu ē creat<sup>9</sup>. postea in paradiso est positus. z illa erat Ade bitatio pulcherrima: plena oib<sup>9</sup> fructib<sup>9</sup> tpalib<sup>9</sup>. Sed de hoc paradiso diuerse sunt opini

ones: sed qz recitat mibi vbi s. Nā alij dixerūt qz ille loc<sup>9</sup> erat corpalis. Alij at dixerūt nō ēē corpale s; spūale: z oia qz dicūt de paradiso in gen. dicta ēē methaphisice. Alij vero dixerūt z meli<sup>9</sup> qz erat corpalis z spūal<sup>9</sup>. qz paradisu spūal<sup>9</sup> dīc statū get<sup>9</sup> z amenitatē delitiarū spūaliū: z p<sup>9</sup> ille ēē s; duplicē statū ecclie triūphātis z ecclie militāt<sup>9</sup>. Vñ paradisu spūal<sup>9</sup> duplici<sup>9</sup> ē dīc<sup>9</sup>: vñ ē in ecclia militāte alter in ecclia triūphāte. vñ illa qz dicta sunt in gen. de paradiso illo spūali pnt exponi metha. **P**aradisu at corpale ē loc<sup>9</sup> deliciarū et amenitat<sup>9</sup>: z h<sup>9</sup> silt<sup>9</sup> ē duplex s; duplicē statū scz pfectū z impfectū. Secundū statum pfectū. paradisu est in celo empireo. Secundū statū impfectū: paradisu est locus terrestri<sup>9</sup> amenus plen<sup>9</sup> arborib<sup>9</sup> z fructib<sup>9</sup> z alijs corporeis amenitatibus. Qui quidē s; magistrū. ut. s. z Augusti. libro. 18. sup. Genes. z. 13. de ciui. dei. c. 20. z Isidor. 14. Et hmo. z Josephū libro antiquitatū. c. pmo. erat in ptib<sup>9</sup> orientis cōstitutus acre purissimo in quo de cui<sup>9</sup> hoiem poni. Et ut ei esset facultas pueniendi ad patriam: z ut ei ostenderet beniuolentiā cui hunc locū amenissimū preparauerat. **D** Adam quare peccasti: quare inobediens fuisti? Nam statim post peccatū de paradiso hoc es eiec<sup>9</sup> de loco amenissimo: vbi nullus erat labor: vbi nullus sudor: fruct<sup>9</sup> aderat: sine sollicitudine: oia parata erant. Nūc autē terra maledicta in opere tuo: que germinat spinas z tribulos: z panē comedis in sudore vultus tui. Scñ. 3. **S**cdm donū tempale primo homini datū dīc equiparatiō: quia si fuissent obediētes nullus dominaret<sup>9</sup> alteri. Sed oēs dñi terre fuissent equaliter. Sed sciendū est qz duobus modis inueniunt<sup>9</sup> seruiētes. Vno mō reperit<sup>9</sup> seruit<sup>9</sup> libertatis z complacētie: z illa hic bñ fuisset. Alio modo inuenit<sup>9</sup> seruitus cōtrarietatis z violentie: z illa ibi nō fuisset. hcc Tho. prima parte. q. 96. ar. 4. Ecce qz propter inobediētiā facti sumus vnus alterius seruus. Vnde Augusti. de ciuitate dei. 19. ca. 15. prima seruitutis causa peccatū est. **T**ertiu<sup>9</sup> donū tempale primo hoi datū dīc damnatiō: qz si inobediētia pmāssisset dominationē pisciū z omniū terre animantiū habuisset. **D** mirabile imperiū. o magnū donū. o Adam qd fecisti. o quantā excellentiā pdidisti. Quam primū enī inobediens fuisti tibi omnes cre



ature inobediētes facte sunt: et cōtrarie. Si  
 m<sup>o</sup> ergo nos obedientes ut cetera nobis obe-  
 diāt sicut exptum videm<sup>9</sup> in sanctis: ut p<sup>o</sup> de  
 brō Anthonio de padua cui pisces in litore  
 maris obediērūt ipsius p<sup>o</sup>dicacionem audi-  
 entes: propter donuz obedientie ei<sup>9</sup>: et hoc in  
 ciuitate Arimini. patet etiā de beato Franci-  
 sco cui creature cōdescendebant et obediēbāt  
 Vide crēplū illud mirabile de lupo. **O** mi-  
 rabilis deus et potēs: o immēsus et excelsus  
 q̄ta seruis tuis propter obedientiam cōcessi-  
 sti. Certe p<sup>o</sup>pter obedientiā sanctā leonē om-  
 niū animalū ferocissimū hieronymo subiū  
 gasti. Multa et innūerabilia crēpla possent  
 in mediū adduci que longū esset enumerare  
 Ecce ergo q̄ gratiosus deus fuit in lege na-  
 ture in statu innocētie p<sup>o</sup>pter scām obediāz.  
**P**ars sc̄da hui<sup>9</sup> sermonis. q<sup>o</sup> de<sup>9</sup> fuit grā-  
 tiosus obedientib<sup>9</sup> in lege scripture.

**¶** Secundo dico q<sup>o</sup> deus fuit gratiosus  
 obedientib<sup>9</sup> in lege scripture. Nam p<sup>o</sup>  
 moysen merita bona pmittit deus  
 obedientib<sup>9</sup>. Deutero. 28. et Leui. 26. Si in p<sup>o</sup>  
 ceptis meis ambulaueritis etc. vsq<sup>z</sup> ibi vos  
 eritis populus me<sup>9</sup>. **O** clemētissimus pater.  
 o suauissim<sup>9</sup> creator. o dulcissimus deus q̄ta  
 iudeis pmittēbat ut eius p<sup>o</sup>cepta seruarent.  
 Noe reseruatus fuit tempe diluuij propter  
 obedientiā. Loth a submersione ciuitatū. Ju-  
 das machabeus et reges pl<sup>o</sup>mi iudeoz ma-  
 ximas victorias obtinuerē donec dei p<sup>o</sup>ce-  
 pta seruauerūt: et pater breuiter pars sc̄da.

**P**ars tertia huius sermonis. q<sup>o</sup> deus cle-  
 mēs fuerit obediētibus in lege gratie.

**¶** Tertio dico q<sup>o</sup> in lege gratie repitur  
 gratiosus deus obediētibus. Vnde  
 nota s<sup>o</sup>m Ber. Adundus caro et de-  
 monia diuersa mouent p<sup>o</sup>elia. Nam mūdus  
 promittit et decipit. caro pmittit et deficit. dia-  
 bolus pmittit et despicit. Solū autē deus p<sup>o</sup>-  
 mittit et reficit. **O** cecitas hūana. o summa  
 demētia. o stulta obediētia. Adūsus precipit  
 et ei fere omnes obediunt: et tamē decipit: q<sup>o</sup>  
 gaudia vera et magna pmittit et tamē nullo  
 mō concedere pōt. Caro p<sup>o</sup>cipit et ei obediūt  
 eci homines que tū deficit: quia delectatio-  
 nes magnas pmittit: sed momētance sūt et  
 caduce que cito transeūt et transacta fastidi-  
 unt. pmittit diabolus et ei summe obeditur  
 et tamē despicit: quia p<sup>o</sup> obedientia nobis pa-  
 rat maxima tormēta. **O** clemens de<sup>9</sup> tu pre-

cipis et homo resistit et non obedit: qui ma-  
 gna promittis vera eterna et nō caduca. di.  
 Adar. 19. Si vis ad vitā ingredi serua man-  
 data. Nostra ergo cecitas est magna. ingra-  
 titudo summa. Talia v<sup>o</sup> despicientes pmis-  
 sa: ei<sup>9</sup> mandata seruare cōtemnētes: et potius  
 carnē et demonia sequentes. Propterea di.  
 Hieronym<sup>9</sup> ad celantiā de recto mō viuē-  
 di. Quid eni vnq<sup>z</sup> taz superbū: quid vero tā  
 ingrātū videri pōt: q̄ aduersus eius viuere  
 voluntatem a quo ipsum viuere accepis: q̄  
 illius p<sup>o</sup>cepta despiciere: qui ideo aliqd ipat  
 vt cās hēat remunerādi. Neq<sup>z</sup> eni obsequij  
 nrī indiget deus: sed nos indigemus illius  
 impio. Adandata eni eius desiderabilia sūt  
 super aux et lapidē preciosum: et dulciora sup  
 mel et fauū: qm̄ in custodiendis illis retribu-  
 tio multa. ps. 18. Et ideo nobis irascit. Idcir-  
 eo magna illa imensa bonitas dei offendit:  
 q<sup>o</sup> cū per tanti etiā p<sup>o</sup>mij detrimenta p<sup>o</sup>tēni-  
 mus: et non solū impia: sed etiā pmissa illius  
 pro nibilo ducimus. Vnde semper aio sepe  
 nobis dñi reuoluēda snia est. Si vis ad vitā  
 ingredi serua mandata. hoc enim tota nobis  
 lege agit. hoc p<sup>o</sup>phē. hoc apli docent. h a no-  
 bis et vox Christi et sanguis flagitat: qui ideo  
 pro nobis mortuus est: vt qui viuunt iā sibi  
 non viuāt: sed ei qui pro ipsis mortuus ē etc.  
 Simus ergo obedientes etc. Amen.

**¶** Feria quarta post dñicaz i septuagesima  
 in qua declarat diuinis p<sup>o</sup>ceptis esse obedi-  
 endū p<sup>o</sup>pter dei seruitutē i lege nāc scripture  
 et gratie. Sermo quartus.

## Recurrete etc.

**¶** vt. s. Dialectica et nālis snia ē  
 q<sup>o</sup> vnū oppositorū attēdētes et  
 reliquū p<sup>o</sup>cipiūt: vt in topi. lib.  
 persepe legim<sup>9</sup>. Qua ex re cuz  
 superius caritatē vestrā q̄tuz

in nobis fuit dei mandatis obedire debem<sup>9</sup>  
 docuerimus: et eo presertim: q<sup>o</sup> eius p<sup>o</sup>ceptū  
 summa cū diligentia obtempantibus: q̄uis  
 in lege non obliuiosus et inemorē aliquādo  
 deprehensum p<sup>o</sup>sperimus. Sed semp quadā  
 ineffabili clemētia et bonitate summaq<sup>z</sup> pie-  
 tate erga tales extitisse cōpertus est. In pre-  
 sentiaz ergo si nos tanta non alicit clemen-  
 tia seueritas saltē cogat. Vnde Augu. lib. 2.



statim v3 deliberare ad plenā aīe sanctifica-  
 tionē: a vitijs abstine; & se in virtutib9 exercē  
 in cuius mysteriuz Isa. 7. scriptū est. Butyrz  
 & mel comedet vt sciat reprobare malū & eli-  
 gere bonū. Mā butyrū ex carnis adipe descē-  
 dit. opa autē carnis sunt reprobanda: de qb9  
 dicit ad gal. 5. Manifesta sunt opa carnis q̄  
 sunt fornicatio: imundicia: ipudicia: avari-  
 cia: luxuria: & his similia qui talia agūt regnum  
 dei nō possidebūt. Adē autē descendit ex ce-  
 lesti rore & significat opa spūs: de qb9 dicit  
 ad gal. 5. Fructus autē spūs est charitas gau-  
 dium pax: patientia longanimitas: bonitas:  
 benignitas: mansuetudo: fides: modestia: cō-  
 tinentia: castitas: aduersus hmōi non est lex.  
 Qui autē sunt xpī car. su. cruci. cū vi. & xcu. hec  
 ibi. hi enim fructus pueniunt a celo: iuxta il-  
 lud Jaco. 1. Omne da. op. & o. d. p. de sur. est.  
 qui qdem fructus sunt eligendi exemplo ma-  
 gnitudine: que Luc. 7. attulit ala. vng. quasi  
 mentē suā in se recolligens reprobauit malū  
 & elegit bonū. Strariuz tñ hmōi multi faciūt  
 vnde Aug. sup lib. iudic. q. 31. dicit. Plerūqz  
 fastidio sit vt eligenda reiciant & aspernēda  
 delectent. h ille. Nō est tardāda predicta de-  
 liberatio boni eligēdi: qz vt ait Aug. sup ps.  
 53. Quid tibi pdest si eligere piger es: eadē  
 nunc eligēdi ptās adiacet: veniet tps qñ nō  
 erit tibi ptās cum iā non differat iudicandi.  
 hec ille. ¶ Quinto sanctificat aia p vite emē-  
 dationē. Mā sap. 11. scribit. per que qd pec. p.  
 h & torquet oēs figdez sensus & mēbra vitijs  
 assueta puertenda sunt ad virtutē. Sic enīz  
 prebit oculos vanis aspectibus: ita nunc p-  
 beat lachrymis & gemitibus: sicut aures in  
 honestis & vanis fabulis: ita nūc diuinis ser-  
 monibus: sicut linguā turpibus verbis & il-  
 licitis gustibus: ita nunc salutaris & mode-  
 ratis: sicut nares ingesserat vanis odoribus  
 ita nunc fundat vnguentū deuotiōis dñi pe-  
 dibus: sicut manus ptenderat illicitis tacti-  
 bus: ita nunc offerat diuinis obsequijs: sicut  
 pedes exposuit vanis gressibus: ita nunc tar-  
 dat xpī seruitijs: sicut cor exultauerat lasciujs  
 gaudijs: ita nunc dolcat de suis flagitijs: sic  
 totum corp9 inuoluerat malis. opib9: ita nūc  
 per verā penitentiā totum se expendat i scis  
 actionib9 & se totum incendat deo sacrificiuz  
 ¶ Sexto sanctificat aia per bonoz multipli-  
 cationem. solum enim bona opa merent re-  
 muneratiōē. vnde apłs ad gal. 6. ait. Dum

tempus habem9 operemur bonū. & 2. ¶ Octri-  
 3. Satagite vt per bona opa vestra certam  
 vestrā vocationē & electionē faciatis. & pme  
 Jo. 3. Non diligam9 verbo & lingua sed ope  
 & veritate. i. vera opatiōe. Quapropter Aug.  
 in sermone de dedicatiōe templi dicit. Sicut  
 malis opibus quasi qbusdā ferris & vectib9  
 vite nobis ianua claudit: ita bonis opib9 api-  
 tur. hec ille. Qui etiā in lib. de vera inocētia  
 c. 109. ait. Tota iustitie rō est vt declinent ma-  
 la & fiant bona: cuius obseruantiē inter quas  
 libet aduersitates forma seruanda est: qz hoc  
 solum nūc amittit qd operi pietatis impe-  
 ditur. hec ille. Que bona debent fieri hilarit-  
 ter. vñ Aug. sup ps. 91. ait. Quicqd facis cum  
 hilaritate fac bonū: & tunc bene facis: si autē  
 cum tristitia facis fit de te non facis. hec ille.  
 Et qb9 sequitur q bona potius debent fieri  
 amore q̄ timore. vñ Aug. 2. li. 2. tra epistolas  
 pelagianoz. c. vlti. dicit. Nū timore pene nō  
 amore iustitie fit bonū: non fit in corde quod  
 fieri videt in ope: qñ mallet hō facere si pos-  
 set ipone: ergo benedictio dulcedinis ex gra-  
 dei q̄ fit in nobis: vt nos delectet & cupiam9  
 Sed si non puenit deus non solū non pfi-  
 citur: sed net inchoat ex nobis. Si enim sine  
 illo nihil possumus facere: pfecto nec incipe  
 nec pficere: quia vt cupiamus & incipiamus  
 dñi ē. misericordia eius pue. me. vt at pficia-  
 mus dñi est. & misericordia eius subsequet  
 me. ¶ Septimo & vltimo sanctificat anima  
 per p̄tinuā p̄seueratiōē: quia non suffic bo-  
 na facere: nisi in eis vsqz in finem perseueret  
 vñ Adat. 10. dñs ait. Qui p̄seuerauerit vsqz i  
 fi. h sal. erit. Et apłs ad gal. 6. Bonū faciētes  
 non desit. t. enim. s. me. & Jo. apoc. 2. Esto fidel  
 vsqz ad mortem. & d. tri. c. v. Ideo optimum  
 bonum est p̄seuerare. vñ Aug. in li. de prede-  
 stinatione sanctorū in p̄ncipio dicit. Afferim9  
 donum dei esse p̄seuerantiā qua vsqz in finē  
 p̄seuerat in xpō. Finē autē dico quo vita ista  
 finitur: in quo termino piculū est ne cadatur  
 hec ille. Qui etiā in li. de correptiōe & gratia  
 dicit. Quis in cternā vitaz poterit ordinari  
 sine perseuerantie dono? qñ qdem qui perse-  
 uerauerit vsqz in finem salu9 erit. qua salute  
 nisi cterna: hec ille. Et sic patet qualr anima  
 sanctificat. & p̄ma pars huius sermonis.  
 ¶ Pars scda huius sermonis in qua decla-  
 ratur q anima tripliciter grauaf. s. offensiōe  
 multiplicatione: & obstinatione.



Secundo in hoc sermone videndum  
 est quomodo anima oneret. Quapropter  
 sciendum quod anima triplex pregravatur  
 Primo. scilicet offensione. Secundo multiplicatione  
 Tertio obstinatione. Quatuor ad primum est  
 notandum quod anima grauatur offensione triplex.  
 Primo inobediendo. Nam Adam per inobe-  
 dientiam graue peccatum commisit: et a dignitate  
 sua eiecit: sicut: ita quod non obedit voci dei ipse  
 offendit et grauatur aia sua. unde Ber. i. quidam sermo  
 di. sic. Per obiam nuquam dicitur malum fieri: aliquis  
 autem per inobediam dicitur bonum quod agit intermittere. nam  
 in paradiso arbor extitit quam de homine ne pringeret  
 interdixit: sed ut per obedientie meritum homo bene dicitur  
 et cresceret: dignum fuerat ut hunc et a bono per-  
 hiberet quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset  
 quantum et a bono cessans auctori suo se subditum  
 humiliter exhiberet. h. ille. Si ergo offendit deus  
 non obediendo etiam in non malum: quanto ma-  
 gis offendit si non ei obediatur in rationabiliter ve-  
 titis et malis et bonis de se et iuste preceptis.  
 Secundo offendit deus committendo aliqua. scilicet  
 contra illa que prohibita sunt. quod quidem ex ma-  
 gna presumptione procedit. non enim dicitur homo  
 presumere quod non licet: quia enim primi pare-  
 res presumpserunt vetita: ideo perdiderunt sibi  
 exhibita. unde Aug. super Genesim ad litteram lib. xi. de  
 presumptione primorum parentum ait. Nec arbi-  
 trandum est quod hominem posset deicere ipse re-  
 prator: nisi precessisset in animo hominis quod-  
 dam elatio: ut per humilitatem postea disceret  
 quod false de se presumpsit. Si enim mulier cre-  
 didisset a bona et utili re se fuisse prohibitos: non  
 iam inesset menti eius amor ille propter prauitatis  
 et quedam de se superba presumptio que per illam  
 tentationem vincenda et humilianda erat. h. ille  
 Tertio offendit deus et magis aggrauatur  
 retinendo. Nam grauius offendit qui in peccato  
 continetur et retinendo dei precepta transgredi-  
 tur: quod qui ex ignorantia et fragilitate. et ideo quia  
 primi parentes precesserunt preceptum dei gra-  
 uius peccauerunt. unde Aug. super epistolam Jo-  
 omet. 4. dicit. Adam in paradiso positus pre-  
 ceptum dei contempsit et ceruicem erexit voluit  
 in prauitate esse cupiens et volens subditi voluntati  
 dei: ideo ab altitudine lapsus est. hec ille.  
 Quatuor ad secundum in hac parte notandum est  
 quod anima grauatur multiplicatione. scilicet offensionum  
 dei et hoc septupliciter. Primo tardatione. scilicet  
 penitendi de peccato commisso. hoc enim aliquis de-  
 dilatat penam debitam peccato nostro: non tamen

dat nobis spacium peccandi: sed ut ostendat se  
 proniorum ad miserendum quam ad puniendum.  
 unde Tren. 3. Misericordie domini quod non sumus? Huius  
 pro: nec attendunt tales tardantes illud Valerij.  
 Tanto quidem gradu ad vindictam sui diuina proce-  
 dit ira: tarditateque supplicij grauitate compensat  
 et Ber. ait. Quae diu supra longanimitas tol-  
 lerat extrema diuini iudicij seueritas necat.  
 Secundo multiplicat offensa dei suasionem: quoniam  
 sed non solum ipse peccat: sed etiam alijs suadet id  
 agere: ne solus confessione dignus videatur: sicut  
 fecit Eva que Ade suavit de pomo comedere.  
 unde Ambro. in lib. de paradiso dicit. Mulier  
 sciens quod post culpam in paradiso esse non possit  
 metuit ne sola de paradiso eiceretur. Excludere  
 dam igitur se esse cognoscens. Nocturno viri quem  
 diligebat: frandari noluit: ideo suavit ut co-  
 mederet cibum. hec ille. Ita multi faciunt quod  
 bus non sufficit propria damnatio: sed more de-  
 monum secum alios trahere conantur. Tertio  
 multiplicat offensio dei additione: qui enim  
 addit peccatum peccato grauius offendit quam quod  
 solum peccatum perpetrat. unde Aug. in enchiiridion. di-  
 de peccato Ade sic. In peccato Ade possunt  
 simul alia peccata intelligi. Nam et superbia  
 illi est: quod homo potius in sua potestate quam dei  
 esse dilexit: et sacrilegium: quia deo non credidit:  
 et homicidium: quia se in mortem precipitauit:  
 et fornicatio spiritualis: quod integritas mentis eius  
 serpentina suasionem corrupta est. Auaritia quod  
 quod plus illi sufficere debuit appetiit furtum: quod  
 cibum prohibitus usurpatus est. h. ille. et ps. In  
 gates mee supgr. sunt caput meum. Quarto  
 multiplicat imputationem. nam imputas deo  
 peccatum suum quasi deus sit causa: grauius  
 me peccat et deum offendit: sicut fecit Adam  
 De quo Hugo in lib. de clau. anime dicit.  
 Adam contra patrem. Eva contra filium. diabo-  
 lus contra spiritum sanctum peccauit. Adam patris bo-  
 nitatem. Eva filij sapientiam. diabolus spiritus sancti  
 benignitatem accusauit. Adam accusauit patris  
 bonitatem cum di. Mulier quam dedisti mihi  
 sociam seduxit me. Eva filij sapientiam redar-  
 guit quod ubi sapienter egerit: quia posuit serpen-  
 tem in paradiso a quo decepta est. diabolus  
 autem spiritus sancti benignitatem accusat dum de-  
 sperando de venia in delicto maximo perse-  
 uerat. h. ille. Quinto multiplicat offendendo  
 dei notificationem. qui enim peccat ex ignoran-  
 tia veniam merebit. qui autem ex certa noticia gra-  
 uissime deum offendit. Luc. 12. Seruus sciens



*noticia no hypthema*  
*Resolutorium subordina*  
*Resolutio*  
*vide Maestru*  
*Crucis*  
3005  
432340

**Tercio** si aliqua hmoi inuenerit. an ex toto corde de istis doleat. et ea ppter deu que offendit detestet. **Quarto** an habeat firmum ppositu emendandi vita sua z ab oibus mortalibus cauendi in futuru ppter deu. **Quinto** an intedat oia pfiteri ante accessum ad celebratione. z iuxta arbitriu pfessoris pro eis satisfacere. **Sexto** vtrum habeat rectam fidem cum debita intentione z conatu ad debite z deuote celebrandum. **Septimo** an debitam diligentia in discussione z examinatione pdictoz adhibuerit. Nec diligenter animaduertat sacerdotes cocubinarij. lusoies. crapulosi. ebriosi. z alij cosimiles in danabili statu viuentes. Pensentqz studiose qliter ad celebrandu accedant. z que eos vltio diuina expectet.

**Du. iij.** Quata requiritur diligentia in examinatione predicta. vt sufficiens reputetur et debita.

**Sol.** Tata requirit quata qd faceret in magno z arduo negocio p magna z ardua re lucranda. aut graui incomodo vita do z iuxta possibilitate humane fragilitatis. Un si qd hmoi diligentia in pscie sue examinatione no fecerit. indigne ad istius sacrameti celebrationem atqz sumptione accedit. qz impreparatus. z ita dominici corporis z sanguinis reus iudicabitur.

**Du. v.** Quo possit quis esse aut fieri certus qz debitam z sufficientem diligentiam in preacta discussione fecerit.

**Sol.** Ex quo hic non requirit euides certitudo. cum illa absqz diuina reuelatione haberi non possit. sz exigitur solu certitudo moralis siue civilis sicut in alijs agibilibus humanis. potest quis ex probabilibus coiecturis post examinatione de debita diligentia factam. satis scire z certus esse an debitam diligentiam fecerit vel non fecerit in discussione precedentium. et hoc sufficit queadmodum etia dictum est supra capitulo. ij. articulo. iij. de certitudine essendi absqz peccato mortali.

**Du. vi.** In quo psistat debita z sufficiens conscie purgatio.

**Sol.** Talis psistit post debita examinatione facta in peccatorum psertim mortaliu z alioz impedimentoz si que p discussione inuenta fuerint. totali z omnimoda remotione vel expulsionem. Ad qua expulsionem tria precipue requiruntur. Primum est vera z pfecta coitritio z peccatoz detestatio p qua quis deo que offendit recociliatur. Secundum est pura z integra pfessio. Tercium est recta z debita absolutio. No em sufficit qz accedes ad celebrandu sit p coitritione recociliatus deo. sz etia requirit

Et ij

Arnold de Colonia, Lipsia. C. 1493

Imp. Col. apud Predicatores  
A. 1500. -



q̄ sit recōciliatus ecclesie. vt digne suscipiat sacramentū vnitat̄  
ecclesie. qđ sit p̄ absolutionē. que prerequitur p̄fessionē Et ideo si  
q̄s in pctō mortali existēs q̄tumcūq; cōtritus ad celebrandū ac  
cedat nō p̄fessus ⁊ absolutus mortalit̄ peccat. nisi ī casu sequētī.

**Du. vii.** Quid agendū sit si q̄s non possit habere copiā p̄fessoris.

**Sol.** Differat quousq; confessorē habuerit. ⁊ hoc si sine scā  
dalo fieri possit. Si aut̄ scandalum immineat celebret cum cō  
tritione et p̄posito confitendi tempore congruo. Si tamē ex  
negligentiā sua confessor̄ desit specialit̄r doleat.

**Du. viii.** Quibus ornāmēt̄ p̄scia celebraturū debeat eē adornata.

**Sol.** Necesse est q̄ celebraturus sit ornatus recta fide. debi  
ta intentione. ⁊ sufficienti conatu ad digne celebrandū. Necēs  
est etiā vt sit ornatus humilitate castitate iusticia ⁊ ceteris vir  
tutibus. que p̄ vestes sacerdotales significant̄r.

**Du. ix.** Utrum celebraturus teneatur dicere horas canonicas  
ante celebrationem.

**Sol.** Ad minus tenetur dicere matutinas añ celebrationem.  
alioquin mortalit̄r peccat. Ad alias aut̄ horas non tenetur  
añ missam nisi aliqua specialis cōstitutio eum ad hoc obliget.  
Congruū tamen est vt dicantur prime añ celebrationem. ⁊ in  
ceteris obseruetur consuetudo dyocesis.

**Du. x.** Utr̄ sint aliq̄ alia dicēda vel agēda añ celebrationē missę.

**Sol.** In hoc attendēda est cōsuetudo dyocesis vel religionis  
sue. Un̄ vbi cōsuetū est dicere istos psalmos. Quā dilecta. Bñ  
dixisti. Inclina. Credidi. De pfundis. cū quibusdā precibus ⁊  
collect̄. Vel etiā quidā psalmi ⁊ oratiōes ad locionē manū.  
et inductionē sacraz vestīū. ⁊ in accessu ad altare. nō s̄t̄ ista omit  
tēda. Solet etiā p̄mitti cōfessio generalis publica. ⁊ osculatio  
altar̄. ⁊ apud quosdā thurificatio. q̄ suo mō etiā obseruāda s̄t̄.

**Art. ij.** Resoluens. xiiij. dubia occurrētia circa dicēda ⁊ agēda  
in missa.

**Du. i.** Que sint dicenda ⁊ agenda in missa. et quomodo.

**Sol.** Dia illa s̄t̄ dicēda ⁊ agēda ⁊ eo mō. quo ordinatio ac cō  
suetudo dyocesis vel religionis celebrantis obseruari precipit.

**Du. ij.** Utrum sacerdos in missa possit aliquid aliud dicere q̄  
missali teneatur.

**Sol.** Magis expedit q̄ nihil aliud dicat. potest tamen cogi  
tare aliqua deuotionem excitantia. Unde si affectum habeat



hostia vel ps eius ceciderit in calicem de manu sacerdotis  
**Sol.** Si tota hostia inciderit nihil iterandum est. s; obserua  
tis ceteris obseruandis sumatur simul cum sanguine. Si ꝑ  
ps aliqua in manu remanserit. frangatur illa. et ps vna mitra  
tur in calicem ⁊ procedatur vltorius more consueto.

**Du. v.** Quid agendū si ceciderit hostia cōsecrata vel ps eius su  
pra terram. vel lapidē. vel pannum. aut aliud cōsimile.

**Sol.** Statim reuerenter leuetur. ⁊ reponat illuc vñ cecidit. ꝑ  
quiraturq; diligēter si alique ꝑticule de hostia resolute ibi remā  
serint. que cōsimiliter leuent. Deinde locus vbi hostia iacuit ra  
datur. ⁊ abrasa cōburant. cineresq; in sacrario reponant. Et si  
locus nō possit cōuenienter statim radi circūsignet ⁊ cooperiat  
ne pedibus tangat. donec cōmode radi possit. Si ꝑo sup pan  
nū. vestē. aut aliud hmoi ceciderit. diligenter excutiat ps illa  
vbi iacuit sup corporale vel patenā. poterit insup lauari. ⁊ aqua  
lotionis in piscinam mitti. Et vbi occurreret calus q; sacerdos  
non posset cōuenienter vel sine graui scandalo leuare. vel si esset  
periculū in mora. vt timeretur q; animal brutum aut puer sume  
ret vel pedibus cōculcicaretur. vel aliud huiusmodi. tūc debet re  
uerentur leuari a ministrante vel aliquo alio etiā layco si non  
assit alius sacerdos. ⁊ porrigi ad manū celebrantis.

**Du. vi.** Quid agendum si sacerdos casualiter tangat hostiam  
cum naso mento barba veste vel alio huiusmodi.

**Sol.** Si notabiliter tetigerit ita vt verisimiliter timeri possit  
q; aliqua ꝑticula minima hostie ibidem manserit adherens.  
statim post sumptionem hostie. vel antesi cōmode fieri poterit.  
fricetur cum extremitate patene sup corporale illa ps nasi. men  
ti. vel illius quo tacta fuit hostia. Deinde excutiat corporale  
sup patenam. ⁊ si aliqd ibi appareat de hostia. sumatur vel mit  
tatur in calicem ⁊ sumatur cū sanguine. ⁊ nihilominus post ab  
lutionem digitorum discrete lauetur vel humectetur cum digi  
to eadem pars recontacte ⁊ abstergatur cum panniculo ab  
stersiuo quo calix abstergi solet. Si cum veste aut alio cōsimili  
tetigerit excutiat ps illa sup patenā vel corporale. ⁊ agatur  
vt supra tactum est.

**Du. vij.** Quid agendum si hostia consecrata per ventum vel ali  
quo alio modo fuerit amota de altari ⁊ amissa.

**Sol.** Fiat diligentissima ꝑquisitio ad inueniendū hostiā. que



si inuenta fuerit reuerenter reponatur et procedatur in missa.  
Si vero inueniri non possit accipiatur noua hostia. reincipia-  
tur canon et consecratur. deinde procedatur modo consueto.

**Du. viij.** Quid agendum. si cum sumendum est sacramentum. cor-  
pus christi miraculose appareat sub specie carnis vel pueri vel ali-  
qua alia non conuenienti humane refectio[n]i.

**Sol.** In tali casu non est sumendum. nec propter hoc sacerdos  
efficitur transgressor precepti. quo scilicet mandatur ut sacerdos  
consecrans sumere debeat consecratum. quia que miraculose fiunt  
legibus non subduntur.

**Arti. iij.** Resoluit septem dubia circa panem consecratum siue cor-  
pus christi post sumptionem occurrence[n]tia.

**Du. i.** Quid agendum sit si in sumptione sanguinis remaneat  
pars hostie in fundo calicis.

**Sol.** Lauendum est ne infundatur vinum ut cum illo sumatur.  
quia si cum vino sumeretur. ex quo vinum citius descenderet in  
stomachum et preueniret descensum illius partis hostie. tunc iam  
solutum esset ieiunium. et ita sacerdos non ieiunans sumeret.  
quod in hoc casu fieri non debet. cum aliud et facile remedium  
haberi possit. hoc videlicet. ut digito consecrato ducatur illa pars  
ad labium calicis. et inde sumatur. postea digitus sugatur et  
abluatur cum vino. et illud etiam sumatur.

**Du. ij.** Quid agendum si post sumptionem sanguinis reperiantur  
aliquae pericula siue reliquie resolute de hostia.

**Sol.** Si certum sit quod sunt resolute de hostia consecrata. et reperian-  
tur ante sumptionem ablutionis. statim sumantur. Si post sum-  
ptionem ablutionis reperiantur. et sit aliqua ita magna quod possit  
absque periculo tractari et reseruari. tunc reseruetur usque ad proxi-  
mam celebrationem. in qua hostia sumatur. nisi graue scandalum  
timeatur euenire ex reseruacione. Si autem omnes sint adeo pue-  
ri quod absque periculo tractari et reseruari non possint. tunc sumantur.  
non obstante quod prius sumpta sit ablutio. quia quod diu sacerdos est in  
actu perfectionis sacramenti et recolectionis reliquiarum. quicquid  
fit dicitur fieri mox et in continenti nullo actu contrario inter  
medio. id est quasi simul sumeret omnia antequam censeatur non ieiun-  
nus. Ubi etiam solutum esset ieiunium non obstar[et]. quia preceptum  
de perfectione sacramenti maius est. ut supra patuit. Cautum ta-  
men videtur ut ante ablutionem reliquie diligenter perquirantur



et recolligentur atq; sumant. Si vero dubiū sit vtrum reliquie iste resolute sint de hostia p̄secrata, agatur tunc vt dictum est cum hac tamē generali intentione ac cōditiōe si sint p̄secrate.

Du. iij. Quid agendum si post sumptionem sanguinis xp̄i reperiatur aliqua hostia integra.

Sol. Si certū sit q̄ sit p̄secrata et reperiatur ante sumptionē absolutionis, statim sumi p̄t. vel reseruari. Sic etiā agendum est si supmanserit aliqua hostia de eis de quibus alij cōmunicati sunt. Si post sumptionē ablutionis inueniatur, reseruetur pro viatico, vel in sequēti celebratione sumatur. Si vero dubium sit an consecrata sit, agatur tūc eodem modo vt dictum est, cum haec tamen conditione, si sit consecrata.

Du. iij. Quid agendum est, si quis post sumptionem corporis xp̄i statim patiatur vomitum.

Sol. Reuerenter colligantur species panis si discerni possint, et reponantur in sacrario, vel sumantur ab aliquo, si saltē assit aliq̄s ad sumendū dispositus absq; nausea, et ea in q̄bus inuēte fuerint spēs cōburantur, et cineres in sacrario recōdantur.

Du. v. Quid agendum si quis post sumptionem sacramenti ex infirmitate statim emittat per secessum quod sumpsit.

Sol. Recolligantur spēs, et fiat sicut in casu precedentis dubij.

Du. vi. Quid agendum si hostia cōsecrata et reseruata reperitur putrefacta vel aliunde corrupta.

Sol. Reuerenter tractetur et in sequenti misse celebratione sumatur post sumptionem sanguinis. Si p̄o sumi non possit recōdatur in sacrario.

Du. vij. Quid agendum est si hostia consecrata comesta fuerit a mure vel ab aliquo alio bruto animali.

Sol. Si animal illud statim apprehendi p̄t aperiat corpus eius et diligenter perquiratur tam in ore q̄s in intestinis si aliq̄e species inueniri possint, que si inueniantur, recolligantur et recōdantur in sacrario, corpus vero aialis cōburatur et cineres similiter recōdantur.

Arti. iij. Resoluens, xiiij. dubia circa vinum priusq; consecratur incidētia.

Du. i. Quod et quale debeat esse vinum vt sit aptum ad cōsecrandum.

Do i

Imp. Col. apud Predicatores  
A<sup>o</sup> 1500. -



3  
Debet esse vinū vitis  
de vva expressum. Et  
ideo nō potest hoc sa-  
cramentum cōfici in

Aqua vinata seu  
aqua superfusa  
super aceruos  
vuarum post vi-  
num expressum  
Agresto . id est  
succo de vva im-  
matura expresso

quia non est vinū

Aceto

Malogranatoꝝ  
Dororum

Uino

Lerasorum  
Vitis adhuc in  
vva contento.

quia non est vis

nū quia non expressum est de vva. et sic magis habet ratio-  
nem q̄ debet cōmedi q̄ debet potari.

Du. ij. Quid agendum est si loco vini fuerit aqua vel aliquis  
alius liquor positus in calicem ad consecradum.

Sol. Si sacerdos hoc percipiat ante cōsecrationem panis. et vi-  
nū nullo modo haberi possit. missam deserat impfectam nec vltē-  
rius pcedat. Si autem vinum haberi possit. effundat priorem  
liquorem. et imponat vinum purum cum aqua. procedatq; vltē-  
rius nil repetendo. Si vero percipiat post cōsecrationem panis  
et ante consecrationem calicis. et vinum non possit haberi. proce-  
dat nihilominus corpus xp̄i sumēdo absq; sanguine et missam  
terminando. Sed si possit haberi vinum. effundat liquorem et  
preparat calicem vt supra. procedatq; ad consecrationem calicis.  
incipiendo ibi. simili modo. nihil repetēs de prius lectis. Si au-  
tem percipiat hoc post consecrationē calicis et ante sumptionem  
atq; diuisionē hostie. tunc effundat illum liquorem in aliud vas.  
qui postea ppter reuerentiam verborum consecrationis super ip-  
sum prolatoꝝ. mittatur in piscinam. imponatq; vinum aqua  
mixtum in calicem. quo facto. accedat ad consecrationem sangui-  
nis reincipiendo ibi. Simili modo. et deinde procedat more cō-  
sueto. Ubi vero vinum haberi non possit. sumendum est corpus  
absq; sanguine. vt in casu precedēti. Et ita etiam in sequētibus  
agendum est. si vinum haberi nō possit. Sed si hostia sit diuisa.  
et p̄missa in calicem tunc caute extrahat illam partem. et reponat



*Consecratio hostie in calice*  
*De consecratione hostie in calice*  
*De consecratione hostie in calice*

sup patenam. et liquorem effundat in aliud vas. quē postea sumat post ablutionē. vel in sacrario recōdat ppter reuerentiā hostie cōsecrate impositae in ipm. Deinde imponat vinū cum aqua. et reincipiat vt dictum est. procedendo ad cōsecrationem sanguinis. et quia illa ps hostie que extracta est de calice non potest bene fractari ppter humectationem. ideo capiat aliā ptem hostie non humectatam. et cum verbis ac signis consuetis mittat in calicē. ptem vero humectatā sumat cum alia pte non humectata. et procedat vltorius more solito. Si vero predictum liquorem percipiat post susceptionem corporis cristi. ante tamen sumptionem et gustationem istius liquoris indebiti. tunc sicut prius extrabat ptem hostie missam in calicem et reponat super patenam. et faciat cum liquore vt prius. Imponatq; vinum cum aqua. et consecret sanguinē reincipiendo vt supra. Et vbi facienda sunt signa sup calicem cum hostia anteq; dicitur et etiam cum dicitur. Pax domini &c. faciat signa illa absq; hostia sup calicem. In ceteris procedat more solito. tandem sumat ptem hostie humectatam et postea sanguinē. et missam pficiat vt cōsuetū ē. S; si liquorē illū sumere inceperit et adhuc in ore teneat vel ptem deglutierit. dum mō ps hostie in calice remanserit emittat discrete ex ore in aliud vas. et extrabat ptem hostie. et agat cū liquore & ceteris vt in casu precedenti. Si aut etiā ptem hostie in os susceperit. non tamē adhuc transglutierit. discrete & caute totū emitat ex ore in calicē. Deinde extrabat ptem hostie vel pculas eius si in pculas resoluta fuerit. et faciat in ceteris vt supra. Si vero ptem hostie cum liquore sumserit. tunc nisi graue scandalū timeatur apponenda est alia hostia consecranda. et calix cū vino et pane preparandus. et reincipiendum est a canone. et vtrumq; consecrandum atq; sumendum. sed si graue scandalum timeatur ex appositione noue hostie. tunc preparetur calix cū vino et aqua et incipiatur ab illo loco. Simili mō. et cōcludatur cū istis verbis. hec quotienscūq; feceritis in mei memoriam facietis. et statim sanguis sic consecratus sumatur. Nec obstat in istis casibus solutio ieiunij quia preceptum de perfectione sacramēti maius est q̄s preceptum de ieiunio. vt supra dictum est. In omnibus etiam dictis casibus cum tali cautela et discretionē agendum est. vt q̄stum fieri poterit scādalum euitetur. Unde neq; hostia neq; calix iterato eleuari debet. si prius facta fuerit eleuatio.

Do ij

*Imp. Col. apud Predicatores*  
*Ao 1500. -*



**Du. iij.** Quid agendum si impositum sit vinum corruptum.

**Sol.** Quia vinum corruptum speciem vini atque substantiam amisit. sicut mutatio accidentium demonstrat. ideo non est consecrabile. Cum ergo precipitur esse corruptum aliquo modo expressorum in precedenti dubio. agatur tunc ut ibidem expositum est.

**Du. iij.** Quid agendum si vinum non sit impositum calici. neque aliquis alius liquor. sed dimissus sit vacuus.

**Sol.** Quacito precipitur imponendum est vinum aqua mixtum et ulterius procedendum. Si autem vinum haberi non possit et fuerit ante consecrationem panis. tunc missa deseratur imperfecta. Si vero consecratio panis facta sit procedatur in missa. ut circa secundum dubium huius articuli clarius expositum est.

**Du. v.** Quid agendum. si vinum sit dispositum ad corruptionem non tamen corruptum est. ut si acescat. vel si sit pendulum. aut fetidum. vel immundum. aut alium consimilem habens defectum.

**Sol.** Si precipiatur ante consecrationem calicis. remoueat et apponat vinum aptum si haberi possit. Si autem haberi non possit. vel si precipiatur post consecrationem procedatur et perficiatur officium.

**Du. vi.** Utrum in musto possit confici hoc sacramentum.

**Sol.** Potest bene confici. sed non debet. nisi fuerit defecatum vel purificatum. nisi necessitas cogat. qua cogente posset etiam exprimi vinum de vua in calicem.

**Du. vij.** Utrum vino consecrando possint vuae integre permisceri.

**Sol.** Hoc fieri non debet. quoniam prohibitum est. ut habetur de consec. disti. ij. ca. didicimus. Neque permisceri debet vinum ex vua pressum in calicem.

**Du. viij.** Utrum confici possit hoc sacramentum in nectare siue in vino condito aut per species aromaticas colato.

**Sol.** Quoad natura et species vini manet. potest confici. non tamen fieri potest nisi in casu necessitatis.

**Du. ix.** Utrum possit confici in vino puro absque commixtione aque.

**Sol.** Potest. sed non debet. unde si sacerdos ante consecrationem deprehendat aquam non esse commixtam statim commiscere debet.

**Du. x.** Que et qualis debet esse aqua que vino permiscenda est.

**Sol.** Aqua debet esse naturalis siue elementaris et pura.

**Du. xi.** Quanta debeat aqua vino admisceri.

**Sol.** Tam modica deest imponi. quod vinum in sua natura et specie possit permanere. si enim a natura sua mutaret non posset confici. Unum vna



*Consecratio*  
*in vino*  
*per Syllabus*  
gutta aque quācumque pua dummodo debito tpe fuerit impo-  
sita vt possit fieri mixtio sufficit. et precipue si vinū fuerit debile.  
**Du. xij.** Utrum sufficiat q̄ aqua fuerit vino admixta ad huc ex-  
istente in dolio.

**Sol.** Non sufficit. qz em̄ cōmixtio illa sacramentalis est. ideo  
fieri non debet anteq̄ misteria inchoentur. vel fiat preparatio  
ad inchoandum. et ad tardius imminente oblatione. vt scilicet  
possit fieri transmutatio aque in vinum.

**Du. iij.** Utrū q̄s licite possit nō consecrare vinū facta consecra. panis

**Sol.** Non potest licite. perfecta em̄ debent esse sacramenta.  
Christus autem hoc sacramentum sub speciebus panis et vini  
instituit. vnde vtrumq̄ offerri. consecrari. et sumi debet.

**Du. xiiij.** Quid agendum si sacerdos deprehendat vinum esse  
cōgelatum in calice cum vult consecrare.

**Sol.** Sacerdos curam adhibere debet vt resoluatur. vel per  
applicationem prunarum. aut panni calefacti. vel manuū cale-  
factarum. aut per infusionem vini calefacti. vt recipiat rationē  
actualē potus. Si tamen non resolueret nihilominus posset  
confici. quia per cōgelationem natura vini non est corrupta.  
Hoc tamen caueri debet quātum fieri potest.

**Arti. v.** Resoluit octo dubia que circa vinum cōsecratum siue  
sanguinem xp̄i ante sumptionem occurrere possunt.

**Du. i.** Quid agendum si sacerdos post cōsecrationem recolat  
vel deprehendat aquā non fuisse admixtam vino. vtrum vide-  
licet adhuc debeat admiscere.

**Sol.** Nullo modo debet aquam vino consecrato admiscere.  
qz sequeretur corruptio sacramēti ad minus in aliqua pte. qd̄  
caueri debet. si fieri possit. s̄ pcedat sine admixtione aque. Ad-  
mixtio em̄ aque nō est de necessitate consecrationis. s̄ consecrātis.

**Du. ij.** Utrum sacerdos semp teneatur sumere sanguinem.

**Sol.** Quotienscūq̄ consecrat tenetur sumere. nisi irremediabile  
impedimentū supueniat. Si q̄t alias sacerdos nō celebrās cō-  
municando sumat corpus xp̄i. talis non debet sanguinē sume-  
re sed vinum non consecratum post sumptionem corporis.

**Du. iij.** Quid agendū est. si sacerdos ex quacūq̄ causa nō possit  
sumere vinum et ita etiam neq̄ sanguinem sumere valeat.

**Sol.** Si sacerdos sciat vel probabiliter timeat q̄ non possit  
absq̄ nausea et periculo vomitus vel alio incōuenienti. tantū

Do iij



3  
vini sumere quātum ad cōsecrationem necessarium est. nō debet celebrare. Et si missam inceperit et nondum cōsecrauerit corpus. inceptā deserat. Si autē post cōsecrationē corporis et an cōsecrationē sanguinis sentiat vel timeat se nō posse sumere sanguinem. ppter nauseam ex inspectione vel ordoze vini cōsecrandi. vel alio hmoi accidente. nō debet cōsecrare sanguinem. Sed debet pcedere sicut in illo casu vbi post cōsecrationē panis calix deprehendit vacuus vel liquore non cōsecrabili paratus. et non potest vinū debitum haberi ad cōsecrandum. put tactum est superius articulo quarto in solutione secundi dubij. Si vero post cōsecrationem sanguinis et precipue circa tempus sumptionis eius hoc sentiat vel timeat. tutius est q nō sumat. s; reuerenter atq; diligēter referuet vsq; ad primam celebrationem. In qua post sanguinem tūc cōsecratum et sumptum. sumat illum sanguinē reseruatum.

**Du. iij.** Quid agendum est. si cum sumi debet sanguis species vini sit cōgelata. ita q non debite possit sumi.

**Sol.** Fiat resolutio aliquo modoꝝ superius tactoꝝ circa. xiiij. dubiū articuli quarti. hoc tñ obseruato q nullo mō supinfundatur vinū calefactū. eadē rōne qua nō debet admisceri aqua vino cōsecrato. vt circa primū dubiū huius articuli dictū est.

**Du. v.** Quid agendum sit. si musca aut aranea vel aliud huius modi ceciderit in sanguinem.

**Sol.** Animal illud caute debet capi. et diligenter lauari et comburi. z ablutio cū cineribus in sacrariū mitti. Et si absq; horrore et piculo sumi possit sanguis. sumat more cōsueti. Si at ppter horrore vel piculū vel timore vomitus sumi nō possit. tūc debet effundi in aliud vas ad hoc aptū. et cū reliquijs reseruari. Nihil em abhominabile sumi debet occasione huius sacramenti. Et tūc ne sacramentum maneat impfectum. debet aliud vinum aqua mixtum in calicem poni. et vterius procedi eo modo quo superius circa scōm dubiū articuli quarti expressum est. fm q ante vel post sumptionem corporis hoc deprehendatur.

**Du. vi.** Quid agendum sit. si sacerdos ante sumptionē sanguinis deprehendat venenum esse immissum in calicem.

**Sol.** Nullo mō debet sumere. nec altari dare. ne calix vite vertatur in mortē. Sed debet infundere in aliud vas aptum. z vterius procedere modo in precedenti dubio expresso.

**Du. vij.** Quid agendum sit. si sanguis effundatur p negligentia



non ex tota, sed in pre. vel aliquid stillauerit de calice.  
**Sol.** Quocūq; sanguis ceciderit extra calicē, statim et reueren-  
ter recolligat discretiori mō quo fieri poterit, et in calicē refunda-  
tur. ¶ **S**i aut nullatenus recolligi possit, tūc cito lambatur aut  
absorbeat vel sugat p sacerdotē, ne vel defluat vel imbibať a re il-  
la sup quā ceciderit. Nec obstat si nondū sumpserit corpus xp̄i,  
qz necessitas hic cogit vt sanguis sumat ante corpus. ¶ **S**i vero  
sacerdos nō posset hoc tam celeriter facere, vel vbi de hoc graue  
scandalū timeretur si ipse hoc faceret, tūc p̄t et debet ministrās  
ad missam ( si saltem sit dispositus ad minus p verā cōtritionē et  
p̄positum cōfitendi et cum hoc sit ieiunus r̄f, hoc facere. Et pre-  
cipue si celebrans p̄bo vel signo id iubeat. Et si ministrans non  
fuerit dispositus, poterit et debet hoc alius dispositus facere, etiā  
si sit laycus, necessitate ad hoc urgente. Velius est em̄ id facere  
q̄ q̄ enormis irreuerentia fieret venerabili sacramēto, vt puta q̄  
canis vel aliud animal inciperet lambere vel desup mingere, aut  
q̄ pedibus cōculcetur, aut alia hmōi irreuerentia abhominabilis  
cōtingat. ¶ **S**i preterea sanguis ceciderit in terram vel sup tabū-  
lam aut aliud huiusmodi, post actionem eoz que iam dicta s̄t,  
radatur locus quē tetigit, et quod abrasum fuerit cōburatur, et ci-  
nis intra altare vel sacrariū recōdatur. ¶ **S**i aut sanguis linthi-  
um altaris vnum vel plura tetigerit, fiat post supradicta trina lo-  
tio illius vel illoz cum aqua munda calice supposito, vt in illū  
aqua ablutionis recipiatur, que postea sumatur a celebrante vel  
ministrante. Si tamē p̄pter nauseam sumi non possit, recōdatur  
talis ablutio iuxta altare vel mittatur in piscinam. ¶ **S**imiliter  
etiam agendum est, si sup aliquā vestem consecratam sanguis xp̄i  
ceciderit vel illā casu aliquo tetigerit. Si at sanguis sup vestem  
non consecratam ceciderit vel tetigerit, post trinam ablutionem  
factam eo modo quo supra dictum est illa pa vestis rescindatur,  
et in altari vel sacrario cum alijs reliquijs reponatur, vel illa ps  
vestis igne cōburatur, si sacerdoti magis expediēs hoc videatur,  
et cineres recōdantur iuxta altare vel sacrarium vt supra tactū.  
Tutum etiā est, vt vestis illa sup quam sanguis xp̄i cecidit ad  
vsum priorē non assumatur, sed vel vestis cōsecranda cultui diui-  
no apta ex ea fiat, vel recōdatur, vel cōburatur vt supra dictū est.  
¶ **S**imili etiā modo agendū videtur si sanguis xp̄i tetigerit ca-  
pillos sacerdotis vel ceciderit sup barbam eius. Fienda est em̄ ab



lutio capilloꝝ eo mō quo supra dictū est de veste. et fiat abra-  
sio capilloꝝ vel barbe et cōburantur. et ponant cineres in sa-  
crario. ¶ Si autē sanguis xp̄i tetigerit caput aut faciē vel aliā  
ptem corpis nudam. sufficit q̄ diligenter et discretelauet. et de  
ablutiōe fiat vt supra dictū est de ablutiōe vestis ⁊ aliaꝝ rez. ⁊c.

**Du. viij.** Quid agendum. si sanguis ex toto effundatur. ita q̄  
nihil penitus maneat in calice quod sumi possit.

**Sol.** Si de effuso aliquid recolligi possit vel lambi aut sor-  
beri aut sugi agendum est vt in solutione precedentis dubij tac-  
tum est. ¶ Si autē nullum istoꝝ fieri possit. ne sacramentū ma-  
neat imperfectum. preparandus est calix de nouo cum vino et  
aqua. et vltorius procedendū est sicut in casu quo calix post con-  
secrationem corporis vacuus deprehenditur. vel inepto liquo-  
re preparatus. vt superius articu. iij. circa resolutiones secun-  
di et quarti dubioꝝ expressum est.

**Arti. vi.** Resoluit sex dubia que circa sanguinē post eius sump-  
tionem occurrunt.

**Du. i.** Quid agendum sit. si sacerdos post sumptionem sangui-  
nis deprehendat aliquā guttam adherere orificio calicis. vel  
exterius in pede aut alia pte calicis.

**Sol.** Si certus sit q̄ illa gutta sit p̄secrata. qz videlicet scit se  
post preparationē calicis diligenter absterfisse calicē tam exte-  
rius q̄ etiam interius ab illo loco vbi stat vinū infusum. tunc  
debet sumere illam guttam ante sumptionem ablutionis. Si  
autē sit dubius an sit p̄secrata.umat. sub hac generali intentio-  
ne et cōditione. si sit consecrata. Si vero certus sit q̄ non sit  
p̄secrataumat cum ablutione. vel postea abstergat si exterius  
adhereat. ¶ Quomodo autē haberi possit pbabilis certitudo  
in tali vel alijs casibus cōsimilibus patebit ex capitulo sequē-  
ti arti. primo circa resolutionem xij. dubij et sequētiū.

**Du. ij.** Quid agendum est. si post sumptionem sanguinis depre-  
hendat sacerdos aliquā guttam vel liquorē speciei vini ad-  
herere casule vel manipulo. aut alteri huiusmodi.

**Sol.** Si certus sit de p̄secratiōe istius gutte vel liquoris lam-  
bat vel sugat. et p̄cedat vt superius in solutione septimi dubij  
articuli p̄cedentis dictū est. Si p̄o dubitet. faciat hoc sub cōdi-  
tione. vt circo p̄cedens dubiū dictū est. Si autē certus sit q̄ nō  
sit consecratus liquor illi vel guttatūc nō est curandū de tali



*De abluendo calicem*  
**Du. iij.** Utrum statim post sumptionem sanguinis debeat fieri  
ablutio digitorum super calicem. Ex quo enim adhuc in calice re  
mansit aliqua species vini. ut puta humor quidam siue humi  
ditas sub qua sanguis continetur. tales species si vinum super  
fundatur corrumpentur. et sic ibi desinet esse sanguis cruti.  
Quid igitur agendum sit ut sumi possint absque corruptione.  
**Sol.** Circa hoc sacramentum de possibilibus agendum est quod  
decentius est. et pro maiori reuerentia tanti sacramenti convenient  
ius. Non est autem possibile ut species sacramentales circa huius ce  
lebrationem diu manere possint incorrupte. immo necesse est ut  
cito corrumpantur. Cum enim post sumptionem in stomachum descen  
dunt non diu persistere possunt incorrupte. non solum propter subsequen  
tem debite abluitionis sumptionem. sed et propter permutationem hu  
morum in stomacho etiam ieiuno preexistentium. Sic etiam in descen  
su ad stomachum si sint in parua aut modica quantitate corrump  
puntur per admixtionem humoris salivialis. Et pari ratione etiam in  
ore. presertim cum post descensum sanguinis adhuc remaneat  
in lingua et ore humiditas sacramentalis. quam humor saliva  
lis qui maior est corrumpit. Ab extra quoque hoc idem quod  
necessario contingit. Nam si post cautam etiam sanguinis sumptio  
nem non fiat abstersio seu ablutio calicis. nihilominus humi  
ditas in calice remanens per exhalationem siue circumstantem  
aerem corrumpetur et desinet ibi esse sanguis. Idem etiam  
contingit circa exteriorem superficiem calicis in ea parte qua appli  
catum fuit inferius labium sacerdotis. Certum enim est quod labio  
illo humectato humiditate sacramentali. etiam dicta pars calicis  
humectatur. sic itaque cauere non potest quin species ille sacramen  
tales corrumpantur et desinat ibi esse sacramentum. Abijcien  
da est igitur penitus omnis scrupulositas. ubi inevitabilis oc  
currit necessitas. convenientiori tamen modo et decentiori ut dixi  
mus agendum est. et ubi occurrit difficultas si accipiendum est il  
lud quod minus habet de periculo. Non autem videtur modus conveni  
ens quod cum lingua calix exterius lambatur et ita humiditas il  
la sumatur vel abstergatur. precipue propter scandalum. neque faciliter  
hoc posset fieri quo ad humiditatem que adheret fundo cali  
cis. Sic etiam non videtur convenientis modus ut cum digito  
humiditas illa abstergatur. Oportet enim digitum postea abluere  
vel sugere et utroque modo species corrumpentur. et non possent



13  
puenire ad stomachum. Cū hoc etiā posset occurrere periculū si  
videlicet humiditas sacramentalis subintraret inter unguem et  
cutē digiti. vbi neq; ablui neq; exui faciliū posset. Et hoc possent  
astantes attediari et scādalisari ppter multiplicē immissionē digi-  
ti in calicē et alia hmōi. Conuenientius ergo hoc mō agendū vi-  
det. vt sacerdos cū diligentia et cautela sic primo sumat sanguinē  
de calice vt nihil amplius qd p labia extrahi possit in eo remane-  
at. eleuādo sursum. vel erigēdo pedem eius et declinādo cōcauū  
ipsius vsus faciē. vel inter labia sumēdo. et sic tenendo donec a  
fundo calicis tota humiditas q̄ defluere possit defluat ad labiū  
calicis. diligenter tñ cauendo ne aliquid decidat. et inde sumat p  
attractionē etiā cum anhelitu. Et postq̄ diligenter notauerit qd  
nihil amplius defluere possit. abluat primo calicē ne aliqd de san-  
guine adherens remaneat in eo. et post sumptionē illius ablutio-  
nis abluat digitos sup calicē. vt sic et humiditas calicis et spēs pa-  
nis si aliqd de illa in digitis remanserit. totaliter abluat. deinde  
sumat. Nō sit aut nimis parcus in vino circa abluionē. s; tñ ca-  
piat. vt os et labia. que spēs sacramentalibus fuerūt humectata  
sufficenter ablui possint. et vt etiā p labia sic abluta possit ablui  
exterior ps calicis spēs sacramentalibus prius humefacta. Val-  
de aut cauendū est ne sacerdos sit nimis plixus in dicto mō agē-  
di. vt nō generet tediū astātib; . Recsit etiā in mō agēdi singula-  
ris ptra morē et consuetudinē dyocesis vel religionis sue. vt astātes  
nō scādalisentur de sua singularitate. vel de alijs sacerdotibus q̄  
illam singularitatem non obseruant suspicantes eos errare.

Du. iij. Quid si sacerdos post sumptionem sacramēti vrgeatur  
sputo vel tussi. et.

70  
Sol. An sumptionē abluionis nullo mō expuendū est vel et  
tussiendū aut excreandū. ne sic spēs sacramētales et p sequeus  
sacramentū eiciat. s; sputū vel qd vrget ad tussim aut ad excrea-  
tionē retineat vel transglutiat. Si aut ex nimia violētia hoc fieri  
nō posset. expuat vel extrussiat in aliqd vas aptū vel in calicē si  
aliud haberi nō possit. vel in panniculū mundū. et postea materia  
illa (si nō appareant aliq̄ spēs sacramētales in ea) cōburatur. et  
cineres reponant in sacrario. Verūtamē si sacerdos an inceptio-  
nē misse p̄sentiat se aliq̄ tali passione violentē molestari. tutius est  
vt a celebratione abstineat. Si vero post sumptionē debite ablu-  
tionis qua et os et labia sint etiā sufficienter abluta. vrgeat ali



*Epistola  
Laudans  
Pothecanum  
Anno Sylvarum  
(Prætorius de Dillig  
Köln)*

cognomen astipulatū attestat antiquitas. tuar tuoz' mistorum  
dignitas. respondet tuorum z morum integritas z publica sa  
uet opinio. quis enim non credat tam clare prestantesq' famile  
egregiū aliquod fuisse principiū facile igit' z ego in banc senten  
tiam venire nisi altera verior tue gentis constaret origo. Nam  
populi bononiensis annales z diaria p'scrutantibus euides est  
tuam fuisse vnam ex ijs nobilibus potentibusq' familijs sic em  
illas appellant que post miserabile patrie tue stragem et deplora  
randam euersionē ad instaurandū vrbis decus Lotharius im  
perator bononiā misit. sed hanc originē omnīu victrix obscura o  
uit antiquitas. dignissima pculdubio z venerande maiestatis  
fuit hec origo gentis tue sed longe maioris glorie splendorisq' z  
tot prestantium ciuū vt stemata docent feracissimā fuisse tot p  
clara viroz' ingenia tulisse tot virtutibus quasi stellis quibusdā  
claruisse tot laude dignos nepotes p'genuisse. quoz' quidā non  
ad minutaz' sordidaz' velz' maximaz' z reipublice valde vtiliū  
rerum negociationē se ptulere. et summa fide diligentia solertia  
patrimoniu amplificantes nouas edes extruxerunt extructas  
expoluerunt auxeruntq' fundos compararūt. diuitijs opibusq'  
q' longe lateq' splenduerunt quarū partem inopi partem tem  
plo partē suis opportune ponētes o ptimoz' ciuū p'issimozum  
q' christianozū sibi merito nomen adquisuerunt. Quidā sumo  
ma cū gloria legū studia sequuti non suo tantū verum z futuro  
seculo mirum immodū p'auerunt. qualis egidius fuit cuius ad o  
bue in diui Domini cimiterio marmoreū sepulchrū magnis  
extructū impelsis ostendit. fuerūt plures alij quozū quū opote  
fuit opera z p'silio respública vsa est. z q' summa pietate patriaz'  
z pleci res p'daras prudēter fortiterq' gessere. qualē Pomeum  
pe'hibent equitem auratū z iure p'sultissimū rerum humanaz'  
diuinarumq' peritissimū. de cuius acri ingenio strenuitate faciū  
dia z in omni priuato publicoq' munere prestantia quotidie a  
pud maiores natu cum admiratione sermo est. z omnium qui  
eum nouerunt iudicio summū patrie decus fuit z ornamentum  
Extant apud te Ludouice cōmentarij q's plures orationū die  
neris in legationibus ab eo scite docte sapienterq' habitari in  
q'bus disciplinarū oim sacraz' p'cipue scripturarū cognitio in e  
gens dicendi vehementia z immensa patrie charitas elucescit.  
Ex tam clavis igit' fontibus non potuerūt nisi optima flumina  
deriuari nec mirum est te virtutum amatorem et cultorem esse

*Prætorius  
977  
4323A(S)*

*Impi. Col. apud Predicatores  
A<sup>o</sup> 1500. -*



probrietas quæ tuetur generis radicibus incocta est. propterea nec  
longa temporum spacia nec mala huius vite nostre præstigia po-  
tuit enervari. Est profecto ut videre videor magnam virtutis adiu-  
mentum claris ortum esse penitus solent enim iuvenes qui aliquid  
in dolis habent ne degenerare videantur suorum dignitatem  
emulari et ad paternam laudem aspirare felicitatem. sic philippi no-  
men Alexandri sic maioris aphyrcani gloria minorum. Scyptio-  
nem sic Cæsaris Julij fama Octavianum excitavit. sic denique pyr-  
ribus Achilleides erat aiosua imagine patris. Te quoque Lo-  
douice quæ deo natura durente tuorum annitentibus studiis vir-  
tutem amas non parum antecessorum tuorum te iuuare possunt imagines  
quorum mores equare ut arduum et difficile sic certe et pulchrum est et  
laudabile. Te vero refrigeri silentio preterire non possum ne tuo-  
rum in me meritoque que prope infinita sunt oblitus videar. scribam  
igitur que et necessitudinis nostre fuerint exordia. et eiusdem perpetuo con-  
seruande sint munimenta. Ex eo tempore quo primum Bononiam veni  
semper aduertit te morum gravitate. viteque honestate cum optimis  
litterarum studiis sic iunxisse. ut facile iudicare posses te in optimum  
et præclarum virum breui euasurum. quod et rei comprobavit eventus. Nam  
ad prius nec meliorem nec eloquentiorem civem te habere feracissima pro-  
stantium ingeniorum Bononiam Tu Pompeiane magnanimitatis  
et corinthie integritatis emulator tanto patrie tue factus es  
ornamento. ut de tedici possit illud Varonis nostri Utis ut ar-  
boribus decori est. ut vitibus vire. ut gregibus Tauri segetes ut  
pinguibus aruis Tu decus omnium diis. Extant enim plures abs te  
edite orationes et epistolae ciceronianam maiestatem. redolentes. ex quibus  
tum ingenio et doctrina polleas facile dignosci potest vni nec sine  
magna animi voluptate ea legere ac perlegere possum. extant et poe-  
mata tua. quae tusca lingua plima proposuisti tanto ornatu tanta venu-  
state tanta felicitate condita ut et mihi et omnibus visui sint in miracu-  
lo habeantur. Taceo tuam in patriam pietatem. et in amicos fidem constan-  
tiam. placuit mihi spiritus in primis tua in deum optimam sanctam religionem  
Sæpius quidem sacra loca et cenobia adis. Dei bonos seruos co-  
lis et veneraris; placuit item quod parentem tuum peritissimum olim phy-  
sicum. quod Aueniennam et Hippocratem. dum viveret publice interpre-  
tans medicinam florèntissime docuit incredibili quodam studio et pie-  
tate spiritus obseruaueris. propterea splendidas affinitates pro te in patria et  
extra honores. hec enim quam fortune bona sunt. nec quæ melius  
faciunt. licet imperipateticos ad bene uale felicitatis consumationem sa-



rent et nouissima pulderent. Colenda ergo sunt ingenia scripta  
de scripture rimandi codices. euoluēde historie. Augustini ver  
ba subijciam sicut in libro de doctrina christiana nos instruit  
dicens philosophi maxime platonici si que fidei nostre presenta  
nea dixere non solum formidanda non sunt. verum et ab eis tanquam ab  
iniustus possessoribus in usum nostrum pervertenda respondebunt  
fortasse de philosophis Augustinum non de poetis loqui. verum  
aiunt. sed nunquid poete philosophi sunt. Que sententia illa  
est discite iusticiam moniti non temnere diuos. Et illa morte  
careret aie. Et illa que inquit et apud inferos purgari. Que quis ap  
ud superos furto letatus inani. Distulit inferam omnia piacula  
noctem. nonne omnes platonice et vere immo et catholice. Empe  
docles philosophus orator et poeta fuit tragedias et xelis transitu car  
mie scripsit. Homerus et philosophus et poeta fuit. putauitque oia  
et a quo progenita nam oceanum omnium patrem dicit Ille ipse de  
quo Augustinus ait Plato poeta fuit. poemata edidit et trage  
dias. Lucretius poeta fuit et philosophus Marcus. Varro.  
Ciceronius philosophus et poeta. Quintus Serenus et Ausonius medi  
ci et poete. Quum Virgilius georgica legis philosophiam legis. Tota eo  
neis et bibica est: docet enim quo pacto vir fortis omnes casus ferre  
debeat. quid in omni fortuna sentiendum quid dicendum quid ve  
taeendum sit. Et magnus est in eo libro ceterisque similibus non  
eloquentie solum. sed omnis scientie sapientieque thesaurus. et h  
iste pueris tradantur sunt tamen viriles senilesque lectiones. Sed  
ne forte dicere audeant apud antiquos ecclesie doctores et ma  
gistros nullam fuisse poesim facile namque in id mendacium prola  
berentur nullam habentes historiarum notionem: volo eorum oc  
currere delicto et ne se tanti criminis reos faciant obstare. nobile  
psychomachie opusculum christianum habet auctorem. Omas  
stigophori castigatoresque nostri videbitis illic figmenta et proso  
popeas vbi que resonare. Quid de paulino nolane vrbis episco  
po Hieronimi temperaneo et familiari: Nonne pulcherrima  
que adhuc extant et semper extabunt extendit poemata: Quam ad  
huc adolescentulus essem a studiis ecclesiasticis more illius eta  
tis ob horrorem forte in ea poemata inciui. et carminibus suauita  
te delectatus animus ad res diuinas paulatim appuli. et ex illo  
tempore sacrarum litterarum studiosior fui. sic precor accidat iis  
qui mea legent. et fiant libelli mei quasi apostolica retia et trabes  
dis ad christum hominibus laquei tenaciores. Ambrosium me



Diolanensem archiepiscopum et Bedam presbiterum taceo quos  
tum alter Ambrosius scilicet pulcherrimos et pindaricam officinam  
redolentes hymnos odasque venustissimas alter de componendis  
dis versibus libellum scripsit. Tertium est mihi cum his instantissimum  
vultu malle carpi quam vobiscum censorum mei ab imperio vulgo  
predicari. Volo ante istorum oculos iuuenem hispanum statuere  
quem inter illustres viros et in doctissimorum christianorum  
catalogo hieronimus enumerat ut accidat eis quod a persio dicitur  
virtutem videant in tabescentibus relictam. Prodeit o zoli nostri  
videte virum sacris inuitatum mysterijs lauro coronatum. musis  
Undeque cinctum lyram tenentem. currite ad rarum hoc et grade  
spectaculum. sed cauete ne repente culpetis. laudatur a Hieronymo.  
hic igitur immensam euangelice legis maiestatem versibus in  
clusit heroicis. et idem alij fecere christiani et grauissimi et sanctissimi  
mi. quorum cum opus erit mentionem faciemus. non enim hanc vo  
lumus in vestras durissimas frontes esse ultimam expeditioem.  
Et quoniam carmen vituperat inspiciamus quid carmen sit. quod  
mali concludat. iudicio meo licet ita carmen definire. quod oratio sit  
strictiori pedum lege coherceta. et ornatissimum dicendi genus.  
quid hic mali latet. quid non potius boni sic rerum nature per  
spiciuntur quum per analysim in principia causasque resoluuntur.  
Oratio quid in se mali contineat non video. qui videt edat pe  
dibus esse coherciturum quis malum putat. hec est tota carminis  
natura. Dicant isti malos esse versus quod sepius in vsus malos  
venere. at at. si propterea res malas dicunt. quod peius auro de quo  
illud phorillidis

Quid ligno quid equis quid ferro peius. que tot bellorum in  
cendijs terra marisque vsum prebuere. mala erit tellus malum ma  
re addamus totum illud Hesiodi

mala sidera. quibus nonnunquam male vtuntur astronymi. Concedo  
magne vanitates possim non suo sed abutentium vicio fuisse mini  
stram. Sed Maria magdalena quod fuit. Bathens apostolus  
Paulus quondam lupus rapax quod fuit. et tu fortasse quod aliqui  
fauti non sunt destruede res bono quod malis vsibus seruiat. sed ipse  
si fieri potest seruat castigandi sunt puerse vtentes. Origenes  
inquit res que per naturam bone sunt dum bis male vtuntur nos  
ad peccata deducunt. non est mala res. vidit enim deus cuncta que  
tecerat. et erant valde bona. sed abusus malus est carmen omnem



delectauerunt te filie regis in honore tuo **A**stitit Regia a dextris  
tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate. hec et si ad virtutes  
et mores referri videant. nihil tamen prohibet et ad eloquium sermo  
nisque varietatem extendere. nam teste iob lex dei et sermo multu  
plex est. nec vnam hanc interpretationem cum auctore paulo vnusquis  
que in sensu suo abundet. Vellem ne totiens bonos incesserent an  
tiquissimos et scissimos hebreorum viros scirent non legisse modo sed  
et factitasse versus et poemata poetarumque fuisse. sed alio nomine car  
men appellabant. nam cetera psalmos hymnos magis vocabant  
que poemata. vt illud **T**e decet hymnus deus in syon et illud. psal  
mum dicite nomini eius. et iterum sumite psalmum et date tympanum psal  
terium iucundum cum cythara. et iterum in psalmis iubilemus ei. et iterum  
illud exurge psalterium et cythara nonnunquam et carmen dicunt vt  
illud carmen deo nostro. sed quod de vocabulis est percertatio cum  
eandem rem esse constat quam greci psalmum et hymnum dicunt nos car  
men appellamus et versus. Dicite. moyses sanctus fuit. scripsit mo  
ses carmen. et illud filios et filias iussit ediscere. An David sanctus  
est: at David psalter cytharedus et poeta lyricus fuit. Audisti cum  
legeret in psalmo. Exurge gloria mea exurge psalterium et cythara  
Audi Audi: psalterium et cythara gloria suam vocat. Sed quod  
quasi in redubia hesitamus: interroga doctissimos hebreorum  
lege Hieronimum fidelissimum interpretem. Credo ego David et na  
turalis et moralis prophete studiosissimum fuisse. et poetico diuinoque  
spiritu nonnunquam tantum incaluisse vt aliqui prophete non aduertens  
quod diceret audi psalmum Celi enarrant gloria dei. et opera manuum  
eius annuntiat firmamentum. Audi et alium. Delectasti me in factu  
ra tua. et in operibus manuum tuarum exultabo. Et paulo infra re  
darguens eos qui a scientia et contemplatione cessant. subiungit. Vir  
insipiens non cognoscat et stultus non intelliget hec. et in alio psal  
mo legit deus scientia et dominus est. Dicite Hieremias sanctus est: at ipse  
numeros Threnos scripsit quo genere poematis primus Si  
monides apud grecos vsus dicitur. Quid de Job sentis: magna po  
calamitatum eius heroico versu Hieronimo teste decurrit. O sa  
pientes viros et dignos quibus ecclesie credamus habenas. pro  
scribere volunt carmina. prescribent ergo **D**osis David **H**ier  
emie et Job immortalis generatione digna volumina. ab equo ar  
nimo estote iudices nec precipites in sententiam ruatis. date diei  
dilationem. peregrini testes adducendi sunt. sed quod est vos rogo.  
**D**ie nocturne in ecclesijs carmina legimus et cantamus vos ipsi non



huncq̄ adestis cū canitur Jam lucis orto sidere Conditor alme  
siderum. Alas diei nuncius lucem p̄inquam p̄cinit. Aurora  
lucis rutilat. Lux ecce surgit aurea. Eterna celi gloria. Beata  
spes mortaliū. Alti tonantis vnice casteq̄ ples virginis. O q̄  
glorifica luce coruscās. Scōz meritis inclita gaudia. Iste con  
fessor dñi beatus. Salue sancta parēs enixa puerpa regē. Qui  
celū terrāq̄ regit. adestis inq̄ cum hec z id genus alia vel legū  
tur vel canunt. tacite cornicamini. q̄ auditis laudatis. talib⁹ pla  
cari deū p̄stemini. hec poetaz carmina sunt. z poetaz carmia  
vultis explodere. idē placet z displicet. Idem p̄bitatis z improbi  
tatis qđ quantū vitiū sit dyalecticos interrogate. satius vobis  
erat tacuisse z digitos p̄pescuisse labelka. debebatis ea saltem di  
uine scripture verba timere. ve vobis q̄ dicitis bonum malum.  
malum bonū. ponētes lucē tenebras z tenebras lucem. Vestre  
incōdanne nuge p̄claris ingenijs scandalū sunt. scis virtutū cona  
tibus obsistūt. accidie ignauieq̄ semina spargūt Lōge aliter lo  
quutus est xp̄s scrutamini scripturas inq̄ z in discipulos irasci  
visus est q̄ parabolas apologis p̄similes tardius intelligerent  
cū dixit adhuc z vos sine intellectu estis. Isti vt arbitroz quedā  
sua bona ( vt aiunt ) volūtate p̄tenti intellectū excolere negligūt  
b̄mōi vita si bona sit nescio. certe eam Hiero. rusticā vocat Ego  
existimo bonū virum eē non posse q̄ vel sua vel aliorū prudētia  
non regat. oportet ergo istos si boni esse curant vel q̄ dicimus  
scire vel scientibus credere. Credant ergo nobis. et sileāt z nos  
quoq̄ receptui canemus. Aiunt sanctos viros ignaros lrarum  
fuisse. fateor de quibusdā. sed erat in eis dei spūs rerum omniū  
scrutator z doctor. Rudes erant inquit apostoli. non inficior  
eos cum electi fuerunt rudes fuisse. sed expoliuit eos Christus.  
z discipline sue magisterio formauit. Cur Paulus vas electio  
nis appellatus est an q̄ p̄te voluntatis motu ferretur non vtiq̄  
sed q̄ diuine legis z scripturaz. erat armarium sic Hieronimo  
placet si aliter sentitis vel Hieronimo prudentiores ve pessimi  
hominum estis quia nec prudentes estis nec prudentibus assen  
titis Tria hominum genera canit Hesiodus. vnum eorum q̄  
que agendo sunt vident aguntq̄ z hi quidem optimi sunt Alie  
rum eorum qui et si non videant videntibus tamen obediant  
z hi quoq̄ boni sunt Terciiū penit⁹ iuntlez abominādū. eoz scz  
q̄ nec sua vt dixi nec aliorū prudētia gubernant. p̄terea i psalmo  
dicitur gens stulta z absq̄ consilio. vtinam intelligerent et sapiēt



De viriditate et florum varietate decorarit. et celo tantum decus ad  
diderint. et aurore luciferum tunc venustatis gratia vestierint.  
sed nec propterea muliebrem cultum admittimus quem utique ad  
mitteremus si sine mentium nostrorum piculo et virtutum detrimento  
fieri posset. laudare deum bonum est quanto comptior laus erit  
magis unquam delectabit magis ad legendum inuocabit cora  
da magis excitabit. sed huiusmodi laudes huiusmodi barbari lingua  
non persistant. arte opus est et ingenio ars hec dicendi ars est et  
maxime poesis cuius tanta est ad persuadendum dissuadendumque vis  
ut etiam manifeste falsa credi coegerit. ab indocto artifice. Christum  
fingi licet. nonne et a perito communibus verbis et sermone rudi deum  
laudare nefas putat. at cur non egregia limataque licebit ordine  
hec autem poetarum est quibus prestantissimum dicendi genus puenit  
Nec fuit ad profuturam deorum vanitatem viliorem vlla quam poetarum lec  
tio. ipsi namque deorum furta sceleraque detegunt. et deos ipsos quos  
laudare videntur explodunt. Non timebimus igitur ad res diuinas  
transfere carmen. et nostre diuinitas orationis si que sunt in mediis ad  
apostolorum pedes afferre. si ornate laudare bonum est ornate lau  
dare melius est. ornate invero optimum erit. Ego si optime non  
potero benedicere conabor. si bene loqui nequivero et si frigidum ob  
stiterit circum precordia sanguis saltem belle procedet. Nolo talentum  
mibi traditum more serui neque abscondere in templis dei quisque  
quod potest offert. calix aque frigide non premitur. puto ego quam  
ad poetarum exercitium me peruenit si quod aperit excipit quasi hec rara avis  
est a deo mibi dari a deo inquam qui trinus est non ab Apolline.  
et quotiens Apollinem nomino nemo sit tam vecors et leuis ut pu  
tes me veteres deorum statuas instaurare velle. neque enim plastes  
sum. sed per Apollinem id intelligo quod nois et huiusmodi et in Cri  
stum ostendit. scilicet quod solus est et non multi. intelligo igitur enim de  
quo dicitur. Audi israel deus tuus vnus est quod si eodem modo iouem.  
hoc est iuuantem patrem seu more greco diepitem deum vix vo  
cauero. per hec noia falsis dijs imposuere mendaces fuere. quod reb  
malis bona imposuere vocabula. nec erant illorum deorum hec no  
mina nostri dei erant et sunt. qui ita solus est ut trinus tamen sit. solus  
sine ut nostrorum vestigia non omittam vnus in essentia trinus in p  
sonis. ipse vere iuuans pater est. et eum iouem appellari nihil est ad  
liud apud intelligentes quam rem aliquam ab iniusto possessore ad  
proprium dominum reuocare. Quod si eo quod quidem demon iuppiter ap  
pellatus non placet deum nostrum iouem. id iuuantem patrem noiri



si bona que dñs falsis imposta fuere noia. nō est vas ad verū  
deum trāsmigrare hoc quoq; nomen deus reticebimus. s̄a iup  
piter deus dictus est. summā igit̄ illam virtutē q̄ summa prouī  
dentia omnē mundū regit ⁊ p̄didit nō vocabimus deū qm̄ tali  
aliqui vocabulo demones q̄ in idolis includebant vsi fuere. An  
tiquus ille falsus erat iuppiter. noster aut̄ deus verus Iuppiter  
est. in his tamen sanctoꝝ patrum sententiā imitari semp̄ p̄siliū  
fuit ⁊ est eritq; dum spūs hos reget artus. Nonnunq; etiā vete  
rum deoꝝ noie stellas ip̄as vel aliquā dei creaturam intelligo;  
vt p̄ vulcanū ignem p̄ martem stellam que in quinto orbe est vl̄  
bellū. per cererem terrā vl̄ triticū vel ponē. per neptunū ⁊ nereā  
mare. per nymp̄as aquas p̄ musas scias exprimere volui vt af  
peritatē vocabuloꝝ euitem ⁊ vt carminib; maior̄ insit venustas  
q̄ si secus fierent sicca arida ⁊ nūmū seuera territaq; viderēt. Fa  
ti nomie nō illam causaz seriem vnde volunt q̄dam nos cogi  
sed dei ipsius voluntatē decretūq; vt sepe numero Sarnius i  
virgiliū exponit p̄nificari volo nōnūq; etiam ⁊ ipsam siderū cali  
q; virtutē ⁊ si nobis necessitatē non iponat tñ in beciferiora cor  
pora ceu simplicia sint. vt elemēta seu mixta ip̄fecta vt ros ⁊ grā  
do. ceu p̄cā animata inaiata ve plurimū posse nulli sapiētī du  
bium est quod si q̄s maifeste indubitateq; velit agnoscere theo  
logorum ⁊ scoti p̄cipue in secūdo sententiāꝝ cōmentaria legat ⁊  
⁊ questiones. Cū fortunam noīo non deā deūve aliquē cogito  
sed occultā aliquam latentēq; cām aliquē ⁊ p̄speritatē felicitatē  
q;. Dia hec euitare pulchꝝ poema cōdere volenti difficillimuz  
arbitror q; si veteres poete quoꝝ fecimus mentōem hec euitare  
studuerunt ideo fecisse arbitror q; nondū penitus illoꝝ deoꝝ  
cultus euauerat. sed postq; victor oīm deoꝝ factus est christ⁹  
⁊ vbiq; positus p̄sidijs fugata est demonū milicia. lz eoꝝ noib;  
impune vti. Tūc regni nouitas talia cogebat moliri ⁊ late fines  
custode tueri. at nūc non submoto. sed extincto hoste lz predam  
recensere ouationes triūphosq; celebrare. opima spolia deo no  
stro suspendere. trophea plurima ponere. quo tante semp̄ dures  
fama victorie. Nūc hostes ⁊ inimici christi qui aliquē fidem p̄se  
quebantur scz dñi falsi. nunc in eius pedū scabellū p̄uersi sunt. cal  
cat eos pedibus xp̄s ambulans sup̄ aspidem ⁊ basiliscū ⁊ p̄culo  
cans leonem ⁊ draconē. Scuto circūdat nos veritas eius nec  
timemus a nocturno ydolo latrē timore. Angelis sanctis de⁹  
mandauit de vobis vt custodiāt nos in oībus vīs n̄ris. Sive



res sic mali circumspetti sumus. ut quicquid vires nostras exco-  
dit quicquid a nostra consuetudine fugit malum putemus. Sed quid  
est aiant quod apud Boetium Severinum phia vocat musas sceni-  
cas theatralesque meretriculas. oportune et pro tempore porciunculam  
hanc edidisti. Amici. respondebo. nec pro salute vestra modo cura-  
ri velitis parcemus impetis. et hanc morbi vestri radicem extir-  
pemus. has hostilium copiarum reliquas una excursionem deleamus  
duo sunt genera poetarum. unum eorum qui paulo ultra prima gram-  
matica rudimenta pueri quos sciolos Hieronymus appellat.  
adeo sibi placeret ut audaci presumptione sibi polliceant in antua-  
nel gaudia fame. hi sunt de quibus Augustinus inquit in libro de doctrina  
christiana hec siliqua intra dulce rectorum crepitantes quatit la-  
pillos. hi ne parum multa scire videant scripturam sacram irridere  
quicquid maroniano vel Liceroniano caret lepore dedignant li-  
beralium artium expertes sola aurium delectatione trahunt. audent et  
contra catholicam veritatem aliquam sentire. in quod scelus nemo unquam  
nisi leuis et insipiens et ipse veritatis inimicus abductus est. ho-  
rum ergo si aliquis quum in seculo eram circa litterarum studia num-  
quam tamen vitam imitatus sum dedit enim mihi bonorum omnium dator  
deus ut a scientia indissolubilem sic ad bene beatamque viuendam  
ram constantem animam. horum igitur scenice sunt muse et popularis  
aure fauorem succupantes. est et alterum poetarum genus quod maro  
noster studuit emulari. quod exprimit quum inquit felix quod potuit re-  
rum cognoscere causas. atque merus omnis et inexorabile fatum. Sub-  
fecit pedibus strepitum quod acherontis avaritiam paulo infra. Sin-  
bas non possim nature attingere partes. Frigidus obstiterit cir-  
cum precordia sanguis. Rura mihi et rigui placeant in vallibus  
amnes. et quae sequuntur hi sunt modesti graues circumspetti huma-  
narum diuinarumque rerum studiosissimi. malentes esse quam videri. philo-  
mi dei cultores. religionis non contemptores ut primi sed amato-  
res obseruatoresque. Quales temporibus suis fuerunt linus orphicus  
Hesiodus homerus et noster maro. qui quamquam falso deorum cul-  
tam extollant minus tamen plectendi sunt quam hi nostre tempore  
poete. illi enim vel temporum vicio vel sua infelicitate decepti quo er-  
rorem suum tueantur habere videntur. hi vero sub nomine legis gratia pro-  
creati et beneficentissimi dei donorum ingrati veritatem quam alij sum-  
mis ingenij corporisque laboribus quasi fugientem loquuti sunt  
oblata respiciunt. reptam abieciunt. quod si principiter pretendat Be et unum  
dem. damnasse possum. equis animis aduertite si post ea verba



13.  
rediit ad versus, si plura excudit poemata. Videbitis grauissi-  
mum sanctissimūq; virū z oīm sciaꝝ peritissimū eo ꝑcipue tpe  
quo religione scita tūq; maxie vacabat quū. s. carceris squalore cō-  
fectus ingruentē mortē sꝑopperiebat non cū scenicis sed ū vev-  
ris sacrosanctisq; musis habitasse. Dircen inuisisse sub euroꝝ lau-  
ris discubuisse. Stoam z academiā plustrasie aristotelicis con-  
gressibus vsū fuisse cuz gentilibus nrā miscuisse. Non horruit  
iste ꝑstantissimus veritatis inq̄sitor z inuentor grecorū barbas  
barborū tyaras frendentes pegrino sono linguas. quoscuq;  
veritatis amicos z clientes inuenit amplexatus est. siue ille poe-  
ta fuerit siue orator siue latinus siue barbarus siue maurus siue se-  
res siue ethiops siue scythia qui veritati astipulatus est nobiscuz  
in ea ꝑse sentit veritas em̄ teste aristotele nunq; veritati repu-  
gnare potest. Non q̄bus linguis q̄busue vocabulis vteremur  
legifer noster christus oñdit quō loquendū sed quō viuendum  
sit expressit. Immo quo magis istoꝝ dure ceruices ꝑtundat ipse  
christus linguaꝝ oīm doctor fuit quum q̄nquagesimo a resurre-  
ctione die spūs ꝑactus in linguis igneis a ꝑlois aꝑparuit. opa  
em̄ dei circa creaturas indiuisa eē dicimus nec illis assentior q̄  
non varijs linguis loquutos sꝫ dū hebraice loquerent aduersa-  
rum linguaꝝ hoib; intellectos volūt a ꝑstolos. cuius opini-  
onis ꝑutatio q̄a loco isti non ꝑuenit in aliud tꝑs est differenda  
Discant isti non me sed a ꝑstolo docete genera linguaꝝ z inter-  
pretationē sermonū q̄ sine poetaꝝ cogitatioe fieri nō potest do-  
ua esse spiritus sancti. discat a ꝑstolu ipm. non nūq; poetaꝝ  
vsū fuisse testimonijs discat fuisse quosdā magnez sanctitatis  
z sciētie viros i ecclesia q̄ Virgiliū poetaꝝ gentile ꝑphetasse  
velint cū dixit iā noua progenies celo demittitur alto. Iā redit  
virgo redeunt saturnia regna. ¶ Resipiscant igit; z sint tardi  
ad loq̄ndum promptiores ad audiendō. meminerit in magni  
patris famillas domo nō vnius generis nō vnius vsus tantum  
vasa. in vno hominis corpore non vñ tātum membrū sed plu-  
rima eē his namq; diuersoꝝ geneꝝ instrumentis. z si non tu ta-  
men opus habet christus ad cuius obsequiū suadente in secū  
da epistola ad Corinthios a ꝑstolo corpus animūq; z omnia  
corꝑis animiq; bona que in nobis sunt z quotquot futura sunt  
conuertere ipse fauente ꝑponimus

¶ Finis



letigio e dilatione di tempo se ponga el desiderato et iusto fine a questa sua lite che vltra el debito se fara quanto a la iustitia z vltra a la comodita nō e per cō seguire dicto Antonio io ne restaro sempre a la vrā magnificentia obligatissimo a laquale io me ricomā do.

Come se po rispondere quando vno te arecomā dasse vno suo amico o ver parente:

He bisogna mi recomandī colui ilquale e qualmente come ti amo tanto sono le virtu soe e li soi copiosi meriti che da ogni hō di qualūqz stato se sia de essere degnamente amato e difeso credo per la sua grande prudentia ch niente me dimandara che sia cōtra la degnita de lofficio mio vnde per debito de iustitia z a lui z a ciascu no sono obligato amministrare grata audientia. Ma quando niuno respecto ci fosse la nostra anticha beni uolentia me cōstringerebbe a darli aiuto e bono fauore per laqual cosa dati di bona voglia ch io lo fauorezaro per si facto modo che lui apertamente cogno scera che li toi preghi non serano porto in vano

Come se po mostrare lo homo grato de beneficij receuti.

Uenga che al presente per la cōtrarieta di tempi io mi ritrouo debile de ibeni de la fortuna e che verso de voi non possa vsare in qualche particularita quella debita gratitudie cū effecti che io doueria nientedimeno io me persuado che voi crediati che la mia bona volonta e si grande verso di voi che largamente suplisse ad ogni mancameto d la mia infelicitia e contraria fortuna .et cosi mi rēdo certissimo che per la vostra vsata humanita acceptati ogni mio bono volere. Ma se mai la fortuna laquale e mutabile se riuolzesse verso di me cuz el suo dolce z iocondo aspecto e ponesse le vele prospere al mio honesto volere el non e homo al mondo che piu potesse disporre di me n ogni mia faculta e la

b 3.

Bologna, Vgo di Rugeris

1485.

Polite  
Leder  
Wunder  
in Valerian



prudencia vostra.

Come se po scusare l'omo cum optime e gentile parole di beneficij receuti o altri meriti

O non so in che modo ne che eloquentia sia in me per laquale io me ritroui in niuna minima parte sufficiente a redere a voi dono e gratie di tanti beneficij quanti io ho receuti da voi ma che se sia quantūq; io sia debile nei beni de la fortuna. E che p tal mancamento io non possa supplire al mio debito z ardete desiderio ilquale seria in renderui pari beneficij. Nientedimeno io aspectaro ch' voi me rechiediati in qualche cosa acio vi possa dimostrare lamore z affectiōe miaverso voi e d' le cose v're non essere manco diuoto z ben disposto che verso mi medesimo. Et in quello che cū li effecti satisfare non poter o pregare idio che p mi grā p'mio rēda a la prudencia vostra di tanti beneficij quanto io ho receuti da q̄lla a laquale io maricomando.

Come se potria rechiedere vno amico p compatre cum optime e gentile parole.

Essere Hieronimo perche io non habia hauuto per adrieto gran familiarita cum la vostra magnificentia el non e che continuamente io non habia amato quella z ami singularmente p la sua virtu z humanita e per la bona fama che ognō predica di quella e perche a quisti giorni proximi a mia cōtemplatione ve dignasi de vegnire ad honorare quel mio parente lamore mio e tãto cresciuto verso la magnificentia vostra che io ho deliberato i quãto piazza a quella de conuertire tale beniuolentia i parentela z perfecta coniunctione a quisti di la donna mia ha parturito vno figliolo maschio elquale cum



la gratia de dio intendo di batezare domenega e tra gli altri compari io ho electo voi per lo principale. p̄ gandoue charamente chel vi piazza de douere accettare la mia parentela z offerta de laquale voi potete fare quello conto de tutti noi che debitamente de fare el bon padre verso el figliolo. Se cosi merito z posso in tal modo parlare a la vostra magnificentia a laquale io maricomando.

Come se potria richiedere vno amico per compadre cuz optime e gentile parole.

Essere anselmo el seria vna longa materia a volere narrare al presente a la vostra magnificentia quanto amore cōtinuamēte ho portato a quella e portaro fin chio viua. e p̄ n̄ essere achaduto el bisogno a la Magnificentia vostra non ho facto experientia di tale dilectione. E per che io amo intimamente la vostra magnificentia ho deliberato in quanto piazza a quella di puertire tal beniuolentia in parentela spirituale e come perfecta contione di sangue. A quisti giorni proximi la dōna mia ha parturito vno figliolo maschio elquale itēdo cū la gratia de dio domenega de farlo christiano e batizarlo. z essendomi di bisogno prouederme de cōpari io ho electo per el principale la Vostra Magnificentia pregando quella caramente voglia accettare tale inuito. acioche per lo auenire la magnificentia vostra come ancoza poterebe possa far de mi e de ogni mia faculta come suo proprio patrimonio a laquale sempre me aricomando. Nota che tutti li parlari che se dicono a bocca se pono etia z dio scriuere a lo amico cum ogni ornamento. ma parlando a bocca se cōuiene vrari vocabuli honesti cioe non molti sublimi.

Argumento de mostrare lo effecto de quel che in parole se dice.

b iij.



E lopera non desse vera testimonianza de le  
parole e fesse fida scorta a le prompte offer-  
te già altre volte facte seria vano e contenti-  
bile ogni artificioso dire. e piu la penitentia seria da  
essere hauuta ha odio che nõ seria da extimare el ser-  
uicio grato si che per obuiare ad ogni suspecto. e toze  
uia ogni querella che io non ve visiti volontiera ve  
fo partecipe di quanto al presente ho ordito

Exordio a referire gratie devno bñficio receuuto  
E dto me hauesse concesso tãta gratia chio  
fosse cosi sufficiẽte a poterui remeritare de  
tanto beneficio come che io mi sento esser  
abile z desideroso a referirue ne infinite gratie. Non  
mancho seria prompto a la satisfatione d' lopera ch  
a la bona volonta. Aduncha per quanto se extendera  
al presente el mio possere delibero nõ esserui igrato  
Si che per questo ve ringratio tanto quãto faria se  
mi hauesti vsata omne altra grandissima e singulare  
humanita z offeris come sempre a voi in ogni vostra  
cosa che mi sia possibile. E cosi vi prego che me debi-  
ati rechiedere in tutte quelle cose che a me sono pos-  
sibile che christo vi guardi.

Decto a rechiedere lo amico degnamentẽ  
Osi cõe sempre io cognosciuto la vostra no-  
bilita volermi essere ppicia ne le mie occur-  
rentie cosi cum gran securta hora che me ac-  
cade recozo a quella. laquale prego instantemẽte mi  
voglia seruire di questo che subbreuita ve narraro.  
al presente mi conuene

Argomento a captare beniuolentia cū lo icognito  
Mne beniuolentia z obligatione vol princí-  
pio per tanto bisognandomi vn. L. z non sa-  
pendo io da chi recurrere se non da voi che  
ne siti fornito ve voria pregare. z cetera. De laqual



cosa non solo ve ne sero p̄sto renditorè. Ma ve ne re-  
staro continuamente obligato. Si ch̄ p̄goui quanto  
so e posso non me diciati de no chel sera così sicuro  
custodito apresso di me: Quanto seria apresso la per-  
sona vostra propria che christo ve guardi .

Exordio o voi excusatione de arogantia per ama-  
re lo amico al suo desiderio e bisogno.

O cognosco ben che la necessita mi fa esser i  
portuno verso la nobilitade vostra. Tamen  
non e si grande il mio diffecto che io nō exti-  
mi essere magiore la vostra humanita e cortesia don-  
de mi nasce nō minor fidanza ch̄ sia il mio bisogno .

Excusatione optima quando dubitasse hauer par-  
lato tropo cum vn gran maestro

E io son trascorso nel mio parlare piu oltre  
che la mia licentia non comporta imputatilo  
a vna grandissima confidentia che ma secu-  
ra che presso a laffectione e prudetiavostra non mi si  
poffa a scriuere errore .se non in bona parte. pche el  
me pare quando io parlo e sto cum voi che io sia cuz  
vno singularissimo padre e benefactore

Excusatione cum acaptare beniuolentia davn grā  
maestro o inferiore

Aro fine hozamai al mio parlare e se io fos-  
se trascorso piu oltre che la mia licentia non  
comporta pregoui me habiati scuso perche  
quando parlo cum la humanitade vostra io non ten-  
go la sesta in mano e non me pare di potere errare  
tanto e lamore e laffectiōe mia verso la nobilita e gē-  
tileza vostra a laquale continuamente me offerisco e  
ricomando.

Exordio optimo quando se volesse adimandare  
vno seruicio a vno amico o parente.



se haueffe desiderato de hauere la sua amicitia.

Olte volte li dei fano el desiderio de li hōi  
ni ascosamente contenti. doue mi pare ha  
uere receuuto vna grādissima gratia da die  
gentil homo da bene de hauerui veduto personalm  
te che in verita piu volte mi haueua posto nel core  
ch̄ qualch̄ mia littera fosse stata mediatrice a farmi  
hauere la cognoscentia e beniuolentia e gratia da la  
humanita vostra ne taglio piu acuncio me poteua fa  
re contento a fornire il desiderio mio ch̄ vedere la p̄sen  
tia de la nobilita vostra. laquale quātūq; lessere mio  
sia in bassi termini voglio ch̄ essa possa sempre dispo  
re di me come de vno caro e perfecto amico

Come se potria dire a vn gran maestro desideran  
do la sua amicitia e beniuolētia

Ozia ben che la fortuna magnifico cauallero  
se mai da lei posso sperare beneficio alcūo ch̄  
in vn sol punto alquanto de le soe forse ha  
ueffe posto in farme contento. non di ricchezze e non di  
grande hauere degnita superflue non de abundantis  
simi honori. ma solo di potere essere mediante la vo  
stra benignita collocato nel numero di seruitori de la  
U. M. a laquale intendo essere sempre sottoposto in  
fin che la misera vita fostera le membra

Exordio optimo e bello quando se volesse adimā  
dare vno seruicio a vno amico

Enche cognosca non essere conueniente che  
io ve dia fatica e tedio non dimeno lamore  
z affectione che continuamente ho portato  
a la vostra magnificentia. z a la dilectation che semp̄  
quella ma dimostrato me fara vxare verso essa pre  
sumptione o conueniente o in conueniente chel se sia  
io me ritrouo al presente.



**Pater amatissime.** Se io non vi amasse e sperasse in voi io non ve rechiederia cosi spesso al bisogno mio come faccio q̄sta fede e segurtade piglio di voi come vorai festi voi di me q̄tunqz le facultade mie non siano pare et equale a le vostre al presente mi conuiene.

Come se potria rispondere ornatamente a vno homo di presio che te laudasse

Enche comprenda simile laude pcedere piu tosto per la grande humanita vostra e per lo singulare amore che me portati che per merito de le mie virtu pur non posso fare che non mi alegra e che non piglia consolatione assai de essere laudato da vno homo prudente z ornatissimo come festi voi. perche lautorita vostra e di tanta estimatõe ch̄ non solamente li homini degni. Ma ancora li infirmi renderia illustri e forti

Exordio come se potria ornatamente ricordare vna sua facenda a vno amico captando beniuolẽtia.

O son certo che negligentia alcuna non ve retardaria mai a la satisfatõe de le petitione mie lequale per vostra humanita contiuna mente li hauete reputeate vostre. E non solamente le offerte che facto me hauete piu volte me dano ardire a rechiederui ma la experientia demostratice de la intrinsechecia de li animi si me la dimostrato non dimeno astringendomi il bisogno e cognoscendo che mai niun mio sollicitarui apresso voi per lo amore et affectione che voi me portati non sero reputato tedioso. Io dinouo ve ricordo quello ch̄l bisogno me stimola de esser seruito da voi come da quello alquale ho posto ogni mia fede. z ogni mia speranza in qualuncha cosa. z ilquale po disporre di me come di caro e perfecto amico

Come se potria dire a vno amico a boca col qua



Exordio z excusatione optima e bella quando se  
hauesse a parlare in consiglio o denanci

Considerando in me medesimo che tutte le  
altre virtute son mute senza ladiutorio del  
sauio z hornato parlare. Zi me dole summa  
mente che in me non sia tanta eloquentia per la ma  
gnitudine de laquale io mi ritrouo sufficiente hauen  
do a parlare nel conspecto vostro ma che se sia io nō  
mextendero in molto dire perche mia itentione e piu  
presto cum effecto che cum parole mostrare lamore  
che io porto a questa comunita sapiati

Exordio z excusatione optima quādo se hauesse  
a parlare in consiglio o in altro luoch.

Quando a parlare nel conspecto e presentia  
de la nobilita vostra e cognoscendomi isuf  
ficientissimo non so che parole ne quale eloquentia  
vsare mi possa che degna sia de voi ma pur per satis  
fare a le dimande vostre. lequale piu presto procede  
no da le vostre humanitate che da arte o doctrina  
che in me siano sapiati.

Exordio e risposta optima quādo se hauesse a re  
spondere a vno che hauesse preposto a te

Il vostro parlare e stato tanto hornato e tā  
to elegante che certo a qualunque scientifi  
co e de eloquentia pieno non seria poccho  
grauamento a farli debita e sufficiente risposta non  
che a me ilquale non so forsi quello che lamore z af  
fectione che me portati ne persuade a credere ch'io  
sia come voresti per laude in degne a me attribuite  
da la prudentia vostra p laqual cosa quātunq; in me  
non sia quella peritia z hornamento de parole che se  
rechiederebe denanci al vostro conspecto ntentedi  
meno io me forzaro per mio debito fare. Et anche





**H**atres. Sicut p vnus delictuz in oēs hoies in pdēnationē: sic r p vni<sup>9</sup> iusticiaz oēs hoies in iustificationē vite. Sicut enim p inobedientiam

vni<sup>9</sup> hois pccōres pstituti sunt multi: ita r p vni<sup>9</sup> obedientiā iusti pstituentur multi. Lex autē subintravit: vt abū daret delictum. Ubi autē abundauit delictum superabundauit r gratia: vt sicut regnauit peccatum in mortem: ita r gratia regnet per iusticiam in vitam eternā. per iesum xpm dominum nostrum.

Postilla.

**S**icut per vnus delictuz in oēs r. Ante inittū illius eple scribit sc̄s paul<sup>9</sup> in eodē. ca. di. Si em̄ vni<sup>9</sup> delicto mors regnauit per vni<sup>9</sup>: multo magis abundātiāz gratie r donationis r iusticie accipiētes in vita. s. beata regnabunt p vni<sup>9</sup> sc̄z per iesu<sup>9</sup> xpm. Tunc seq̄tur p̄sens epistola. fratres Sicut p vni<sup>9</sup> delictuz. Ly. s. oēs hoies in cōdēnationē. Gor. i. simul sic r corpis dā nationē: sic r p vnus hoies iusticia: sc̄licz xpi. oēs hoies in iustificationē vite. Ly. r. sicut p delictum ade p ppagationēz r originale pccm̄ oēs hoies incurrerūt dānationem simul anime r corpis sic p vni<sup>9</sup> hoies: sc̄licz xpi passionē. omnes sunt liberati ab eterna dānatione. Sicut em̄ per inobedientiam vni<sup>9</sup> hoies: sc̄z ade peccatores cōstituti sunt multi: ita p vni<sup>9</sup>: sc̄z xpi obedientiā iusti cōstituent multi. Ly. r. q̄ sicut p inobedientia ade comedētis lignū vetituz posteri facti sunt iniusti. sic p obedientiam xpi in ligno crucis passi. oēs sunt iustificati. q̄tum ad sufficientiā. Sc̄z q̄ p gratiā xpi non oēs iustificantur: hoc non prouenit ex defectu gratie: sed ex defectu hominū eam repe lētis lex autē subintravit. post culpā vt legē naturalē vt abundaret delictū: id ē abundātius cognosceretur delictum. m̄tra enim erant peccata ante legē que nō credebantur esse peccata vel non esse tanta. Ro. iij. per legem cognitio peccati vbi autem abundauit delictuz. per legem superabundauit r gratia per christum peccatoribus veniā conferando: vt sicut regnauit pccm̄ in mortem. Ly. i. potentiam habuit dei sc̄icē di ad mortē eternam: ita r gratia regnat p iusticiam in vitam eternam potēter nos in

ducedo ad vitam eternam. per iesum christū dñm nrm̄ q̄ est mediator dei r hoim.

**I**n festo sancti Jacobi apostoli.

**N**am non estis hospites r adue. r. c.

**H**anc epistolam quere infra in cōmuni sanctorū de apostolis.

**A**d vincula sancti petri.

**V**isit herodes rex manus vt affigeret quosdam r. c.

**H**anc epistolā quere ante in esto sanctorum petri r pauli.

**I**n festo sancti Laurentij martyris. ii. Cor. x. capi.



**H**atres. Qui parce seminat parce et metet. Et q̄ seminat i benedictionib<sup>9</sup> de benedictionib<sup>9</sup> r metet. Unusq̄sq̄z

prout destinauit in corde suo: nō ex tristitia aut ex necessitate. Hilarē em̄z datorē diligit de<sup>9</sup>. Potens est autēz deus oēm gratiā abundare facere in vobis vt in oibus semp oēm sufficientiā habentes abundetis in omne op<sup>9</sup> bonū in sicut scriptuz est. Dispersit de dit pauperibus: iusticia ei<sup>9</sup> manet in seculum seculi. Qui autē amministrat semen seminanti r panem ad manducandum p̄stabit: r multiplicabit semē vestrum r augetur incrementa frugum iusticie vestre.

Postilla.

**Q**ui parce seminat parce r. Ante inittū illi<sup>9</sup> eple scribit sc̄s paul<sup>9</sup> di. prouideamus em̄ bona nō solū corā deo: s̄z etiā corā hoibus. Tunc seq̄tur p̄ns epla fratres. Qui parce seminat. s. dādo puam elemosynā. p̄ce r metet. Ly. i. min<sup>9</sup> in p̄mis recipiet r q̄ seminat in bñdictionib<sup>9</sup>. s. largiter dādo de bñdictionib<sup>9</sup> r metet: sc̄z largā retributionē in p̄mis hēbit. vnusquisq̄z supple det. put destinauit in corde suo. i. ordinauit p̄pa volūate. nō ex tristitia. Glo. q̄ em̄ dat vt careat tedio interpellātis non vt reficiat viscera indigētis: r meritū. Neq̄ p̄dit aut ex necessitate. i. coact<sup>9</sup>. s̄z spōte r liberat. hilarē em̄ datorē diligit de<sup>9</sup>. i. approbat r remunerat. quia facit actū virtuosuz potēs. est autē de<sup>9</sup> oēm gratia. Gor. nō solū hanc gratiā largitiōis elemosynarū: s̄z etiā quācūq̄ aliā. abundare facere in vobis

q̄ ij







ma ab oculis eorum: et abstergi. et mors. ultra non erit. i. separatio a se et corporis neque licet pro alienis mysterijs: neque clamor: sed pugnans spiritus ad carnem: neque dolor de peccatis pro peccatis erit ultra. vñ Esa. li. Leticia sempiterna super capita eorum gaudij et leticia tenebunt: et fugiet dolor et gemitus que prima abierunt. Haymo in pñti vita. boni hec iam enumerata sustinent: sed in futura vita nihil mali sustinebunt. Et dixit qui sedebat in throno. s. deus omnipotens qui presidet ecclesie sue. Ecce noua facio omnia. Ly. s. celos et elementa et electos corpora: ut patz Esa. lxvi. Ecce ego creo celos nouos et terram nouam.

¶ Sequuntur vltimi postilla sup eptas de scis p anni circuli fm sensum literalē.

¶ Primo scilicet Andree apłi. Ro. x. ca.



**H**eres. Corde enim creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt: aut quomodo credent ei que non audierunt: Quomodo autem audient sine predicante: quomodo vero predicabunt nisi mittantur sicut scriptus est. quod speciosi pedes euangelizantium bona. Sed non omnes obediunt euangelio. Esayas enim dixit. Domine quis credidi auditui nostro: ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum christi. Sed dico nunquid non audierunt. Et quidem in omnem terram exiit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Postilla. Corde enim creditur ad iusticiam etc. Ante initium illius epistole scribit sanctus paulus in eo. c. di. Si confitearis in ore tuo dominum iesum: et in corde tuo credideris quod deus illum excitauit a mortuis saluus eris. Tunc sequitur presens epistola: fratres. corde creditur ad iusticiam: sicut i. ad iustificationem habendam: ore autem confessio fit ad salutem. i. ad perfectionem

salutis. necesse est enim fidem profiteri pro loco et tempore. In signis huius recipit homo sacramentum confirmationis in fronte. Vñ sicut in decretis. Confirmatio ideo in fronte ponitur: ut a recipiente fides sine erubescencia publice. de consecra. di. v. nouissime. vñ Luce. xij. Qui me confessus fuerit coram hominibus profitebor et ego es coram patre meo. Dicit enim scriptura sacra veraciter. Omnis qui credit in illum non confundetur supple eternaliter. non enim distinctio est iudei et greci. Ly. quod ad iusticiam que est per fidem christi. Nam idem dominus omnium: sicut iudeorum et gentilibus diues in omnes. sicut i. ditans omnes qui inuocant illum. s. fide et opere. Omnis quicumque inuocauerit: non verbotenus sed corde intimo nomen domini. i. filij patris in quo sicut pro nomine est notificatio patris saluus erit ab eterno supplicio. Quod ergo inuocabunt quem non crediderunt. Ly. q. d. nullo modo: quia oratio presupponit fidem orantis. aut quomodo credent ei quem non audierunt: quia fides presupponit auditum: vel a deo intus per inspirationem: vel exteri ab hote per predicationem. Quomodo autem audient sine predicante. Actus autem predicandi presupponit auctoritatem officij. ideo dicit quomodo vero predicabunt nisi mittantur. s. a deo sicut olim prophete et apostoli eius locum tenentes sicut predicatores alij. sicut. aliter autem non est predicandum: sicut nec ipse christus filius dei predicare voluit. nisi missus a patre: ut patz Lu. iij. Oportet me etiam alijs ciuitatibus euangelizare regnum dei: quia ad hoc missus sum. Scriptum est Esa. liij. quod speciosi. i. bene formati sunt pedes euangelizantium pacem. i. reconciliationem hominis ad deum. euangelizantium bona scilicet futura. Sed non omnes obediunt euangelio. sicut q. d. omnes quidem audiunt: sed non omnes obediunt euangelio predicationem ei recipiendo. Quia gentes et iudei et heretici non obediunt: sed solum boni christiani. Esa. enim dicit. ut habet Esa. liij. Domine quis credidi auditui nostro: sicut quod a nobis audiuit quod a te audiuit quod d. aliquis credit: sed non omnes: ergo fides ex auditu. sicut et si deus intus doceat: tamen predicatores exteri nunciant. Auditus autem per hominum christi loquentis in apostolis: ut patz Mat. x. Non enim estis vos qui loquimini. sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Itē Lu. x. Qui vos auferit me audit etc. Sed dico nunquid non audierunt: Ly. i. habet ne excusationem sue infidelitatis propter defectum publicanorum. q. d. non. Ad quod inducit nos auctoritas prophetę dauid: quod habet in ps. xvij. Et quod d. sicut i. certe in omnem terram: quod ad terras medias. exiit sonus. i. fama eorum in fines orbis terre. i. ter



In festo conceptionis virginis marie.

ras extremas. verba eorū. i. predicatio vel auditus predicationis eorum.

In festo sancti Nicolai epi & p̄fessoris.

Ecce sacerdos magnus q̄ in die. &c.

Quere infra in cōi sc̄tōz de confessoribus.

In festo cōceptionis gloriosissime virginis Marie. Prouerb. viij.



Matres. Dominus posedit me ab initio viarū suarū anteq̄ q̄c̄q̄ faceret: a principio ab eterno ordinata sum: & ex antiq̄s anteq̄ terra fieret. Necdū erāt abyssi: & ego iam concepta eram. Necdū fontes aquarū eruperant: necdū mōtes graui mole cōstitierant. Ante oēs colles ego pturiebar: adhuc terrā nō fecerat & flumina: & cardines orbis terre. Quā preparabat celos aderam: quādo certa lege & gyro vallabat abyssos: quā ethera firmabat sursum & librabat fontes aquarū: quādo circūdabat mari terminum suum & legē ponebat aq̄s ne trāfirēt fines suos: quando appendebat fundamenta terre cum eo erāt cuncta cōponēs. Et delectabar p̄ singulos dies ludēs corā eo oī tpe: ludens i orbe terrarū: & delitie mee esse cum filijs hoīm. Nunc ergo filiū audite me. beati q̄ custodiunt vias meas. Audite disciplinam & estote sapientes: & nolite abijcere eā. Beat⁹ hō qui audit me: et qui vigilat ad fores meas quotidie: & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit inueniet vitā: et hauriet salutem a domino.

Postilla.

Domin⁹ possedit me ab initio viarū suarū anteq̄ &c. In festo cōceptionis beate virginis Marie p̄ epistola presens lectio fm̄ seculares legitur: que lectio p̄nci paliter exponitur. de eterna sapientia que christus est fili⁹ Marie virginis: honor autē filij est honor matris. & e cōuerso honor matris ē honor filij. vñ Bern. omel. iij. sup̄ missus est dicit. Nō est dubium q̄quid in laudibus matris proferimus ad filium patris. & rursū cū filiū honoramus a laudi

bus matris nō recedim⁹. vnde dicit eterna sapientia. Dominus possedit me ab initio viarū suarū. Ly. i. operū suoz. anteq̄ quicq̄ faceret a principio. i. ante omnē creationem. ab eterno ordinata sum. Necdū erant abyssi & ego iam cōcepta erā. Necdū fontes aquarū eruperant. s. de locis subterraneis. Necdū montes graui mole cōstitierāt. i. super terrā planā eleuati. Ante omnes colles ego pturiebar. i. precedebam a fecunditate paterna. adhuc terram non fecerat & flumina. i. creaturā visibilē: & cardines orbis terre. i. ptes mundi p̄ncipales que sunt oriens & occidēs: austrū & aq̄lo. quando p̄parabat celos aderam. In diuina em̄ sunt opa trinitatis. & ideo filius qui est sapiētia genita semp̄ operatur cum patre. vt ptz Joh. v. pater meus vsq̄ mō operat⁹ & ego operor. Quā certa lege & gyro vallabat abyssos. i. cōcavitates vbi aggregate sunt aque. vt apperet terra arida habitationi hoīm & aliam terrestriū apta. Quā ethera firmabat sursum. i. spherā ignis q̄ naturaliter sursum fertur. Illa em̄ pars elementoz que cōtigua est spherē lune ether vocatur: & librabat fontes aquarū cōstituens eos in pondere. in numero. & in mensura. Quādo circūdabat mari terminū suū: afflueret & operiret aridā. qm̄ appendebat fundamenta terre. i. partes inferiores terre circa centrū: que sunt fundamenta superiorum p̄tīz. cū eo erāt cūcta cōponēs: quia in diuina sunt opa trinitatis: & delectabar per singulos dies. i. eternaliter gaudebā cū patre & sp̄s̄ sancto: ludēs corā eo omni tpe et ludēs in orbe terrarū. i. ludū faciens de orbe terrarū q̄ filis est ludo pile: qui de vno transfertur ad aliū fm̄ quandā reuolutionem: qz regna terre trāffert atq̄ constituit de gente in gentē. Et delitie mee esse cū filijs hoīm. s. p̄ gratiā. Nunc ergo filiū. s. per adoptionē audite me. s. p̄ debitā attentionem. beati qui custodiūt vias meas. i. viā mandatorum & viam consiliorum. Audite disciplinam de moribus humanis & estote sapientes in diuinis. & nolite abijcere eam. Vtūs hō q̄ audit me. s. mihi obediēdo. & q̄ vigilat ad fontes meas quotidie. s. in loco diuini cultus deuote orādo. & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit. p̄ gratiam inueniet vitam. s. eternā. & hauriet salutem a domino qui est fons salutis.

In festo sancti Thome apostoli.

Quere infra in communi sanctorum.



magis gratiarū actio. Hoc autem sci-  
tote intelligētes: q̄ omnis fornicator  
aut imundus: aut auarus quod est ido-  
lorum seruitus non habet partem in  
regno christi & dei. Nemo vos seducat  
in manibus verbis. p̄pter hec enī venit  
ira dei in filios diffidentie. Nolite er-  
go effici participes eorū. Eratis enī  
aliquando tenebre: nunc autem lux in  
dño: vt filij lucis ambulate. Fructus  
enim lucis est in omni bonitate & iusti-  
cia et veritate. Postilla.

**E**stote imitatores dei si. 7c. Ante  
initium illius epistole scribit sanctus pau-  
lus dicens. Omnis sermo malus ex ore v̄ro  
non procedat: sed si quis bonus est ad edi-  
ficationem fidei: vt det gratiam audienti-  
bus. Tunc sequitur presens epistola: et in  
hac epistola apostolus paulus proponit do-  
ctrinam exemplarem qua inducere possit  
nos a declinatione mali ad operationē bo-  
ni: & proponit nobis in exemplum dñm no-  
strum iesum christum: quia ipse est exem-  
plar verissimū omnī bonorū dicens. Fra-  
tres. Estote imitatores dei sicut filij charis-  
simi. Vincen. mandatis eius obtemperan-  
do: quia charus filius mandatis paterna-  
libus obtemperat. Nota q̄ sumus filij cha-  
ri propter imaginez creationis: cariores p̄-  
pter imaginem recreationis: charissimi pro-  
pter imaginem glorificationis. & ambulate  
in dilectione vera & reali. sicut xp̄us dilexit  
nos sincerē & ex corde. & tradidit seipsum:  
non alium pro nobis cū adhuc inimici era-  
mus. Roma. vi. oblationem & hostiam deo  
in cruce in odorem suauitatis. 7y. que ob-  
latio acceptissima fuit deo: quia p̄cessit ex  
magna charitate. fornicatio autē id est lu-  
xuria. & omnis immundicia. 7y. vt per hoc  
includantur omnia ad vitium luxurie per-  
tinentia: aut auaritia. id est immoderata  
cupiditas habēdi temporalia nec nomine-  
tur in vobis. Vincen. id est nō debet forma-  
ri de vobis sicut decet sanctos. i. xp̄ianos q̄  
dicuntur sancti: q̄ xp̄i sanguine redempti  
aut turpitudine. 7oz. q̄ fit osculis & amplexi-  
bus mulierum. aut stultiloquiū. Vincen. i.  
inhonestus & indecens sermo. aut scurrili-  
tas. 7oz. f. in verbis iocosis & ad risum pro-  
uocantibus que ad rem nō pertinent. Vin-  
cen. que nō est edificatiua proximi: nec vti-  
lis loquenti: sed magis gratiarū actio sup-  
ple magis nominetur in vobis. hoc autē sci-

tote intelligentes. f. scripturas diuinas. q̄  
ois fornicator. i. luxuriosus cū soluta. aut  
immundus quocūq; alio modo luxuriosus.  
aut auarus: id est vsurpans res alienas &  
nimis diligens pp̄rias q̄ est idolorū serui-  
tus: quia cultum deo debitu offerit auro et  
argento. non habet hereditatem in regno  
xp̄i & dei. 7oz. i. in regno celoz quod ē dei  
& xp̄i: q̄ homo interior reficitur in visione  
diuinitatis: homo exterior in visione huma-  
nitatis xp̄i. Nemo vos seducat. Vincen. i.  
seorsus a veritate doctrine xp̄i ducat inani-  
bus verbis. i. p̄suasionibus deceptoris. pro-  
pter hec enim que dicta sunt prohibita ve-  
nit ira dei. i. vindicta in filios diffidentie. i.  
in peccatores qui de salute propria diffide-  
bant. nolite ergo effici participes eorū imi-  
tando. eratis enim aliquando tenebre. 7y.  
id est inuoluti tenebris ignorantie tempo-  
re gentilitatis. nūc autē. i. post cōuersionē  
p̄ram ad fidē xp̄i. lux in dño. i. lucidi facti  
estis per donū gr̄e que illustrat intelles-  
tum in fide vt filij lucis ambulate. 7y. p̄-  
cedendo de virtute in virtutē. fructus enī  
lucis. i. sancte vite. f. est in omni bonitate.  
scz corditū. & iusticia & veritate.

**D**ñica. iiii. in quadragesima ad Gal. iiii. c.



**H**atres. Scriptum est  
quoniam abraham duos  
filios habuit: vñ de an-  
cilla et vñ de libera.  
Sed qui de ancilla fm  
carnem natus est. q̄ autē  
de libera per repromissionem: q̄ sunt  
per allegoriam dicta. Hec enim sunt  
duo testamenta. Unum quidē in mons  
te sina in seruitutem generās que est  
agar. Sina enim mons est in arabia  
qui cōiunctus est ei que nūc est hieru-  
salē. & seruit cum filiis suis. Illa autē  
q̄ sursum est hierusalem libera est que  
est mater nostra. Scritū est enī. Terra  
re sterilis q̄ nō parit. erumpet clama-  
q̄ non parturis: q̄ multi filij deserte  
magis q̄ eius q̄ bzyrum. Nos autē  
fratres fm ysaac p̄missiōis filij sumus.  
Sed quomodo tunc is q̄ fm carnē na-  
tus fuerat persequebatur euz qui fm  
spiritus: ita & nunc. sed quid dicit scri-  
ptura. Ecce ancillam et filium eius,



Non enim heres erit filius ancille cū filio libere. Itaq; fratres non sumus ancille filij: sed libere. qua libertate xps nos liberauit. **Postilla.**

Scriptum est quoniā abrahā duos et c. Ante initis illius epistole scribit sc̄tis paulus dicens. Emulamini autē in bono semp̄ et non tantū cum presens sum apud vos. Filii mei quos iterum percussio docet xps reformetur in vobis. Tūc post pauca sequitur epistola hodierna. Scriptum est qm̄ abrahā duos filios habuit. vbi notandum qd nos omnes filij dei sumus per creationē: sed nō omnes p̄ gratiam et q̄ hic in p̄nti filius dei p̄ ḡfam non fuerit in futuro filius glorie non erit. Et sic duplices filios deus habet. de q̄bus v̄: in epla ho. per tipum filioꝝ abrahe cū v̄. scriptū est Gen. xxi. Quando abrahā duos filios habuit. ismael et ysaac. vñ. i. ismael de ancilla: sc̄z agar que erat ancilla sare vxoris abrahe. et vnum de libera. i. de vxore p̄pria. s. ysaac: que Sara genuit. Sed is qui de ancilla. sc̄z ismael fm̄ carnē natus est. i. per modū naturalem sicut alij hoies sine vlla promissione natus est. qui autem de libera. i. de vxore p̄pria. s. ysaac. per repromissionem. s. diuinam: quia ex promissione angelica Sara concepit: et cum miraculo: quia pater centum annoz erat: et mater nonaginta annoz. que sunt per allegoriam dicta. i. p̄ sensum alterum q̄ videntur verba sonare: qz tam dicta debēt intelligi mystice: qz mysticum sensum habent. Pro quo notandū qd est quadruplex sacre scripture sensus. Historicus quādo factum narratur. Tropologicus cū ex his que facta sunt aliqua faciēda ostendūtur. Allegoricus cum p̄ id quod factum est aliquid futurū intelligit. Anagogicus fm̄ Aug. est p̄ que supernis et eternis tractatur. versus. Littera gesta docet: quid credis allegoria. Moralit̄ quid agas quo tendis anagogia. Nec em̄ sunt. i. significant duo testamenta: sc̄z vetus et nouum. vñ quidem d̄ti. i. vetus testamentū in monte sina. s. ipsi moysi in duabus tabulis lapideis in seruitutem generās supple in deos: qui timore pene et p̄missione temporalium seruierunt: et obedierunt deo non filialiter sed serualiter. que est agar. i. que significatur per agar ancillam. Sina enim mons est in arabia. s. minori fm̄ haymonē: qui sua magnitudine diuersas prouincias tangit: et sui extremitate vicinus est terre p̄missionis. cōiunctus est. i. vicinus est ei.

sc̄z terre p̄missionis que nūc est hierusale: et seruit cum filiis suis. Ly. id est cū iudeis in seruitute legis. Illa autē hierlm̄. i. ecclia de gentib; congregata que sursum est quo ad affectionem vel spem celestis libera est. Vncen. i. in libertate euāgelij posita est q̄ est mater nostra. s. spūaliter nos generans per baptismū. de qua scriptū est Esa. liiij. Letare sterilis que non parit. Ly. i. ecclia gentium: de qua venit xpianitas que erat sterilis ab operibus bonis ante aduentum xpi. erūpe. s. q̄tum ad gaudiū intrinsecum. et clama q̄tum ad gaudium extrinsecum. que nō parturis. For. i. ad generandum filios xpo non conaris: qz multi filij deserte. id est de seruitute gentilitatis ad xpm̄ conuerse que ante erat deserta a deo p̄pter ei; idolatriam magis q̄ eius q̄ habet virum. i. synagoge q̄ in monte sina desponsata fuit deo in susceptione legis: qz sicut mulier regitur a viro: sic et iudei in veteri testamēto regebantur p̄ legem moysi. Nos autēz fratres. s. xpiani fm̄ ysaac. i. ad similitudinem eius p̄missionis filij sumus. s. p̄ gratiam in baptismō: sed quō. i. quēadmodū tūc is. i. ismael. que fm̄ carnem. s. natus fuerat per sequebatur eum qui fm̄ spm̄. i. ysaac q̄ fm̄ p̄missionē. s. spūsancti ex matre sterili natus est. ita et nunc. i. in presenti mali persequentur bonos. sed quid dicit scriptura. Gen. xxi. Et ecce ancillam. i. synagogam et filium eius. i. quēlibet de synagoga. For. i. ad litteraz. Cum em̄ vidisset Sara ismael ludentem cū filio suo ysaac: et non placuisset ei. ludus iste dixit abrahe. Et ecce ancillam et filium eius qui ammonitus a domino acqueuit ei: et eiecit agar et ismael: p̄ quod figuratum fuit: qd synagoga cum ceremonialibus et obseruationibus suis a consortio fidelis erat in aduentu xpi abicienda. Non enim heres erit filius ancille. For. i. iudeus filius synagoge cum filio libere. id est cum xpiano filio ecclesie. In bonis enim temporalibus permixti sunt mali cum bonis. immo quandoq; mali plus habent de temporalibus: sed in hereditate soli boni participāt. vnde abrahā filius concubinarum largitus est munera: sed ysaac seruauit hereditatem. Gen. xxv. Itaq; fratres non sumus ancille filij. For. id est synagoge vt seruumus legi: et seruituti legalium subiecti: sed libere: id est ecclesie militantis. qua libertate sc̄z a seruitute legis xps nos liberauit Ly. id est qui per suam benedictam passionem legalia euacuauit.

¶ Dominica in passione domini ad Hebr. ix. capitulo.



limbum: sanctorum patrum et ibi expectabat aduentum christi. Baptizati autem iam absque ulla medio euolant ad celum. quod in hoc figuratum fuit quia christo baptizato celsi apertum est super ipsum. unde euangelium et epistola concordant: quia euangelium dicit de circumcissione. similiter et in epistola habetur de circumcissione: et de baptismo quod datur loco circumcissionis. unde dicit apostolus paulus. Fratres. priusquam veniret fides. **L. y. s.** reuelata et explicata in euangelio. sub lege custodiebamur. **Sor. i.** sub legis onere clusi: id est timore legis ligati: et compressio ne deslueremus ad vitia in eam fidemque reuelanda erat tempore gratie. Sciendum est quod eadem fides est in nouo et veteri testamento: sed in veteri erat implicita et figurata: in nouo vero explicita et reuelata. Itaque lex pedagogus noster fuit in christo iesu. **L. y.** id est ad christum disponens. sicut pedagogus disponit puerum ad virtutem tempore futuro habendam. paruulus est habere pedagogos quousque crescunt in viros perfectos qui eos ad recta dirigunt timore penarum: ut ex fide. **L. y.** reuelata iustificemur iusticia infusa. At ubi venit fides. id est postquam reuelata fides christi que erat occulta antiquis patribus. iam non sub pedagogo sumus. **Sor. id est** sub coactione et seruinitate legis: sed sub euangelica libertate. **L. y.** sicut puer adueniente etate adulta iam non est amplius sub pedagogi disciplina. Et eadem ratione adueniente euangelium cessant legalia. Omnes enim filii dei estis. **Sor. non** semper per fidem. que est in christo iesu. Fides enim facit filium dei. **Jo hannis. i.** Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui cum in christo baptizati estis. id est in fide iesu christi. christum induistis. id est conformes christo facti estis per uirtutem conformitatem et sacramenti susceptionem. Pulchra enim vestis est indui christum ipse enim est sol iusticie. unde in signum innocentie datur vestis candida puero baptizato. non est iudeus. s. sub lege moysi neque grecus sub lege naturali. non est seruus neque liber. s. melior seruo. non est masculus neque femina. s. dignior alter altero in fide christi. omnes enim vos estis: unum. **Sor. non** differentes in aliquo. in christo iesu. id est in fide christi. si autem vos christi. s. per fidem. et semen abrahe estis per imitationem iusticie secundum promissionem. heredes christum ad futuram beatitudinem in christo iesu domino nostro.

**In epyphania domini Esaye. lx.**



**H**atres. Surge illuminare hierusalem: quia venit lumen tuum: et gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram: et caligo populos. super te autem orietur dominus: et gloria eius in te videbitur. et ambulabunt gentes in lumine tuo: et reges in splendore ortus tui. Leua incircuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt: venerunt tibi. Filii tui de longe venient et filie tue de latere surgent. tunc videbis et afflues: et mirabitur et dilatabitur cor tuum: quando conuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi: inundatio camelorum operiet: et dromedarii madian et effa. Omnes de sabba venient aurum et thus deferentes: et laudem domino annunciantes.

Postilla.

**Surge illuminare hierusalem etc.** Ante initium illius prophetie scribit Esai. propheta dicens. Spiritus meus qui est in te et verba mea que posui in corde tuo non recedent de ore tuo et de ore seminis tui dicit dominus ammodo et usque in sempiternum. Tunc statim sequitur propheta ista Surge illuminare hierusalem. Festum hodiernum a fidelibus epyphania nuncupatur pro eo quod stella tribus regibus apparuit ipsos usque ad presepium domini tredecima die a natiuitate christi perduxit. Et dicitur ab epy quod est supra et phanos a paritio. Et de hoc agitur in epistola et in euangelio. Nam in euangelio dicitur. Ob tulerunt magi domino aurum thus et mirram etc. Similiter in epistola dicitur. Omnes de sabba venient aurum et thus deferentes et laudem domino annunciantes. Unde dicit Esai. prophetando de natiuitate christi. O hierusalem: id est ecclesia. Surge illuminare: quia venit lumen tuum: id est christus homo factus: qui est lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. **Joh. i.** quia nullus illuminatur: nisi per ipsum et gloria domini. i. filius dei qui est gloria patris super te orta est. **L. y.** natura humana



Dominica infra octa. epyphanie.

assumpta: quia ecce tenebre infidelitatis et ignorantie hic in pñti operiet terram. i. homines carnales terrena amantes: et caligo peccatorum propter peccatos. super te autem orietur dominus quasi sol verus. et gloria eius in te videbitur. lxx. per operationem miraculorum. scilicet leprosoy mundationem cecorum illuminationem: mortuorum suscitationem. Et ambulabunt gentes que prius in tenebris idolatrie fuerunt. in lumine tuo. lxx. i. in lumine fidei christiane. et reges in splendore ornus tui. hoc intelligitur de tribus regibus venientibus orta stella ad presepium domini. leua in circuitu. scilicet mundi. oculos tuos. lxx. ad omnem differentiam orbis respectu hierusalem ubi primo predicatum est euangelium. et inde alibi per christi discipulos deriuatum. et vide. i. intellige omnes isti congregati sunt fideles in unitate fidei christiane. venerunt tibi filii tui. i. paruuli in christo. de longe venient. et filie tue de latere. lxx. i. de prope. surgent perfratros in cruce christi latere effluxit sanguis redemptionis et aqua baptismi de quibus facta est ecclesia: sicut ex costa lateris ad facta est eua. mater omnium uiuentium. tunc videbis. lxx. multitudinez credentium. et afflues consolationibus diuinis et mirabitur ex tam veloci multiplicatione: quia a tempore apostolorum deriuata est fides christianorum ad omnes partes terre habitabilis. et dilatabitur cor tuum. lxx. pro gaudio quando conuersa fuerit ad te multitudo maris. lxx. habitantium in insulis: sicut patet de scilia et alijs insulis maris. fortitudo gentium. lxx. id est imperium romanum: quod toti mundo dominabatur. uenerit tibi. quod impletur est tempore constantini imperatoris. inundatio camelorum operiet te. Constantinus enim imperator et multi alij potentes exemplo imperatoris annuatim diuitias multas pro orbem miserunt super talia animalia ad sustentationem ministrorum ecclesie et pauperum christi: et edificationem ecclesiarum dromedarij madian et effa. Madian et effa regiones sunt trans arabiam: et in istis terris nascuntur talia animalia fortia. et dromedarij est animal camelo minus: sed velocius. Unde plinius dicit quod dromedarius est animal locissimum gracile et neruosum camelo minus sed longa habens crura et longissimum passum tam suauem quam sine magno labore suo et sine fatigatione magna dromedatis. i. in sidentis in animali currit infra diem naturalem centum parua miliaria. cortices arborum comedit: aut modicum fenu. vel ossa dactilorum. Hec ille. Omnes de sabbato ueniunt aurum et thyrus deferentes: et laudez do-

mino annunciantes. lxx. Hoc impletur est in illis tribus regibus qui uenerunt ad adorandum christum natum.

¶ Dominica infra oct. epyphanie. Roma. xij.



¶ Patres. Obsecro uos pro misericordia dei: ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem: sanctam deo placentem rationabile obsequium uestrum. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensus uestri: ut probetis que sit uoluntas dei bona et bene placens et perfecta. Dico enim pro dei gratiam que data est mihi omnibus que sunt iter uos: non plus sapere quam oportet sapere sed sapere ad sobrietatem: et unicus sicut deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in christo. Singuli autem alter alterius membra. in christo iesu domino nostro.

Postilla.

¶ Obsecro uos pro misericordia dei etc. Ante initium illius epistole scribit sanctus paulus romanis dicens. O altitudo diuinitiarum sapientie et scientie dei: que incognabilia sunt iudicia eius et inuestigabiles uie eius. Tunc postmodum sequitur epistola hodierna. Obsecro uos etc. Epistola et euangelium concordant: quia duo sunt homini necessaria ad salutem. scilicet humilitas mentis: et mundicia carnis. Ad humilitatem mentis incitatur in euangelio exemplo christi cum in fine euangelij dicit. Et erat subditus illis. scilicet marie et ioseph. Ad mundiciam carnis incitatur in epistola hodierna ubi apostolus dicit. Obsecro uos pro misericordia dei. scilicet exhibeamus uobis a deo: ut exhibeatis. scilicet uoluntarie corpora uestra. lxx. non aliena: propter illos que saluari credunt per penitentiam aliorum. hostiam uiuentem sanctam deo placentem. i. que hostia sit uiuens sancta et deo placens. rationabile. scilicet sit obsequium uestrum. Hoc ut sic mortificentur uitia: ut seruetur natura. In omni enim sacrificio in veteri testamentum precipitur offerri sal. leuit. ij. Quicquid obtuleris sacrificij sale condies. Et sal significat sapientiam siue discretionem. Et nolite conformari huic seculo. i. malis hominibus. Nisi enim habet in se sicut speculum quia



cluditur qd. verum est de maiori: est etiam  
veruz de minori. neq. tentemus xpm. Got.  
diffidendo de eius potentia: sicut quidā eo  
rum tentauerūt. s. ipm deum dicētes illud  
ps. lxxvi. nūquid poterit r. et a serpentib.  
perierūt qz dñs iratus misit contra eos ser  
pentes ignitos: et quēcunq. momorderunt  
statim moriebat: donec moyses ex iussu dñi  
serpentē eum erexit ad cui⁹ aspectum sa  
nabant: vt h̄f. Nume. xxi. Neq. murmura  
ueritis. s. p̄tra deū vel platos eius: sicut qui  
dam eoz murmurauerūt contra moysen.  
Nūe. xvi. Exo. xvi. murmurauit ois cōgre  
gatio r. et perierūt ab exterminatore. s. ab  
angelo eos pcutiente. hec autē oia in figura  
cōtingebāt illis. s. ad designandū qz sic vel  
quius fiet nob si fuerim⁹ similes eis. Scri  
pta sunt autē ad correptionē nostrā. Uincē.  
punitiones et pene iusticie iudeis in veteri  
testamēto sunt scripte ad nostrā correptio  
nē: vt visis v̄ auditis illis penās caueam⁹  
pctā p̄similia: ne i illas vel maiores penas  
incidam⁹ in quos fines seculoz deuenerūt  
Ly. i. in nos q sum⁹ iam in sexta etate secu  
li et durat vsq. in finē mudi. ita qui se existi  
mat stare. Uincē. i. opinaf se eē in grā siue  
in charitate dei videat. i. caueat ne cadat  
scz ab illa grā p pctm̄ mortale. tētatio vos  
nō apprehēdat nisi hūana. Uinc. q. d. si ten  
tatio insurgit in vob videatis qz vos nō ap  
prehēdat p̄ sensum: qz si cōsensum adhi  
bueritis: nō est tentatio humana: s. diabo  
lica. vñ Grego. in pastorali. humanū est in  
corde tentationē perpeti. demol. facti vero  
in tentationis certamē superari. Fidelis  
autē deus est. Ly. in p̄missis iplen. Is. q nō  
patitur os tentari supra id qd potestis:  
qz p̄misit adiutoriū in tentationibus posi  
tis si fideliter recurrant ad ipm sed faciet  
cū tentatiōe etiā p̄uentū vos adiunādo:  
vt ipsa tentatio vobis pueniat ad augmē  
tum meriti p eius superationē: vt possitis  
suftinere. Uinc. ne cadatis in pctm̄ et cōsen  
sum. Aug. diabolus plerūq. vult nocere et  
non potest: qz p̄tās eius est sub p̄tate dei.  
Nā si tantū posset nocere diabolus q̄tum  
vellet aliquis iustoz nō remaneret.

Quinta decima. s. Coz. xij. ca.



**M**atres. Scitis quoniā  
cum gentes essetis ad si  
mulachra muta put du  
cebamini euntes: ideo  
notū vobis facio qd ne  
mo in spiritu dei loquēs

dicit anathema iesu. Et nemo potest  
dicere domin⁹ iesu: nisi in spiritu san  
cto. Diuisiones gratiarum sunt: idem  
autem spiritus. Et diuisiones ministra  
tionū sunt: idem autem domin⁹. Et di  
uisiones operationū sunt: idem vero  
domin⁹: qui operatur omnia in oibus  
vnicuiq. autē datur manifestatio spi  
ritus ad vtilitatem. Alij quidem per  
spiritum datur sermo sapientie. Alij  
autem sermo scientie fm eundem spi  
ritum. Alteri fides in eodem spiritu.  
Alij gratia sanitatum in vno spiritu.  
Alij operatio virtutum. Alij prophe  
tia. Alij discretio spirituu. Alij gene  
ra linguarum. Alij interpretatio ser  
monum. Hec autem omnia operatur  
vms atq. idem spūs diuidens singu  
lis prout vult.

Postilla.

**S**citis quoniā cuz gentes esse. r.  
Ante initiū illi⁹ eple scribit sanctus pau  
lus dicēs. qz si nosmetipos disudicemus  
non vtiq. disudicemur. Dum autē iudica  
mur a deo corripimur: vt nō cum hoc mun  
do dānemur. Tūc sequit epla hodi. in qua  
apls loquit de donis spūs sancti ostendens  
qz oim donoz auctor est spūs sanctus. et nul  
lus pōt facere aliq. bonū meritoriū saltē  
vite eterne nisi in spūs sancto. et hoc aposto  
lus ostendit experimēto vite p̄terite dicēs.  
Scitis qm̄ cū gentes essetis. Ly. f. gentiliū  
viuentes absq. dei gratia ad cōuersionē  
ad fidē ad simulachra muta eūtes ea ado  
rando. Colebant em̄ gentes idola martis:  
mercurij: et sic de alijs. et dicebant muta: qz  
p se vel ex se nō habebāt aptitudinē loquē  
di: quibus diabolus per ea quādoq. dedit re  
sponsa: prout ducebamini. s. a maligno spī  
ritu sicut equ⁹ et mulas in qbus nō est intel  
lectus. ideo notū vobis facio qz nemo i spū  
dei loquens. Ly. gratia dei vtens. dicit ana  
thema iesu. i. blasphemiam aliquā de iesu  
xpo dño nostro. et nemo potest dicere dñs ie  
sus. confitendo ipsum suū dñm et salua: oīē  
scz qz ipse sit veraciter dñs et ipse sermo ei⁹  
nisi in spūs sancto. id est per spūs sanctū a  
q. est omne verum. vñ de Amb. omne a quo  
cūq. dicatur a spūs sancto est. diuisiones ve  
ro gratiarum sunt. Nota. qz Hic hic appel  
lat diuersos ḡdus et ordines q. sunt in eccle  
sia. idem autē spūs. s. sanctus est distributor



Dominica. xi. post festum trinitatis.

gradus & ordinis & officior. & diuisiones ministracionum sunt. i. diuersi effectus gratie quibus alijs seruiunt alijs. & sic ordinavit in primis. hoc exemplum de dit nobis xps. vnde Math. xx. filius hominis non est. Item. s. petri iiii. vnusquisque sicut accepit &c. idem autem dñs. i. xps filius dei datus singulis p voluntate sua. & diuisiones operationum sunt. i. diuersi actus gratie datum ad se p quã gratiam facit opera meritoria quedam maiora quedam minora opera. idem vero deus scz p̄. Et notandum qd ap̄s ponit hic tria nota: vt intelligatur qd totius trinitatis sunt dona gratiarum: quo ad personam filij. idem autem dñs quo ad personam patris dicit. idem autem dominus. s. ne videtur distinctio substantie & operationis subiungit identitatem substantie & operationis trium personarum qui. s. deus pater: deus filius & deus sp̄s sanctus vn̄ exiitens deus. operatur oia. s. necessaria salutis. in oibus non oia in singulis: qd vni non tribuit oia: sed in omnibus oia: vt qd quis in se non habet habeat in alio. sicut in humano corpore oculus solus videt: sed non sibi soli sed toti corpori. vt sic maneat charitas et humilitas. vnde Esa. xvi. Oia opa nostra operatur est in nobis. vnicuique aut. s. fidelis datur manifestatio sp̄s. i. gra que manifestat sp̄m inesse ad vtilitatem. s. ecclie. Alij qd: dem p̄ spiritum. s. sanctum. datur sermo sapientie. s. loquendi de contemplatione celestium. Alij aut sermo scientie. s. loquendi de actibus temporalium s̄m eundem spiritum. alteri fides. i. constantia vel sermo fidei in eodem sp̄s. Alij gratia sanitarum. s. curandi infirmos in vno sp̄s. Alij operatio virtutum. i. miraculorum que sunt supra naturam. Alij prophetia. s. predicere futura. alij discretio spirituum. Gor. i. gratia discernendi quo spiritu ducitur. i. bono vel malo: qd etiam diabolus bona seductorie dicit. Alij genera linguarum. i. loqui diuersis linguis. Alij interpretatio sermonum. i. interpretatio obscuritatum scripture que sunt in prophetis: & in euangelij & in eplis. Nec autem oia licet diuersa sint operatur vnus atq; idem sp̄s diuidens singulis. putat vult id est gratia. & sic cuique scit expedire.

¶ Dominica. xi. i. Cor. xv. ca.



¶ Fratres. Notum vobis facio euangelium quod predicavi vobis quod et statis per quod et saluamini: quare ratione predicauerim vo-

bis: si tenetis nisi frustra credidistis: tradidi enim vobis in primis quod et acceperis: quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris s̄m scripturas: & quia sepultus est: et quia resurrexit tertia die s̄m scripturas: & quia visus est cephe: et post hoc undecim. Deinde de visus est plusquam quingentis fratribus simul ex quibus multi manent vsq; adhuc: quidam autem dormierunt. Deinde visus est iacob. Deinde apostolis omnibus. Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Ego enim sum minimus apostolorum qui non sum dignus vocari apostolus quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei sum id quod sum. Et gratia eius in me vacua non fuit.

Postilla.

¶ Notum vobis facio euangelium &c. Ante initium illius epistole scribit sanctus paulus dicens. Si quis ignorat ignorabit. omnia autem honeste & s̄m ordinem fiant in vobis. Tunc statim sequitur p̄s epistola in qua paulus commendat nobis doctrinam euangelicam per quam puenitur ad gloriam resurrectionis dicens. Fratres. i. o corinthij qui estis fratres in xpo sicut oēs in xpo p̄ fidem geniti. n̄q̄m vobis facio. Ly. i. ad memoriam reduco euangelium. i. doctrinam euangelicam. quod predicavi. i. denunciam vobis. qd & accepistis. Ancen. corde credent. et ore confitendo. in quo & statis. id est manere & stare debet. per quod & saluamini. iam in spe & tandem in re. qua ratione predicauerim vobis. Gor. s. per xpi resurrectionem astruendo nostram resurrectionem. nisi frustra credidistis. i. sine aliqua vtilitate: quia fides sine operibus mortua est. Tradidi enim vobis in primis. Ly. i. inter principalia credenda: qd articuli fidei sunt principalia credenda: qd credenda deducitur quod acceperis p̄ reuelationem a sp̄s sancto. qm̄ xps mortuus est pro peccatis nostris. Ly. non finis. vt p̄t̄ Esa. liiij. p̄pter scelus &c. Item in eo. ca. Ipse autem vulneratus &c. s̄m scripturas. s. ipsorum prophetarum qui passione christi predixerunt Unde Jere. xi. Ego quasi agnus &c. Item Esa. liiij. Sicut ovis ad occisionem &c. & quia sepultus est. Ly. vt veritas mortis eius p̄baretur. et quia resurrexit tertia die s̄m



gusti. Breuis differentia legis et euangelii  
timor et amor. Nā et si quis existimat se ali-  
quid esse. i. magnū qd de se sentiens in sup-  
bia: cū nihil sit de se nisi vanitas et pctm eē:  
vt p3. j. Cor. iiii. quid habes quod nō acce-  
pisti. ipse se seducit. i. seorsum a veritate se-  
ducit: qz p hoc in ptemptu fratris et in alia  
pctā cadit. ideo subdit. opus aut suū pbet  
vnusquisqz. i. diligēter examinet. et sic in se  
metipso tm. in testimonio pprie cōscientie  
gloriā habebit. et nō in altero. i. in falsa lau-  
de alteri? cui nō est credendū. vnusquisqz  
em onus suū portabit. i. mercedem boni vt  
mali operis. cōmunicet aut. L. y. s. prelato et  
doctori. is: id est ille qui cathēzizatur. i. in-  
struitur verbo: scz doctrine. et qui se. i. qd eū  
cathēzizat. i. instruit in oibus bonis: qui di-  
cit et docet nos in malis qd facit: vt p3 Mat.  
xxiii. que dicūt facite sū opera vero illo-  
rum nolite facere. nolite errare: scz creden-  
do qd possitis eis confirmari in malis et illi-  
citis: sicut dicit quidā quare nō faciā hoc:  
ex quo sacerdos meus facit. deus non irri-  
detur. Gor. non pōt falli. qd em seminauerit  
homo. in ptesentia vite labore. hec et metet  
in futura retributione. qm qui seminat in  
carne sua. s. fouendo vitia carnalia. de car-  
ne et metet corruptionez. s. pene eterne: qui  
autem seminat in spiritu. s. spūalibus ope-  
ribus de spiritu. i. virtute spūsancti. metet  
vitam eternam pro premio. bonū aut faci-  
entes non deficiamus: scz a bono inchoato  
tempore em suo metemus nō deficiētes.  
quia merces erit eterna. ergo duz tēpus  
habemus. i. metendi. quod breue est. impere-  
mur bonū ad oia: scilz generaliter. maxime  
autem ad domesticos fidei. Gor. i. ad xpīa  
nos fideles: qui domestici dicūtur qz nobis  
cum sunt de familia eiusdem domus: scz ec-  
clesie que est domus dei.

Dominica. xvi. Ephe. iiii.

**H** fratres. Obsecro vos  
ne deficiatis in tribu-  
lationibus meis p vo-  
bis: qd est gloria vestra.  
Hui? rei gratia flecto  
genua mea ad patrem  
dñi nostri iesu xpī: ex quo omnis pa-  
ternitas in celis et in terra noiatur: vt  
det vobis sū diuitias glorie sue virtu-  
tem corroborare per spiritum eius in  
interiore homie habitare xpī in cor-  
dibus vestris: in charitate radicati et

fundati: vt possitis comprehendere cū  
omnibus sanctis que sit altitudo: lon-  
gitudō: sublimitas et profundum. Sci-  
re etiam supereminētem cbaritatē  
xpī: vt impleamini in omnem plenu-  
dinem dei. Et autē qui potens est oia  
facere abundanter qd petimus aut in-  
telligimus sū virtutem que operatur  
in nobis: ipsi gloria i ecclesia: et in xpō  
iesu omnes generationes seculi secu-  
lorum. Amen.

Postilla.

**O**bscuro vos ne deficiatis i tri. te.  
Ante intū illius eplē scribit sanctus pan-  
lus di. ipsis ephesis. Nos qd aliquādo era-  
tis longe facti estis ppe in sanguie christi.  
Tūc sequit p̄sens epla. in qua ap̄tus docet  
nos qualiter nō solū in p̄speritatibus: sed  
etiā in tribulationib? a bono deficere et re-  
producere nō debem? di. Fratres. Obsecro  
vos ne deficiatis. Vincen. s. in fide et bonis  
operibus. s. me existente in tribulationib?  
meis. i. in vinculis et in carceribus p vobis  
id est p doctrina et fide quā vobis predica-  
ui: que. s. fides est gloria vestra. i. meritum  
glorie eterne. hui? rei gratia. i. ppter hanc  
cām. s. vt non deficiatis in fide et sanctitate  
vite. flecto genua mea. s. cordis et corporis.  
ad p̄cem dñi nostri iesu xpī. L. y. i. ipm deuote  
deprecando. Ex quo ois paternitas. i. tāqz  
ab auctore. in celis. i. in celestibus angelis  
et in terris. i. in terrestribus hoibus noiatur  
vt det nob sū diuitias glorie sue. i. sū abū-  
dantiam bonitatis sue. virtutem. L. y. pati-  
entie in aduersis. corroborari per spiritum  
eius. i. per spiritūsanctū in interiore. hoie:  
scz in voluntate et intellectu habitare xpī  
in cordibus vestris p fidem qd purificat ha-  
bitaculū patris vestri. in charitate radicat  
scz quēadmodum arbor qd q̄sto profundius  
figit radices in terra tantomin? euelli pōt.  
et fundati ad similitudinem stabili edificij:  
quia quāto plus et melius dom? funda-  
tur: tanto diutius stat: vt possitis cōprehen-  
dere. id est perfecte intelligere cum oibus  
sanctis. s. apostolis: martyribus: confessorib?  
bus: et virginibus: et cum perfectis fidelib?  
que sit. Gor. id est quanta debet esse altitu-  
do charitatis: quia in extēsiōne vsqz ad in-  
micos: vt p3 Mat. v. Diligite inimicos ve-  
stros. longitudo. scz charitatis: quia in p̄se-  
uerentia meritoz: vt p3 Mat. x. Qui autē  
perseuerauerit vsqz in finē hic saluus erit:



Dominica. xvij. post festum trinitatis.

sublimitas. s. charitatis: qz in intentioe celestis premioru. vñ Collo. iij. Que sursum sunt querite. z pfundum. s. charitatis: qz in humilitate ex p̄sideratione iudiciorum dei. vñ ps̄. xxxv. Iudicia dei abyssus multa. Itē oro vt possit scire. i. intelligere etiā sup̄mentē charitatē xpi: qz atam suaz p nobis posuit: vt p̄z Joh. xiiij. Maiorē charitatem nemo habet: vt aiam suā ponat q̄s p̄ amicis suis: vt impleamini oēm plenitudinē dei. Vincē. i. in omni fructu iusticie in futuro. Et aut. i. deo patri qui potens est oia facere. i. omnipotens est superabundāter. Cor. i. supra meritum: vt p̄z Rom. viij. Nō sunt condigne passionēs huius temporis ad futuraz gloriā quā petimus. i. plus q̄ petere sciamus vel presumamus aut intelligamus. i. plus q̄ intelligere possum⁹. Ratio: qz nostra intellectio semp est finita: s̄z nisi posse est ad infinitum igitur s̄m veritatem: scilz diuinam que operatur in nobis. Cor. vltra quam petere presumeremus. s. vt deus homo fieret z p nobis moreretur. Ipsi deo patri sit gloria in ecclesia. Vincē. quā in sanguine filij sui lauit. z in christo iesu: id est in eius filio in omnes generationes seculi seculorū. id est in tota congregatioe mundi vbi vna generatio p̄terit et altera aduenit: z sic quodammodo succedunt secula seculis.

Dñica. xvij. Ephe. iij.



**A**trates. Obsecro vos itaqz ego vinctus in domino: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine: cum patientia supportantes inuicem in charitate. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et vnus spiritus sicut vocati estis in vna spe vocatiois vestre. Vñ dominus: vna fides: vnum baptisma: vnus deus et pater omnium qui super cœles et per omnia z in omnibus nobis. Qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

Postilla.

Obsecro vos itaqz ego vinctus etc. Ante initiu illius epistole scribit sanctus Paulus dicens. Deus q̄ potens est oia face-

re superabundāter q̄ petimus aut intelligimus s̄m virtutē que operatur in nobis. Tunc sequitur presens epla. Notandū q̄ presens epistola z euāgelium hodiernū concordant in hoc: qz euāgelium dicit de idropico quē dñs iesus xps curauit: z post hoc sup̄biam phariseorū increpando p̄cludit dicens. Qui se humiliat exaltabitur: z qui se exaltat humiliabitur etc. Sic apostol⁹ paulus in epistola hodierna docet nos humilitatem: patientiā: z mansuetudinē: sicut in epla patebit: ergo dicit. Fratres. Obsecro vos itaqz. i. peto dans p̄ hoc superbis non semper imperandi p̄tatem z exercendi: s̄z pie ammonēdi: qz sicut Seneca dicit. Senrosus est animus hois potius vult verborū dulcedie duci q̄ importunitate trahi. i. facilius ducitur pia amonitione q̄ violenter trahatur imperio z p̄tate. ego. s. Paul⁹ vinctus. i. ligatus in carcere. Scripsit em̄ hanc epistolam de roma detētus in carcere. per thimotheum discipulū suū. in dño. i. p̄pter dominū: vt digne ambuletis: procedēdo de virtute in virtutem vocatione qua vocati estis: scilicet ad fidem catholicam per predicationes meas cū omni humilitate. Ly. scilicet interiori quātum ad cōuersationē: z mansuetudinē vt tractabiles sitis cum patientia aduersorum supportantes vos inuicem in defectibus z infirmitatibus. in charitate scilicet dei: z pximi. solliciti sup̄ple sitis seruare vnitatē spiritus: id est vnitatem ecclesie quam facit spiritus sanctus z. per ōs hostunt eius scisma facit diabol⁹. in vinculo pacis. sicut enim vinculum corporale vnit ligata inter ipsum sic pax z tranquillitas seruant vnitatem credētū vñ corpus sup̄ple. sitis quod ē corpus christi mysticum: ergo debemus esse in charitate sicut membra corporis. z vnus sp̄s. Vinc. id est idem nolle z velle: sicut vocati estis in vna spe: scilicet beatitudinis eterne: z vocationis vestre ad fidem catholicam per quam habebitis vitam eternam vnus dominus scilicet cui seruitis. vna fides: quia licet articuli sint multi in fide catholica: tamen vna est fides. vnum baptisma. Vinc. quos regeneramur. vnde deus z pater omnū scilicet per creationem: z ideo nemo potest se alteri p̄ferre: qui est super oēs scilicet creaturas per excellentiam: et per oia per generalem rerum gubernationem: z in omnibus nobis scilicet fidelibus specialiter est per gratiam: qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

Dñica. xvij. 1. Cor. 1. ca.



ad erudiendū: et sine invidia cōmunicaverbo vel scripto. Scripsit enī multos libros ad nostrā eruditionē. et honestatē illi non abscondo. Nā oēs reges circumquaq; desiderabāt audire sapientis salomonis. Infinitus enī thesaurus est hoībus. i. inappreciabilis. quo q̄ vsi sunt. opa sapientis excedo. p̄cipēs facti sunt. amicitie dei. s. tanq̄ cōformes et in operibus suis q̄ cōformitas causa est dilectionis: vt p̄z Ecclī. xij. Omne animal diligit sibi simile.

Epistola de vno confessore pontificis. Ad Hebreos. v. cap.

**F**ratres. Quis namq; potest rīfer ex hominibus assumptus pro hominibus cōstituitur in his que sunt ad deum: vt offerat dona et sacrificia p̄ peccatis. Qui cōdolere possit his qui ignorant et errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet quēadmodum p̄ populo: ita etiam et pro semetipso offerre dona pro peccatis. Nec quisq; sibi assumat honorem: sed quivocatur a deo tanq̄ aarō. Sic et christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: scilicet pater qui glorificauit ipm filium dicens. Filius meus scilicet naturalis non adoptiuus. es tu. singulariter. ego hodie: id est in eternitate genui te. alle qui sic locutus est ad eum clarificauit eum quem admodum et in alio loco dicit: scilicet in ps. cix. Tu es sacerdos in eternum nō ad tempus sicut aaron s̄m ordinēz. melchisedech id est s̄m dignitatem et ritum ordinis sacerdotalis melchisedech.

Sequuntur nunc vltērius epistole de virginibus. ij. Corinthiorum. x. et xi. capitulis.

**F**ratres. Qui gloriatur in domino gloriatur. Nō enim qui seipsum cōmēdat ille probatus est sed quem deus cōmēdat. Hic incipit vndecimum capitulum. Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee: sed et supportate me. Emulor enim vos dei emulatione. Respondi enim vos vni viro virginem castam exhibere christo.

Postilla.

Qui gloriatur in domino glorie. et. Ante initium illius epistole scribit s̄yctus paulus in eo. ca. di. Non audemus nos inserere aut comparare quibusdāz q̄ seipos cōmēdant. Tunc sequitur presens ep̄la. Fratres qui gloriat. Sor. Ne ego sine ali in domino gloriatur. Lys. quasi dicat de bono opere nō mihi gloriā attribuo: sed

errāt: id est qui peccāt ex infirmitate: quoniam et ipse scilicet pontifex circumdatus est infirmitate. Lys. debet enim pontifex moueri ad compassionem: et misericordiam ex cōsideratiōe proprie fragilitatis. Unde et dominus permisit beatum petrum in peccatum cadere: vt sciret alijs compati ex cōsideratione proprijs delicti: et propterea: scilicet q̄ infirmus est et miseris circumdatus debet quēadmodum pro populo sibi subdito: ita etiam et pro semetipso offerre dona pro peccatis: scilicet suis dimittēdis sicut pro peccat̄ populi: nec quisq; sibi assumat honorem: scilicet pontificatus. sed qui vocatur a deo tanq̄ aaron. Ille enim a deo vocatur qui debito modo instituitur. Sicut et christus non semetipsum clarificauit ita vt pontifex fieret: scilicet assumendo sibi honorem pontificatus: sed qui locutus est ad eum: scilicet pater qui glorificauit ipm filium dicens. Filius meus scilicet naturalis non adoptiuus. es tu. singulariter. ego hodie: id est in eternitate genui te. alle qui sic locutus est ad eum clarificauit eum quem admodum et in alio loco dicit: scilicet in ps. cix. Tu es sacerdos in eternum nō ad tempus sicut aaron s̄m ordinēz. melchisedech id est s̄m dignitatem et ritum ordinis sacerdotalis melchisedech.

Sequuntur nunc vltērius epistole de virginibus. ij. Corinthiorum. x. et xi. capitulis.



**F**ratres. Qui gloriatur in domino gloriatur. Nō enim qui seipsum cōmēdat ille probatus est sed quem deus cōmēdat. Hic incipit vndecimum capitulum. Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee: sed et supportate me. Emulor enim vos dei emulatione. Respondi enim vos vni viro virginem castam exhibere christo.

Postilla.

Qui gloriatur in domino glorie. et. Ante initium illius epistole scribit s̄yctus paulus in eo. ca. di. Non audemus nos inserere aut comparare quibusdāz q̄ seipos cōmēdant. Tunc sequitur presens ep̄la. Fratres qui gloriat. Sor. Ne ego sine ali in domino gloriatur. Lys. quasi dicat de bono opere nō mihi gloriā attribuo: sed



Epistola de virginibus.

deo a quo omne bonū est sicut a principali agente. non enim qui seipsum cōmendat scz propriā gloriā querēs. ille probatus est. i. approbatus a deo. sed quē deus cōmendat. *Lyra.* id est cōmendabilem facit virtutib⁹. Hic incipit vndecimum capitulū. Utinam sustineretis modicū quid insipientie mee. *Cor.* q. modicū gloriarer de regimine meo quia reuera plus possem gloriari quod in fm estimationem indiscretorū reputatur insipientia: sed et supportate me. *Cor.* i. patienter audite sicut subditi prelatum suū. *Emuloz* em̄ vos. *Lyra.* id est feruēter diligite. dei emulatione. i. charitatiua dilectiōe. Respondi em̄ vos: scz anulo fidei. univiro: scz xpo. virginem. *Lyra.* q̄tum ad fidei integritatem. castā. q̄tum ad vite puritatez exhibere xpo qui solus est sp̄sus ecclesie.

¶ Alia epistola de virginib⁹. s. *Corint.* vij.



**K**ratres. de virginibus preceptum non habeo: consilium autem do tanq̄ misericordiam consecutus a deo: vt sim fidelis. Existimo enim hoc bonum esse propter instantem necessitatem quoniam homini bonum est fidesse. Alligatus es vxori: noli querere solutionez. Solutus es ab vxore noli querere vxorem. Si autem acceperis vxorem non peccasti. Et si nupsit virgo non peccauit. Tribulationē tamē carnis habebunt hmoi. Ego autem vobis dico. Hoc itaq; dico fratres. Tempus breue est: reliquū est vt et qui habent vxores tanq̄ non habentes sint: et qui flent tanq̄ non flentes: et qui gaudent tanq̄ non gaudentes: et qui emunt tanq̄ non possidētes: et qui vtuntur hoc mundo tanq̄ non vtantur. Preterit enim figura huius mundi. *Uolo* autem vos sine sollicitudine esse. q̄ autem sine vxore est sollicitus est que domini sunt: quomodo placeat deo. Qui autē cū vxore est sollicitus est que sunt mundi: quomodo placeat vxori et dimissus est: et mulier inupta et virgo

cogitat que domini sunt: vt sit sancta in corpore et spiritu. in xpo iesu domino nostro.

Postilla.

¶ De virginibus preceptum etc. Ante initium illius epistole scribit sanct⁹ paulus in co. capi. Sanctificatus est vir in fidelis per mulierez fidelem. Tunc sequit̄ presens epistola q̄ legit̄ in missa de virginibus fratres de virginibus preceptū nō habeo *Cor.* s. vt cōtineat̄ vel nubāt. cōsiliū autem do. *Lyra.* tanq̄ de meliori bono scz q̄ p̄tinendo. tanq̄ miam consecut⁹ a deo. *Cor.* i. apostolatum mihi misericorditer concessum: vt sim fidelis in disp̄satione mihi credita vnde credendū est mihi in consilijs. Unde ex hoc habetur q̄ acquiescendū est cōsilio prelati. Existimo enim hoc esse bonū. *Cor.* scz manere in virginitate. propter instantem necessitatē. quoniam bonum est hic esse *Lyra.* s. ad vitādū occupationē circa necessaria vite presentis que incumbit coniugati circa prouisionem vxoris et prolis per quā homo retrahitur a bono contemplationis et diuine dilectionis. alligatus es vxori noli querere solutionē. *Lyra.* forsitan caderes per incontinentiam. Experti enim delectationem venereoz in actu coniugali reuertuntur ad eā de facili. solutus es ab vxore. noli querere vxorem si vis p̄tinere qd̄ maius est bonū. si autem acceperis vxorē non peccasti. *Lyra.* quis hoc est licitū viro et etiā mulieri. n̄ nupsit virgo non peccauit: et hoc manifeste contra illos hereticos q̄ contemnunt matrimonium. Tribulationez tamen carnis habebunt huiusmodi. *Cor.* scz coniugati. quis habebunt sollicitudinem afflictionem pro rebus necessarijs procurandis et sibi et pueris suis. Unde leuius est eē sine coniugio. ego autem vobis parco. *Lyra.* quasi diceret. non solū ostendam vobis viā perfectionis que difficilis est. obseruantia virginitatis: sed etiam matrimonium concedo ad quod licite potestis accedere concedendo in hoc infirmitate vestre hoc itaq; dico fratres tempus est. *Lyra.* scz vite humane. ergo quilibet debet in q̄tum potest ad perfectionem conari q̄ diu habet tempus merēdi. Reliquum est: id est hoc solum restant ad agendum: vt qui habēt vxores tā q̄ non habentes sint. *Lyra.* quod fit dupliciter. Uno modo vt reddant debitum: non tamē exigāt. Alio modo perfectus: vt vterq; coniugum de communi consensu incipiant cōtinere propter maius bonum adipiscendū: et qui flent. id est tristitie materiā







Tabula.

Feri. iij. penthe.  
 FERIA quarta penthe.  
 In die sancte trinitatis.  
 Alia epistola eadem die.  
 In festo corporis xpi  
 Dominica. iij. post festu trinitatis. ciiij.  
 Dominica. iij. post festu trini. ibidem.  
 Dominica. iij. post festu trini. ibidem.  
 Dominica. v. post festu trini. cv.  
 Dominica. vj. post festu trini. ibidē.  
 Dominica. vij. post festu trini. cvj.  
 Dhica. viij. post festu trini. ibidem.  
 Dhica. ix. post festu trini. ibidem.  
 Dhica. x. post festu trini. cvij.  
 Dominica. xj. post festu trini. ibidē.  
 Dominica. xij. post festu tri. cvij.  
 Dominica. xij. post festu tri. ibidez.  
 Dominica. xij. post festu tri. cx.  
 Dominica. xv. post festu tri. ibidem.  
 Dhica. xvj. post festu tri. cx.  
 Dhica. xvij. post festu tri. cxj.  
 Dhica. xvij. post festu tri. ibidē.  
 Dhica. xix. post festu tri. ibidez.  
 Dhica. xx. post festu tri. ibidem.  
 Dhica. xxj. post festu tri. cxij.  
 Dhica. xxij. post festu tri. ibidem.  
 Dhica. xxij. post festu tri. cxij.  
 Dhica. xxv. post festu tri. ibidē.  
 In festo dedicationis templi. ibidē.  
 ¶ Explicit tabula epistolarum et pphetiarum dominicalium.  
 ¶ Sequitur tabula epistolarum de sanctis. Et primo.  
**I**n festo sancti andree cxiij.  
 In festo sancti nicolai ibidem.  
 In festo pceptionis marie xgi. ibidē.  
 In festo sancti thome. ibidē.  
 In festo sancti stephani. cxv.  
 In festo sancti iohannis euageliste. ibidē.  
 In festo sanctorum innocentium ibidē.

ibidem.  
 In conuersione sancti pauli ibidem.  
 In festo purificationis marie xginis. cxvi.  
 In cathedra sancti petri cxvij.  
 In festo sancti matthe apostoli. ibidē.  
 In festo annunciationis virginis. cxviii.  
 Alia epla eadē die sm seculares. ibidē.  
 In festo sanctorum apostolorum philippi et iacobi. cxix.  
 In festo inuentionis sancte crucis. ibidē.  
 In festo seti Johannis baptiste. ibidē.  
 In festo sanctorum aploz petri et pauli. cx.  
 In festo uisitationis beate marie. ibidē.  
 In festo sancte marie magdalene. cxxi.  
 Alia epla eadē die sm seculares. cxxi.  
 In festo sancti iacobi apostoli. ibidem.  
 In festo sancti petri ad uincula. ibidē.  
 In festo sancti laurentij. ibidem.  
 In festo assumptionis beate marie. ibidē.  
 In festo natiuitatis marie. cxxiij.  
 In festo exaltationis sancte crucis. ibidē.  
 In festo sancti marthe apli. ibidem.  
 In festo sancti michaelis. cxxiij.  
 In festo setoz aploz symonis iude. ibidē.  
 In festo omnium sanctorum. ibidē.  
 In festo sancti martini. ibidē.  
 In festo sancte elizabeth. ibidez.  
 In festo sancte katherine. ibidē.  
 ¶ Explicit tabula epistolarum de sanctis.  
 ¶ Sequitur tabula epistolarum de comuni sanctorum. Et primo de aplis.  
**I**n festo vnus apostoli vel plurimorum. cxxiij.  
 In festo vnus euangelistarum. cxv.  
 In festo vnus martyris. cxvi.  
 In coi plurimoz martyru. ibidem.  
 In festo vnus cofessoris. cxvij.  
 Epistola de virginibus. cxv.  
 In missis coibus pro defunctis. cxv.  
 In presentia defuncti. ibidem.  
 In anniuersario defunctorum. cxv.  
 ¶ Explicit tabula.



Sup dispelatioe. f. minoru Jo. cxxij.

necessitatis: vel utilitatio ecclesie: vel euen-  
 tus. Et de singulis horum vide p̄ma. q. vñ.  
 S. nisi rigor et capitulis sequentibus vsq̄  
 an. s. ecce. Et breuiter vbiq̄q̄ subest ius-  
 ta et legitima causa dispensandi. ¶ Dis-  
 pensatio vero prohibita est vbiq̄q̄ non  
 potest fieri sine manifesta decolo-  
 ratione vel status alicuius religionis. vt q̄  
 fratres minores habeant bona immobilia  
 vt possessiones redditus annuales iure le-  
 gati vel ex hereditaria successione: et q̄ pos-  
 sint adire hereditates parentum habere et  
 recipere pecuniam: patet euidenter esse cō-  
 tra regulam eorum cap. Fratres nichil si-  
 bi approprient: nec domum nec locum nec  
 aliquam rem et c. secundum q̄ expresse deter-  
 minauerunt summi pontifices. s. Nico. iij.  
 de verborum significatiōe cap. Exiit qui se-  
 minat. lib. vi. Et de. de verborum significa-  
 tione. ca. exim de paradiso. in clementinis  
 et plures alij summi pontifices: et talis fuit  
 intentio beati fran. expressa et etiam om-  
 nium sanctorum patrum et doctorū ordi-  
 nis qui dixerunt regulam minorum funda-  
 tam in arctissima et altissima paupertate.  
 vt clare p̄z ex supradictis in secundo nota-  
 bili principali. ¶ T̄c̄ dispensatio est prohi-  
 bita et illicita vbiq̄q̄ non est iusta causa  
 dispensandi. infra. q. vñ. ca. Et si illa. Vbi  
 Gelasius papa. Et si illa nōnūq̄ sine dā sūt  
 que si ceteroz constat integritas nocere et si  
 sola non valeant illa tamen magnopere p̄-  
 cauenda sunt que recipi sine manifesta de-  
 coloratione non possunt. Dispensatio autē  
 permissa alijq̄ in casu. vt l. distinctiōe. si q̄  
 p̄sōiter. et in multis casibus iura p̄mittunt  
 dispensationem. ¶ Notādū q̄ dispensatio  
 impetrata sine cā legitima aut tacita p̄ita-  
 te aut ex falsa causa nulla est quo ad deū et  
 quo ad ecclesiam. Unde dispensatus a pa-  
 pa in hīs que sunt iuris diuini vt in voto et  
 in iuramento h̄mōi sine cā iusta nō. est ius-  
 tus quo ad deū secundum panormitanum  
 de voto et voti redēptione cap. nō est voti.  
 Ex quo infert dicitur panormitanus q̄ nō  
 est iustus religiosus cum quo papa dispen-  
 sat sine causa iusta vt transeat ad laxiorē  
 religionē. Multominus si dispensat in al-  
 quo precepto regule sue puta q̄ indifferē-  
 ter contractet et recipiat pecuniam ¶ his  
 notabili bus tribus p̄missis ponuntur tres  
 conclusiones conformiter ad dicta nota-  
 bilia cum suis correlatijs. Quarum prima  
 est ista.

ligionis.

Statu religiois

**S** est quidam sp̄alis modus vi-  
 uendi in ecclesia militate voto  
 solēni firmat̄ in quo quasi in  
 schola virtutū p̄ modū discipli-  
 ne deo famulando tenditur ad specialem  
 perfectionem caritatis ¶ Probat̄ur prima  
 pars. Q̄ perfectio status consistit in sequē-  
 do christum et reliquēdo omnia propt̄ chri-  
 stum: vt Mathei. decimonono. Si vis per-  
 fectus esse vade vende omnia que habes  
 et da pauperibus et veni et sequere me.  
 Sed istud est proprium religiosi. ergo sta-  
 tus religionis est quidam specialis modus  
 viuendi. et c. ¶ Ubi aduerte q̄ ad talē mo-  
 dum viuēdi quattuor requiruntur. ¶ For-  
 maliter quidem necessarius est caritatis p̄-  
 fectio saltem acquirenda. ¶ Efficienter ve-  
 ro trium p̄ncipalium votorum obligatio  
 quod est essenziale in qualibet religione ap-  
 probata ¶ Tercio instrumētali. s. corpo-  
 ralis in ieiunijs et vigilijs et huiusmodi ex-  
 ercitatio et regularis observatio. et secūda  
 ista vna religio est arctior alia secūda  
 regulam propriam aut cōstitutōes illi⁹ reli-  
 gionis. ¶ Quarto exemplariter modi viuēdi  
 xp̄i et ap̄toꝝ imitatio. Et sc̄m istū vltimum  
 ordo f̄m minorū magis et stricti⁹ imitatur  
 modū viuēdi xp̄i et ap̄toꝝ ei⁹ q̄ q̄cūq̄ alia est  
 nec in cōi nec in sp̄ali possessiones aut aliqd  
 aliud habeat nisi simplicē vsū facti. Sc̄a  
 ps cōclusionis sc̄z q̄ stat⁹ religionis ē qua-  
 si schola virtutum in qua tenditur ad p̄fec-  
 tionem probatur auctoritate beati Ber-  
 nardi in epl̄a. Ordo seu religio nostra ē stu-  
 dere et se exercere in vigilijs et orationibus  
 et opere manus et sup̄ oia excellētiore viā te-  
 nere q̄ est caritas. Porro in oib⁹ his p̄fice-  
 re de die i die et i ip̄is p̄seuerare vsq̄ ad vlti-  
 mū diē. hec ille. Et sic p̄z p̄ia cōclusio p̄nci-  
 palis ex quo infero.

¶ Primi correlatiū. q̄ religio ē stat⁹ perfe-  
 ctionis acquirende non autem acquirende.

Primo q̄ religio ē

**P** status p̄fectionis acq̄re de nō  
 aut acq̄re i q̄ p̄fessores eius  
 de tāq̄ in schola obligat̄ ten-  
 dere ad specialē perfectionē  
 caritatis. ¶ Probat̄ur prima pars: q̄ sec-  
 undū sco. lib. iij. dist. xxxviij. Status rela-  
 gionis differt a statu ehoꝝ q̄ ad p̄fectio-  
 nem quis episcopi sunt in statu p̄fectionis  
 exerce de q̄ sūt perfectores et purgatores  
 Q. Q. q.

Parijs - 1512. J. Petrus etc.







Sup dispēlatiōe. f. minor. fo. cxvii.

Hec est cui attestate paulo nemo debet esse molestus: quā christus passionis sue stigmatibus confirmavit volens institutore ipsius passionis sue signis notabiliter insigniri. Hec papa Nico. & Clemens quintus in decretali. exiit de paradiso. Hec est illa celestis vite forma quā descripsit ille confessor christi eximius sanctus franciscus observandam a filijs verbo docuit pariter et exemplo. Hec ille. Item papa Johannes xxij. commendans ordinem et regulam in quadam decretali extraneis que incipit gloriosam ecclesiam sic ait. Minorum fratrum sacer ordo ab ipso sue fundatiōis exordio almi confessoris beati francisci regulari traditione et apostolice sedis auctoritate atq; confirmatione indissolubili textura conexus: fide clarus: spe validus. charitate perfusus: humilitate placidus: obedientia devotus: velut singulare in bar sanctitatis exemplo et doctrina per uniuersum orbem claruit ecclesiastico decore multum utilitatis et plurimum alacritatis iniecit. Hec ibi. ¶ Un̄ beatus franciscus dicebat regulam esse librum vite spem salutis. ar. ram glorie. medullam euangelij: viam crucis: statum perfectionis: clauem paradisi: et pactum eterni federis. Observantia ipsi dicebat eē obsequia sancti euangelij: q̄ re hāc volebat ab oib; sciri ab oibus haberi in collationibus volebat fratres contra tediū de ipsa conferri. et i memoriam prestiti iuramenti cum interiori homine de ipsa sepius confabulari. Docuit ipsam pre oculis semper portare in commonitionem et memoriam vite agende et debite obseruantie regularis. Et quod plus est voluit et docuit cū ea debere mori. ¶ Ex q̄ om̄ibus clare patet q̄ querens dispensari i ea vel dispēsat non est tutus cum sit in sacro euangelio fundata: a christo reuelata a beato francisco inspirata humane fragilitati p̄portionata: et obseruabilis absq; possessione vel reddituum annualium prouisione aut pecuniarum receptione cū fratres de elemosinis sufficienter possint viuere nec sic se exponere diuine prouidentie est deum tentare vt aliqui male sentientes de euangelica paupertate dixerunt. Contra quos Nicolaus papa in dicta decretali existit ait. Nec quisq; his insurgat erronee q̄ taliter propter deuū proprietatem omnino abdicantes tanq; homicide sui vel tentatores dei viuendi discrimini se committant. Sic enim seip̄ sos committunt diuine prouidentie in viuendo:

q̄ viam non continent prouisionis humane quin de his que offeruntur liberaliter vel de his que mendicantur humiliter vel de his que cōgrunt p̄ laboribus sustentent: q̄ triplex viuendi modus in regula continet expressse. Profecto si iuxta p̄missum saluatoris nō deficiet fides ecclesie: p̄ his nec opera mie subtrahent. Ex quo xpi pauperibus ois rō diffidētie cuiuslibet videt esse sublata. Et q̄dē vbi (q̄ nō est aliquatenus p̄sumēdū) hec cūta deficeret: sicut nec ceteris sic nec ipsis fratribus iure poli in extreme necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi nature via oibus extrema necessitate detentis concessa precluditur: cuz ab omni lege extrema necessitas sit excepta. Ex quo patet ad questionem propositam clare rē. Hec Nicolaus.

¶ Replicatio ad argumēta atq; solutiones. Et p̄io Solutio ad p̄m ar. i principio.

**C**onsequenter re

spondendū est ad tria argumenta facta i pede q̄stionis aī oppositum. ¶ Ad p̄mum. Cū ar. qm̄ papa pōt dispēfare in hoc q̄dē de iure positio. Dicendū q̄ in his q̄ sūt iuris positui pure pōt dispēfare etiā sine cā sola volūtate: et dispēsatū est tutus in p̄scia: q̄ eius est destruere cuius est condere: nec princeps suis tenet legibus ligatus. le. digna vox. Co. de legib;. S; in his q̄ sūt non iuri positui vel hūani: sed etiam diuini: nō dispēsat papa sine cā legitima. ¶ Dices papa de factō dispēsat de receptiōe pecuniarū et possessionū rē. Dicendū q̄ p̄uilegiū p̄ surreptionē obtentū vigore caret de rescriptis. c. sup̄ l̄ris. sed tale est dictū p̄uilegiū q̄ cause frivole assignate puta q̄ elemosine fidelis sunt attenuate et nō q̄ hoc ē ideo: q̄ male vinit et tacēt illa vera sciēter q̄ si papa sciret nō tāta daret. Nō em̄ presumit q̄ papa vnico verbo tollē voluerit isigne paupertat; p̄uilegiū fr̄m̄ minorū sine magna cā: extra d̄ elec. ca. ecclesia. ¶ Solutio ad h̄ argu. ¶ Ad sc̄m̄ argumentū qm̄ d̄ q̄ papa pōt in oī voto solēni dispensare rē. Dicendū sc̄m̄ aliquos doctores q̄ maior est falsa: sc; q̄ papa possit dispensare in omni voto solēni: q̄ vt d̄ extra de statu monachorū. caplo. cū ad monasterium. Nec extimet abbas q̄ super habēda proprietate possit cum monacho dispēfare: quia abdicatio proprietatis sicut et custodia castitatis adeo est annexa regule monachali: vt contra eam nec summus pō



## Quarta pars

Uter possit indulgere licentiam. Th. dicens  
dñs s̄m Ricardus de media villa et panormi  
tans et Innocentius supradicti capituli: cū  
ad monasteriū et Augustini de Ancona  
libro de potestate ecclesiastica. q. c. i. ar. viij.  
q. potest papa dispensare in omni voto so-  
lemni in obsequium dei et in casu necessi-  
tatis ubi videt utilitati ecclesie et animas  
rum saluti expedire: q. papa est bi vicari⁹  
cui omnes fideles tenentur obedire tanq̄  
filij patri. Non sic autē est in proposito no-  
stro: q. talis dispensatio facta in regula mi-  
norū non expedit saluti animarū nec utili-  
tati ecclesie: ymo multipliciter ledit tener-  
uat ordinem vt dictum est.

¶ Solu. ad tertium argumentum

¶ Ad tertium qñ arguitur Ubicumq̄ inue-  
nitur causa rationalis dispensandi in vo-  
to superogationis papa s̄t disp̄sare iuste  
Ista maior est vera. Sed in quolibet voto  
potest inueniri &c. Ad istam minorem dico  
q. licet aliquando et in casu inueniatur ra-  
tio vel causa rationalis dispensandi: nō  
tamen in proposito nostro de dispensatiōe  
pecuniarum vel reddituum in statu fratris  
minorum. Prima causa scz profectus mas-  
toris boni nec in communi nec in particu-  
lari est: sed potius ruine et dissipatiōis or-  
dinis: vt supra ostensum est multipliciter.  
Nam pecunie sunt occasiones et fomentis  
multarum corruptionum in electionibus  
et promotionibus et correctionibus fratrum  
delinquentium vt supra dictum est. Neq̄  
euitatio mali scilicet euitatio transgressio-  
nis regule: quia publice multi recipiebāt  
pecuniam etiam anteq̄ fuisset dispensatiō.  
¶ Dicendum q. malum potest contingere  
dupliciter. Uno modo ex infirmitate huma-  
na et p̄nitare ad malū et sic pōt p̄ vniuersa-  
lis puta papa succurrere ad disp̄sationē  
sicut in castitate vel abstinētia. Alio modo  
ex malicia transgressoris sicut in proposito  
¶ Et cū pbatur: q. moyses cessit iudeis  
dimortium Deuterō. xxij. ad euitationē  
maioris mali scilicet vxoriciōis: dicitur cō-  
munit̄ ad hoc. q. nunq̄ fuit licitum repu-  
diare vxorem. Unde saluator Math. xij. di-  
cit moysen permisisse ad duriciam cordis  
eorū: et ista est opinio. Richardi li. iij. dif.  
xxij. articulo. iij. q. p. s̄m vnam viam et  
modū dicēdi. Et nicolai de lyra Deuterō.  
xxij. et Math. xij. Vel dicendum secundū  
sco. li. iij. dif. xxij. arti. ij. q. datio libelli et  
repudiatio vxoris licita fuit pro tempore  
legis moysi: q. moyses pronunciauit legē  
dei et ideo quos ipse coniunxit: vt legisa-

tor p̄ncipiauit et deus cōiunxit: et quos sepa-  
rauit deus separauit. De⁹ aut pōt separa-  
re matrimonialē p̄ncipios. ¶ Alia solutio.  
¶ Ad dictū saluatoris q. moyses fecit ad-  
duriciam cordis eorū. Rñdet scotus (et istū  
multū videt facere p̄ disp̄satiōē q. ipsa sit  
rationalis) q. non cōcludit hoc esse illicitū  
sum qz frequenter duricia subditorū est cā  
vt aliquid relaxetur eis: quod alias esset  
eis vtile non relaxari si essent tractabiles.  
Sicut prelati videns collegiū p̄num ad  
aliquid cuius oppositum esset honestius et  
vtilius seruare et si posset vellet illud oppo-  
situm statuere vtiliter si subditi essent facti-  
liter inclinabiles p̄nt tñ nō statuere v̄l si v̄i  
debiť statuti relaxare hoc iuste: ne stante  
illo multipliciter peccent. hec scotus. Ita  
videtur hic dicendum de relaxatione rece-  
ptionis pecuniarū &c. ¶ Dicendū q. scotus  
loquitur de statutis a prelatiis religionis  
factis: que sepe reuocantur vel mutantur  
negliguntur vt satis notum est per experi-  
entiam: non autem loquitur de hīs que ex-  
presse prohibentur in regula que beatus  
franciscus strictissime mōdauit obseruari  
vt p̄ per declarationes s̄mōz pontificum  
sicut est de prohibitione receptionis pec-  
niarum. Vel si obstinato alio velis defende-  
re talem dispensationem esse rationabilez  
propter dictam causam quod nō credo: pos-  
set dici q. esset tolerabilis si fratres cōuen-  
tuales obseruare vellēt cetera que in regu-  
la preceptiue vel inhibitorie ponuntur: et  
hac intentione dictam dispensationem im-  
petrassent vt cetera purius et melius pos-  
sent obseruare: quod minime est verum si-  
cut euidentis experientia multipliciter do-  
cet. Nam data est eis per hanc dissipatio-  
nem non dispensationem occasio publice  
sermonibus accumulandi magnas pecu-  
nias et in velamento sue excusationis cos-  
operiunt se pallio relaxationis regule que  
pecuniā est radix multorum viciōrum in re-  
ligione. Ideo optime dixerūt quattuor ma-  
gistri exponentes regulam q. non videtur  
securuz conscientis fratrum a regula quā  
vouerūt recedere propter aliqua priuile-  
gia impetrata: timētes ne tot et tanta pos-  
sēt priuilegia impetrari: q. tota perfectio  
regule destrueretur: sicut protholoz vide-  
mus hīs diebus. Nam fratres conuentus  
les impetrauerunt posse possessiones et red-  
ditus habere. fratres vero de hac familia  
et oīi viuētes sub regulari obia mistrozum  
nuper impetrauerunt ne suis ministris  
sublint. ¶ Et sic vbiq̄ de obscuratum est



## Aditio dicti tractat<sup>o</sup>: de disp<sup>e</sup>. minor<sup>o</sup> fo. cxviii.

surum; mutatus est color optimus di-  
spersi sunt lapides sanctuarij in capite om-  
niu platear<sup>u</sup>. Et sic pater ad questionez  
propolitam quid sciendū, et q̄ oia relinquo  
corrigēda sancte paupertatis zelatoribus  
et sue professionis seu puritatis regule fra-  
trum minor<sup>o</sup> amatoribus nō dissipatorib<sup>o</sup>

### Explicit egregi<sup>o</sup> tra-

ctatus reuerēdi patris fratris Johānis per-  
rini ordinis minor<sup>o</sup> reformatorum obediē-  
tie et obseruatię regularis doctoris p̄siefi-  
conuentus nouicacstri p̄uincie francie: cō-  
tra quas cūq; dispensatiōes relaxatorias  
et maxime regule et status fratrum mino-  
rum.

### Aditio breuis ad pre-

fatam tractatum siue questionem de dis-  
pensatione contra nonnullos impugna-  
tores ipsius. Necnon etiam pro declara-  
tione differentiarum quarundam bullarum  
et dispensationum relaxatoriarū ille-  
gittimarum et subrepticie impetratarum  
(contra quas arguit prefatus pater et ma-  
gister frater Johānes perrini) respectu ali-  
arum bullarum legitimarum et ordina-  
tionum siue concessionum necessariarum  
ad tutiorem regule obseruantiam in mul-  
tis casibus frequenter occurrentibus; vi-  
delicet pro procuratoribus dñi nostri pa-  
pe et sancte ecclesie Ro. pro singulorum in-  
digentia locorum rite habendis et pro cō-  
gruis recurribus ad ipsos sub certis modo  
et forma atq; limitationibus etiā seruata  
regule puritate sēdis: p̄tra quas nullo mō  
arguit nec arguere intendit prefatus pa-  
ter et magister.

### Quia nonnulli

**Q**uia nonnulli differentias et cōtinētiās bul-  
larū et dispensationū subrepti-  
ciarū cōtra quas arguit pre-  
fatus pater et mag<sup>o</sup> Joh<sup>o</sup> es  
perrini respectu aliarum legitimarum cō-  
tra quas nō arguit ignorātes et discerne-  
re nescientes, incōsulte p̄sumpserūt sua in-  
decentia et erronea quedā scripta in p̄tra-  
ris quoad aliqua p̄ducere q̄ nō sūt repli-  
catōe digna. Ideo ad ip̄oz et alioz quoz  
cūq; pleniorē et necessariā informatiōē et  
ad p̄dictoz oīz maiorē elucida tiōē et intel-  
ligētiā. sciendū i p̄mis q̄ multi sūmi p̄sifi-  
ces sciētes ordinē et ffes ip̄i in x̄ta sue pro-  
fessionis et r̄le formā nulli rei p̄prietatem  
vel dñiū habere posse nec ius v̄tēdi s̄z solū

modo simplicē facti vsū moderatū rez sibi  
necessariarū sciētes etiā ip̄os ffes nullo mō  
p̄ se vel p̄ licitpositā p̄sonā denarios vl̄ pe-  
cuniā recipere posse ac p̄ hec ihabiles eē ad  
(q̄cūq; precio estimato sua auctoritate v̄dē-  
dū vel emēdū aut iudicialit̄ exp̄gēdū reper-  
tēdū vel defendēdū eaz iurisdictionez et  
p̄prietatē aut etiā donādū cū nemo v̄dere  
vel dare possit qd̄ sibi nō ē etiā p̄ pacta cō-  
uentiones vl̄ cōpositiones aut rez emprio-  
nes obligare aut alicui rei iurisdictionē (cō-  
ponēdo vel alias) sibi vel ordini acquirere.  
Et cū frequēter occurrerēt cas<sup>o</sup> i q̄bus vi-  
debat̄ expediri necessariū et honestum ac  
alias nō p̄hibitiū nec euāgelice p̄fectiōi cō-  
trariū aliqua sup̄flua p̄cio estimato v̄dere  
et in res necessarias et licitas cōmutare et  
etiā interdū aliqua extra ordinē dare: ali-  
qua vero interdū ab aliq̄bus deū timētib<sup>o</sup>  
in cā pietatis et caritatis p̄mittere repeti  
et exigi etiā iudicialit̄ ab alijs iurisdictione  
nē sup̄ h̄is h̄ntibus vel eoz p̄curatoribus  
nec alia dari emi v̄di aut exigi poterant  
nec possint a ffibus (salua sue r̄le puritate  
et sine p̄prietatē et iurisdictionis titulo) fieri  
Ideo sūmi p̄sifices successiue et paulatim  
p̄ q̄te p̄sificiarū ffim tāq; isti ordinis veri  
p̄fes et curā ip̄i p̄cipuā gerētes p̄ suas de-  
claratiōes istis casib<sup>o</sup> successiue p̄viderūt.  
Et vt cōgruētius salua r̄le puritate et p̄fe-  
sione ffim p̄videre possent et bona ordini cō-  
cessa tueri p̄imum oia q̄bus ffes licite v̄ti  
poterāt (exceptis ecclesijs et alijs i q̄b<sup>o</sup> con-  
cedentes referuabāt sibi dñiū) in ius et p̄-  
prietatem sēte romane ecclesie receperunt:  
et statuerūt q̄ q̄ interdū expediret precio  
estimato v̄dere vel alias extra ordinē do-  
nare auctoritate et cōmissione ip̄i pape p̄  
aliquē deputandū a sede ap̄lica p̄curatorē  
ip̄i pape vel dñi cardinalis p̄toris ven-  
derentur et solūmodo res parū valētes de  
licentia ministroz vel suoz cōmissozum da-  
ri possent auctoritate et cōmissione ipsius  
pape et ecclesie romane non alias vt patet  
p̄ declaratiōes Innocēti. iij. Alexādi. iij.  
et Nicolai. iij. Quib<sup>o</sup> etiā addidit Innocē-  
tius. iij. prefatus p̄uilegiū seu p̄uissio-  
nem (vt totiens ad curiam romanā recur-  
rendi et vagandi tolleretur occasio) q̄ vi-  
delicet ministri auctoritate ap̄lica possent  
petere v̄dere cōmutare alienare tractare  
exp̄ndere et permutare et in fratrum  
vsū cōuētere res fratribus concessas et  
concedendas p̄ bullam que incipit. Quāto  
studiosus quaz habes sup̄secunda par-  
te tractatu. ij. folio. xi.

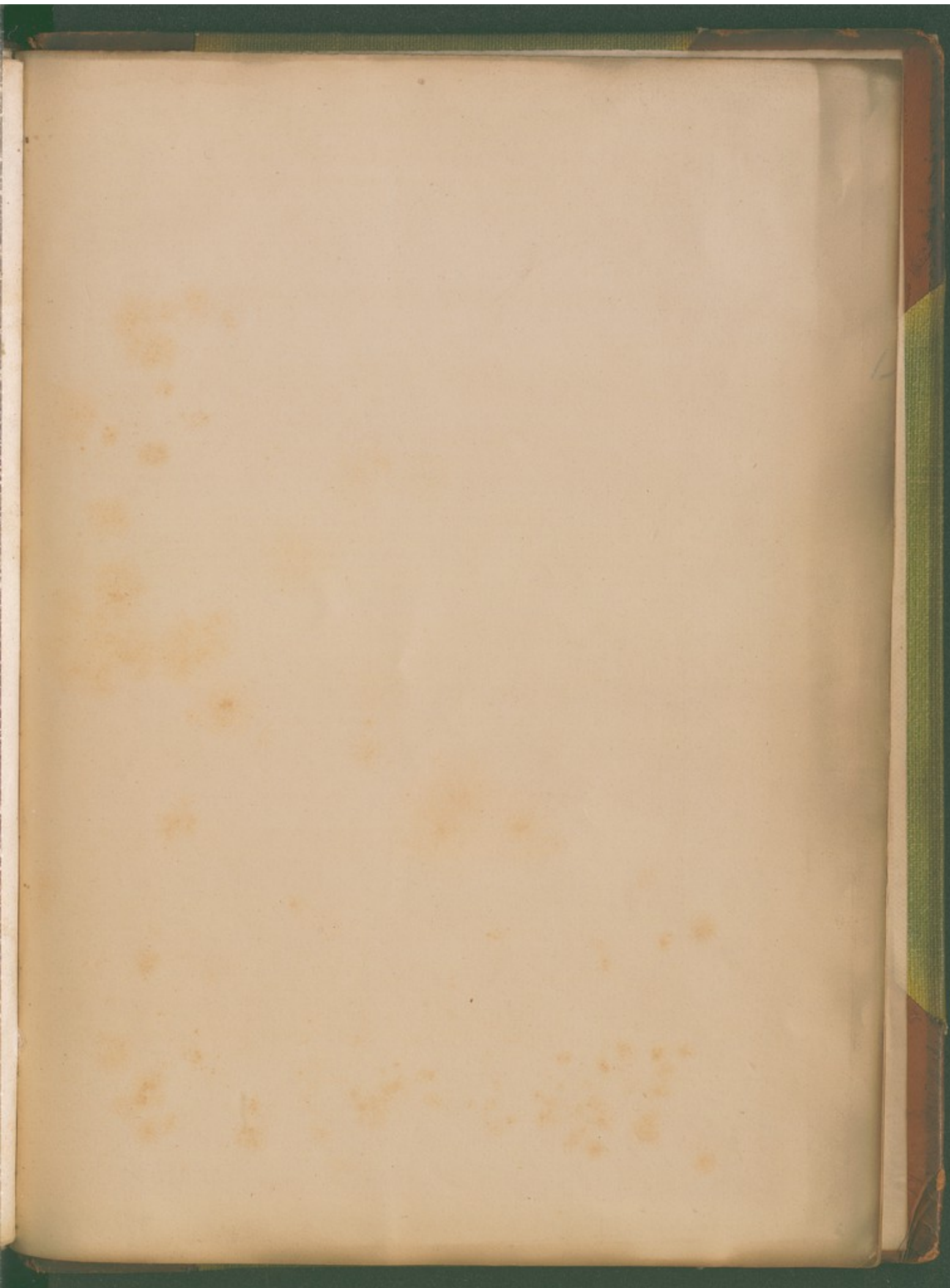


## Quarta pars

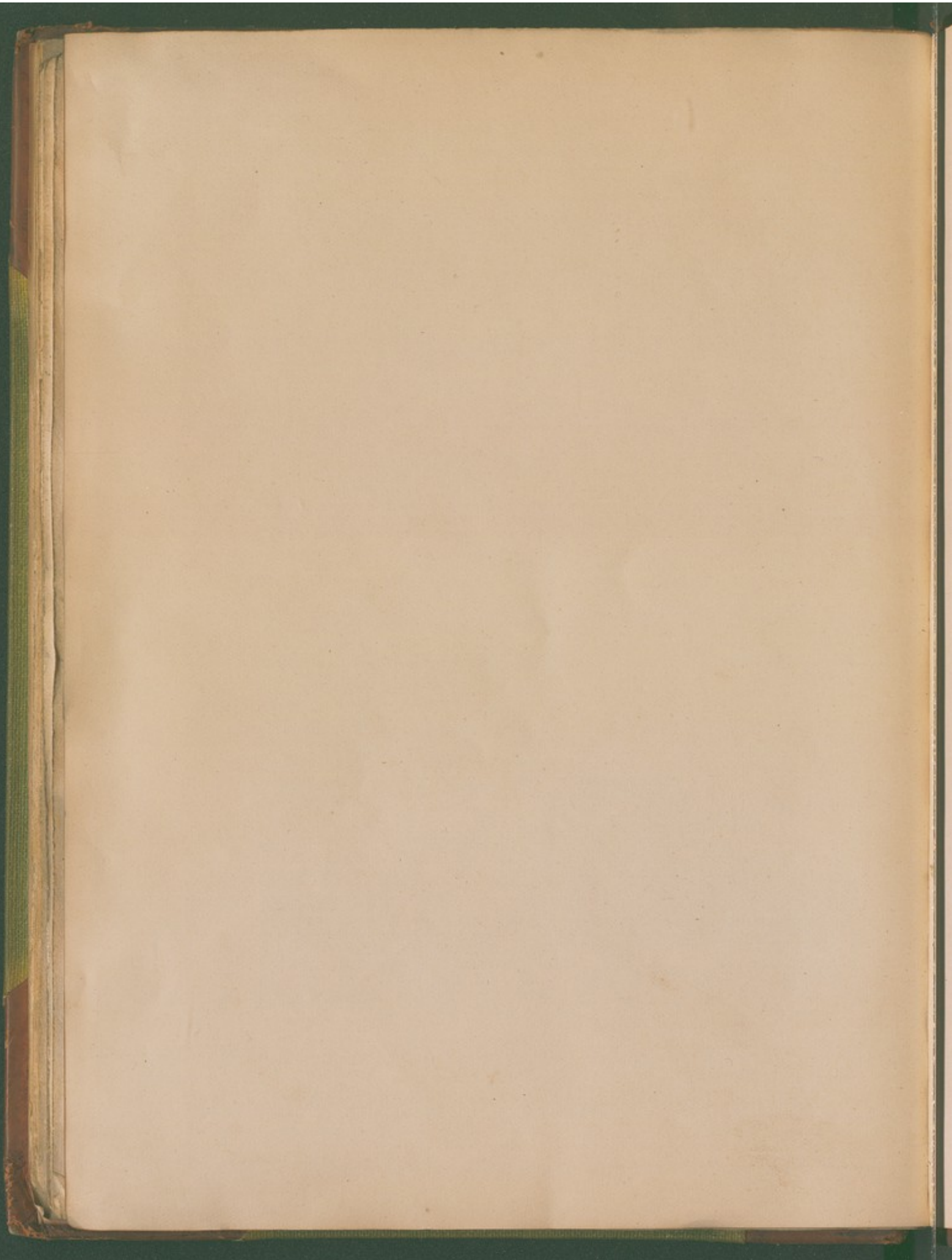
**P**ost hec alij summi pontifices etiam specialem curam istius ordinis gerere experimēto cognoscentes q̄ hec nō sufficiebant pro quiete cōsciētiarū fratrum et tuitione bonorū fratrib⁹ datorū quei suo domino et proprietate susceperāt: et aliaz elemosinarū pecuniariaz et legatorū statui fratrum impertinētis et similitum que nondum in suo dñio et proprietate susceperāt nec licite recipi nec cōmutari poterāt: nec exigi a fratribus: et q̄ etiam Nicolaus tertius in sua decretali et declaratione dictam provisionem innocentis. iij. tollere videbatur ordinando q̄ q̄s aliqua precio estimato eēt vendenda hoc fieret p̄ procuratorem pape vel dñi cardinalis protectoris ab eis dē deputandum: et sic (vt prius) sepius ad papaz vel ordinis protectorem recurrere oportebat: et insuper attendentes q̄ fratres ipsi pauperes quorū curam specialem gerebāt elemosinis et legatis pie sibi datis vel relictis sepius heredum negligentia vel aliorū fraude vel alias quomodocūq̄ frustrabant. melius super hīs provideri volētes et pauperes fratres dictis elemosinis seu etiarū emolumentis ac benefactores sua pia intentione frustrari nolētes: sed salua sue regule puritate / earū emolumentis p̄grue eisdem sustentari volentes: dictis declarationibus et ordinationibus seu provisionibus et alias addiderunt: quibus statuerunt personas a ministris vel custodibus nominandas eo ipso apostolica auctoritate procuratores syndicos et actores ipsius pape et ecclesie romane esse cō omnimoda facultate recipiendi quecūq̄ bona / etiam quib⁹ fratres vti non licet etiā pecunias et alia in suis et proprietate ecclesie romane: et quascūq̄ sibi relictas elemosinas nomine et auctoritate ipsius ecclesie romane exigendi repetendi et pro his etiam iudicialiter sine fratribus agendi componendi &c. et de hīs talia dicta auctoritate apostolica in res necessarias et licitas fratribus cōmutandi quociens super huiusmodi commutatione aut necessariorum et licitorum emptione a prelatis essent requisiti. Et hoc fecerunt p̄m̄ Nicolaus papa. iij. qui erat frater minor assumptus ad papatum. Postea Martin⁹ iij. Et postmodum Martinus. v. Et deinde Eugen⁹. iij. et nōnulli alij idē statuerūt. Et huiusmodi procuratores pape sic per prelatos nominati et ipsa nominatione auctoritate concessionis et provisionis apostolice procuratores ipsius et syndici existentes non erant nec sunt nec dici debent

personae interposite a fratribus nec fratres ipsos per eosdem agere: nec pecunias vel alia recipere: nec ipsi procuratores nomine vel auctoritate fratrum talia agunt recipiunt vel exigunt sed auctoritate pape et ecclesie romane sibi desuper commissis in cui⁹ dominio et proprietate sunt talia bona: vt sic regule puritas et professio fratrum seruetur: et elemosinarum sibi pte relictarum emolumentis sibi necessariis et benefactorum sua pia intentione non fraudentur: ac saluti talis debite alienaretur. **¶** Verum aliqui ministri et fratres laxius tunc viuere volentes et hīs tantis et sufficientissimis provisionibus non contenti alias ampliores et puritati regule contrarias a diuersis summis pontificibus et presertim ab eodem Martino quinto et Eugenio. iij. Pio. s. Sixto. iij. et Alexandro. vi. subrepticie impetrauerunt tam pro receptionibus pecuniarum per seipsos et per alios q̄ pro receptionibus possessionum atq̄ annualium reddituum et successioneibus parentum fratrum / sciendis / et exigendis / indifferenter per hōi procuratores pape et ecclesie romane et in necessitates fratrum conuertendis et ad quos procuratores indifferenter recurrere possent et ex hīs (obmissis vel contemptis alijs licitis viuendi modis per laborium et p̄ mendicitatem viuere. Et sic sub titulo proprietatis pape et ecclesie romane ex talib⁹ redditibus et successioneibus aut pecuniarum oblationibus vel receptionibus copiosis (sic contemptis licitis et ordinatis per regulam viuendi modis) opulenter vivebant: put et adhuc in multis locis misse reformatis multi viuere noscuntur vbi tamen alias p̄ dictos viuendi mōse et r̄sa successiue ordinatos cōmode viuere possent. Qui dēz modus licet quo ad proprietatem et dñiū (q̄ nullo modo per hec fratribus nec ordi ni acquiritur) puritati regule nō videatur derogare: tamen quo ad alios euāgelicos et perfectos viuendi modos ex regula et paupertate euāgelica ordinatos per labores sibi cōpetentes et mendicitates (vbi exerceri et haberi possunt) deroget manifeste. Nam in quinto regule capitulo datur primum modus et forma viuendi per laborem tā spiritualem q̄ corporalem cum dicitur de mercede vero laboris &c. In sexto vero capitulo datur consequenter forma viuendi per mendicitatem cum dicitur. Et tanq̄ pegrini et aduene in hoc seculo: vadant pro elemosina confidenter. Nec oportet

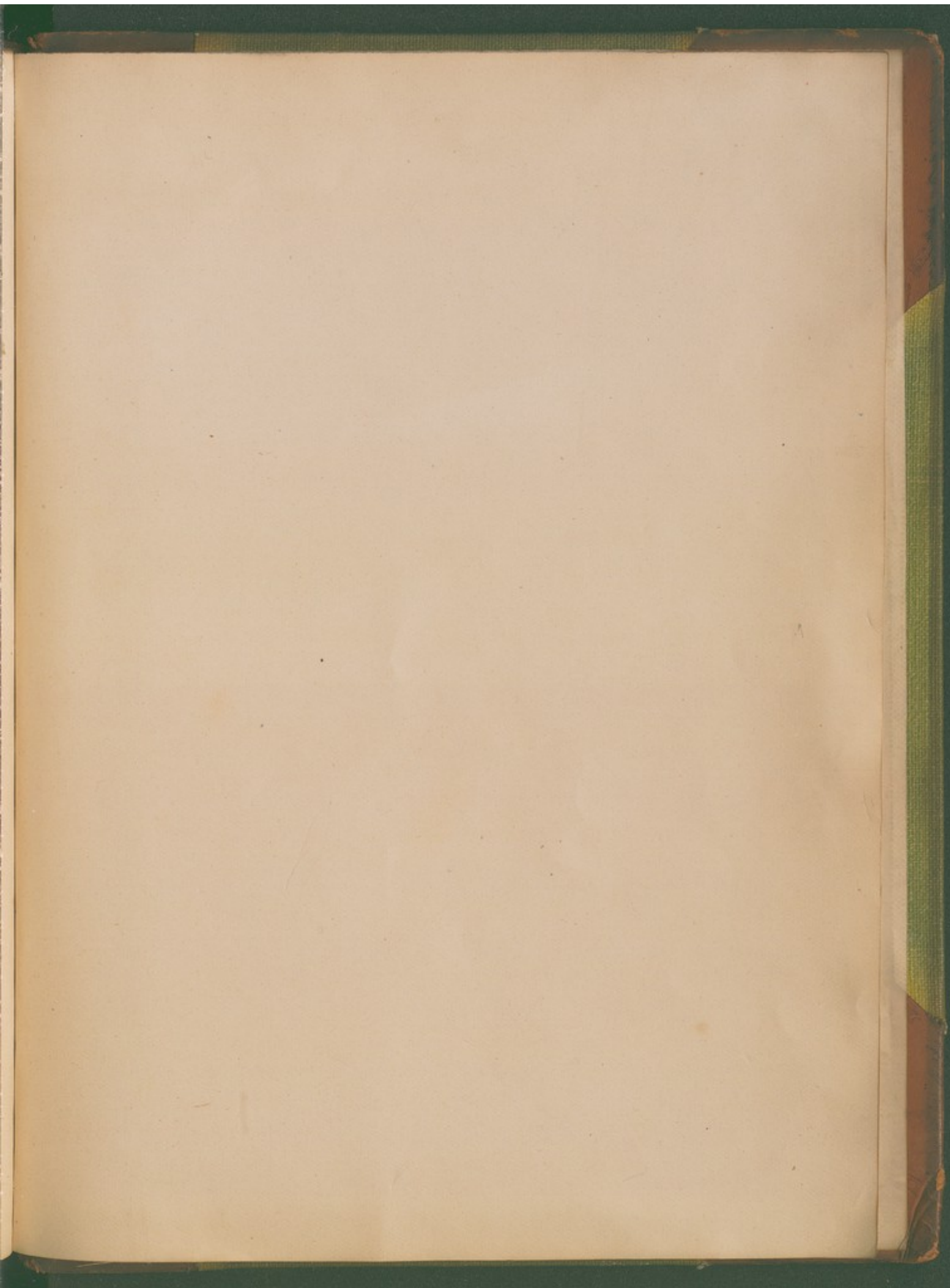




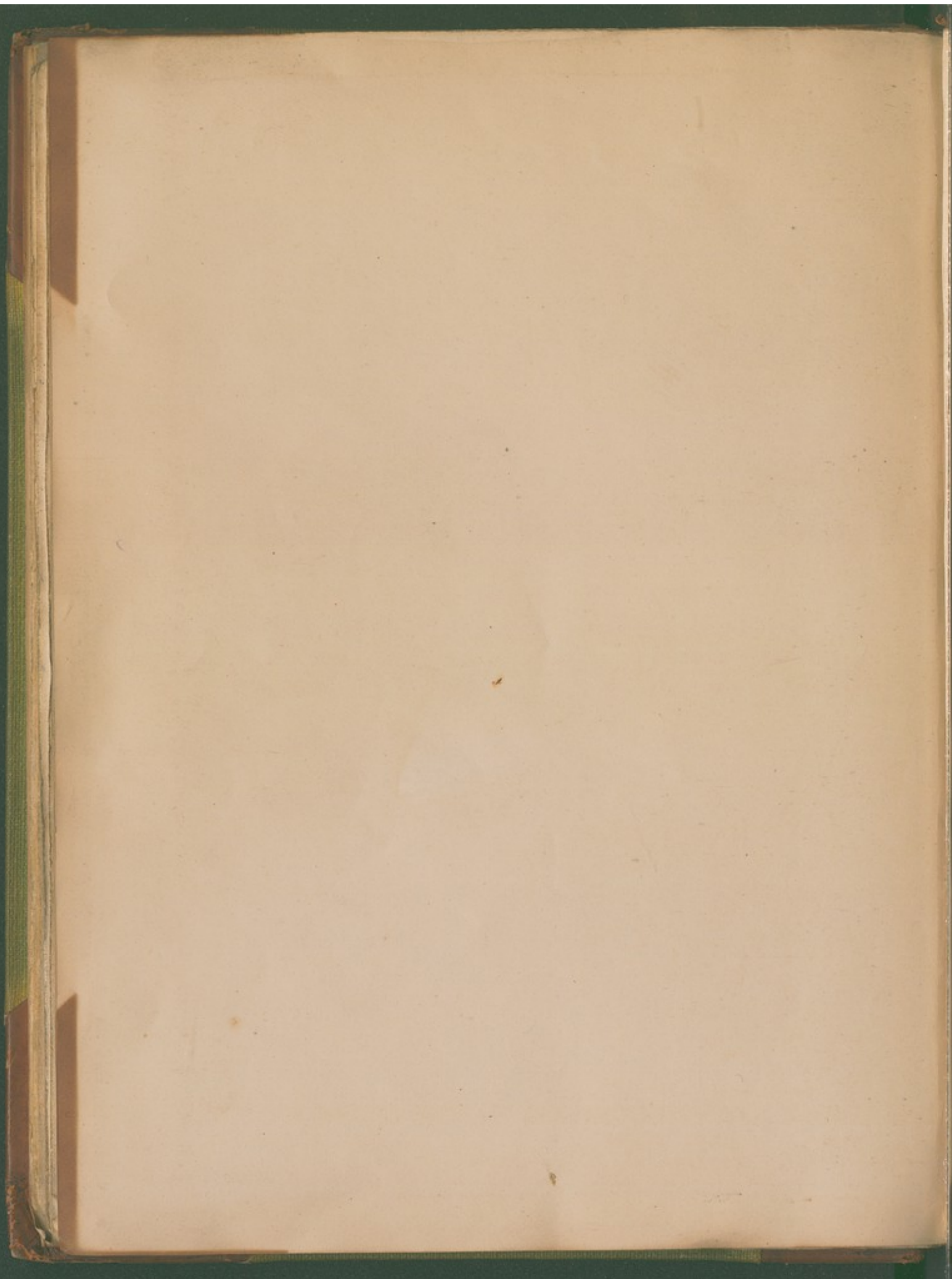




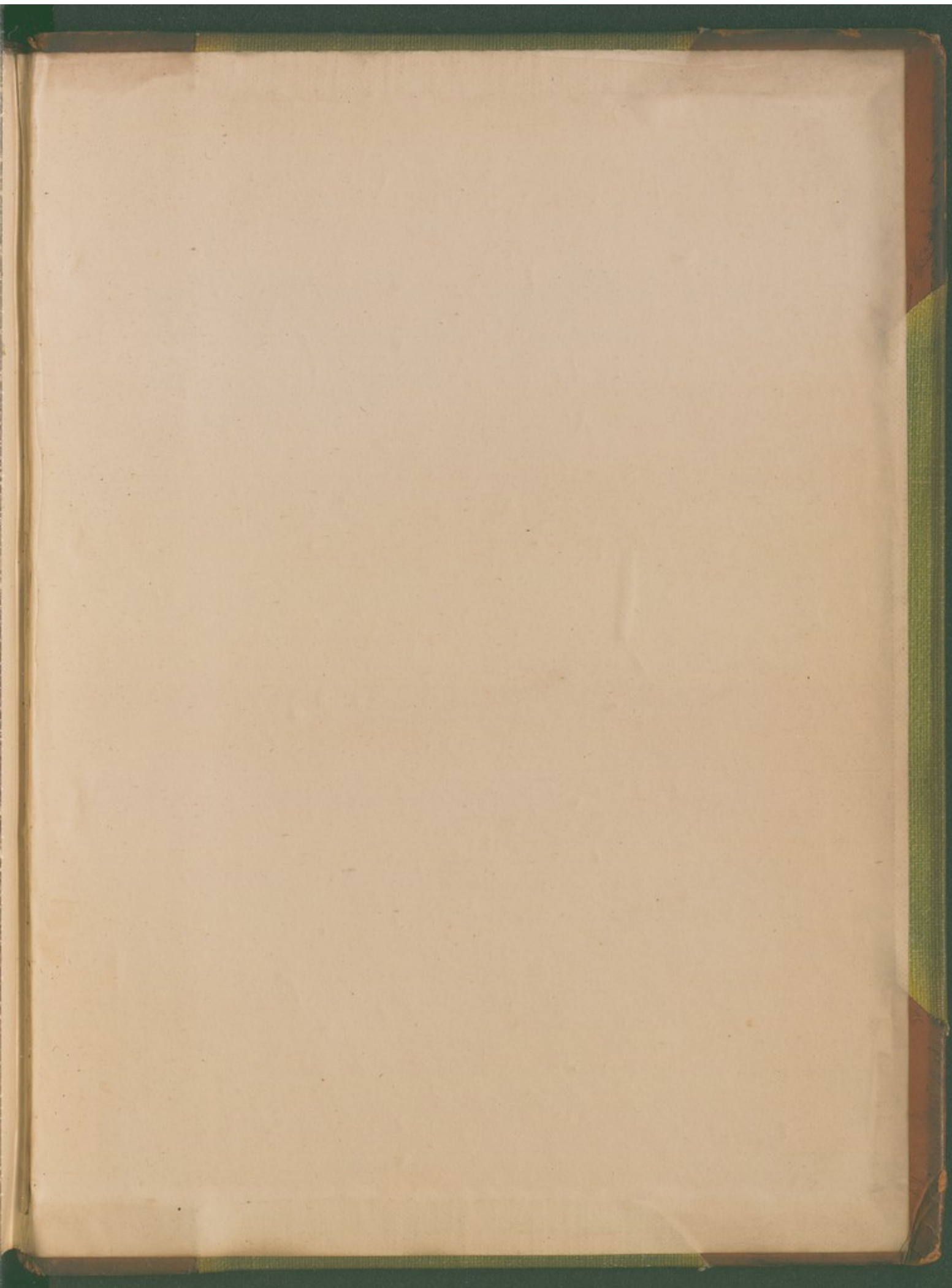




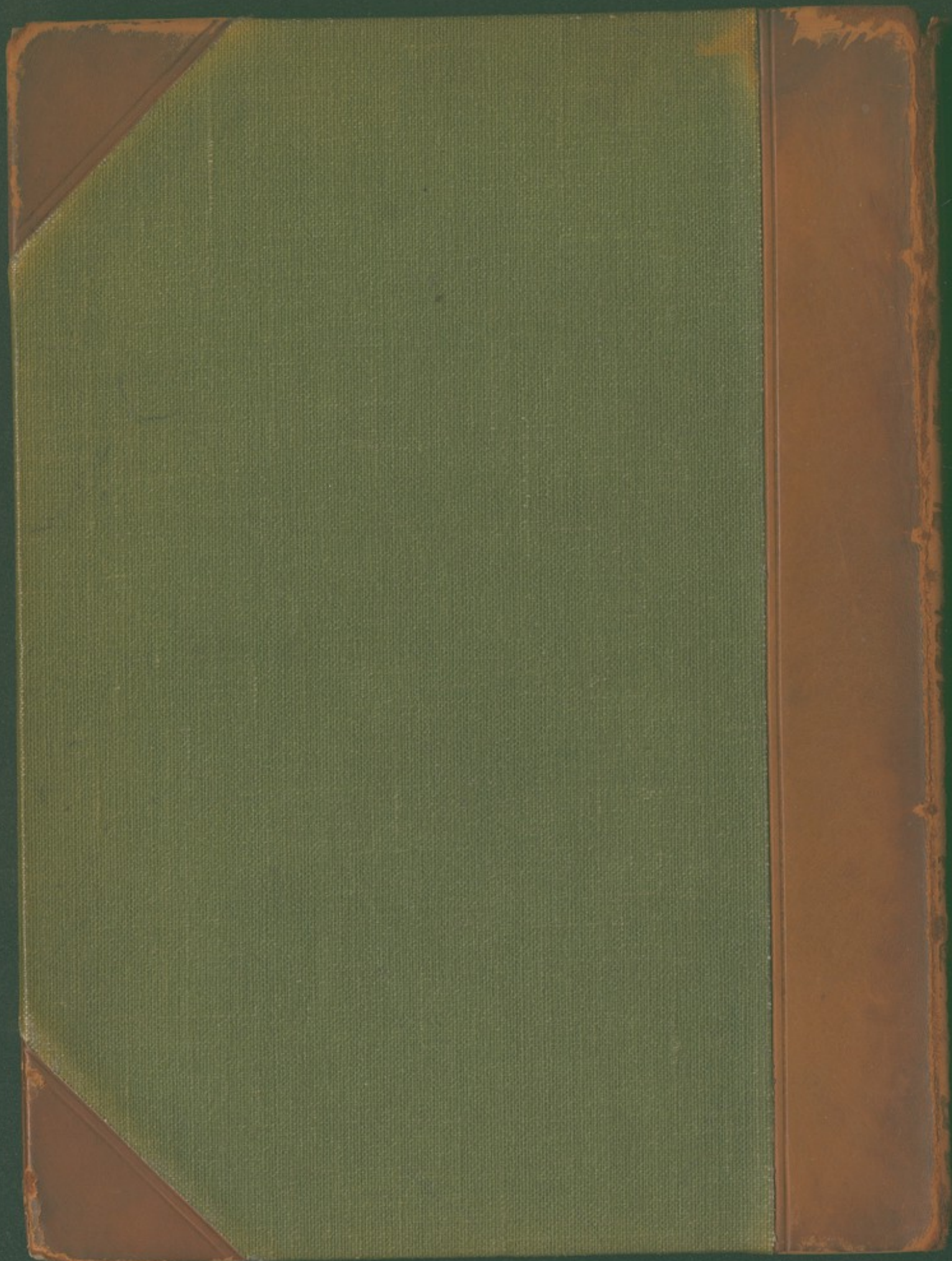














UTINO, etc.

1479-1500











